

ספר
עניני הדרך

נדרים

תוכן הענינים
היוצאים מכל דף ודף
מוסודר באופן קצר ובהיר

נערך ונסדר ע"י
ישראל יצחק בלאאמו"ר ר' חיים ארי' קויפמאן

מרחשון תשפ"ג לפ"ק

לייקוואוד יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

לכל הערות והארות נא לפנות ל:

ישראל יצחק קויפמאן

24 Teaberry Ct.
Lakewood N.J. 08701

732-600-1178
Inyaneihadaf@gmail.com

ספר זה הוקדש לעילוי נשמת זקני
עטרת ראשינו וראש משפחתנו
הרה"ח ר' **אברהם זאב** בן ר' **חיים ארי'** זצ"ל

קויפמאן

לקראת יום היארצייט הראשון שלו

אוד מוצל מאש, היל' עובד ה' והאמין ובטח בו
השלים עצמו במדת הצדקה והחסד באופן נפלא
בסבר פנים נתן, ונמנע מלהתכבד על צדקותיו
זכה לחיבה יתירה מבעל דברי יואל זצוק"ל, ועזרו בהקמת מוסדותיו
עתיו ללימוד תורה היו קבועים, והוקיר רבנן ותלמידיהם
האושר שבחייו הרגיש בצאצאיו ת"ח ויראי השם

נפטר בשם טוב ובשיבה טובה

ז' **מרחשון תשפ"ב** לפ"ק

ולעילוי נשמת אשתו החשובה זקנתי
מרת **מלכה** בת מוה"ר **חיים יהודה** ע"ה
אשר עמדה לימין בעלה כל ימיה במסירות רבה
נפטרה ב' **אב תשע"ח** לפ"ק

ת' נ' צ' ב' ה'

הונצח על ידי בניהם
א"מ הר"ר **חיים ארי'** וא"מ מרת **יענטי קויפמאן**

עטרת זקנים בני בנים

ספר זה הוקדש גם

לזכר נשמת מו"ר זקני

הרה"ח ר' **יעקב** ב"ר יצחק אייזיק **ברוין** זצ"ל

ואשתו החשובה זקנתי

מרת **רבקה מרים** בת ר' דוד ארלי ע"ה

ולזכר נשמת זקני

הרה"ח ר' **חיים בירך** ב"ר פנחס **רובינסאן** זצ"ל

ואשתו החשובה זקנתי

מרת **שרה צפורה** ב"ר צבי ע"ה

ולזכר נשמת זקני

הרה"ח ר' **נפתלי הירץ** ב"ר מרדכי גימפל **ליפשיץ** זצ"ל

ואשתו החשובה זקנתי

מרת **שרה רבקה** ב"ר מנחם ע"ה

ת' נ' צ' ב' ה'

RABBI YAAKOV PERLOW
1644 - 48TH STREET
BROOKLYN, NY 11204

יעקב פרלוב
קהל עדת יעקב נאוואמינסק
ישיבת נאוואמינסק - קול יהודא
ברוקלין, נ.י.

בס"ד

אמ"א זא דאגלנה גשזע

מפני יקירי האקפן בעדנאו, היד ז יבא ויבאן קיינמאן סיא:
שדקן אמיינ קארטיס "דזלגה היקף" דאטע נדריה [ונדגריהו אום דאט קד] אדא
גמלגה היקפס אן האגדאר אינאמלגה אויסאמלגה גאב אקא דאן גאלאן
האגדא אפנינגן ואמפגריהאמט, אא פליג גרינגע (צאן טראן שופע היבאמא פליטה
האגדאן געקאר האטאג, אויכד דאן) (צאן דאן דאויטע אהקגא מרא ויא דנ, אגאונן
יאמט טאגט דעזעס די קאגריהאגדא אדנערט טאג סיה
יזקיק פילאג

שמואל קמנצקי
Rabbi S. Kamenetsky

2018 Upland Way
Philadelphia, Pa 19131

Home: 215-473-2798
Study: 215-473-1212

כ"ד חשוון, תשע"ז

הן בא לפני מחשובי תלמידי בית מדרש גבוה, מו"ה ר' ישראל יצחק קויפמאן שליט"א, בן תלמידנו היקר מוהר"ר חיים ארי' שליט"א, והראה לי מעשה ידי אומן ספר "עניני הדף" המסכם באופן נפלא תוכן הענינים היוצאים בסוגיות הגמרא בכל דף ודף, והוא תועלת גדול ללומדי המסכת, ובפרט ללומדי הדף היומי, הן מפאת הסיכום והבהירות בהלימוד עצמו שמסייע בעד הלומד להוציא מסקנת הסוגיא, ועוד יש בו תועלת גדולה שיוכל הלומד לחזור על תמצית וענינים היוצאים מהסוגיא בנקל ובבהירות גדולה.

ושמחתי לראות חיבור זה יוצא לאור, אשר ניכר בו רוב עמל ויגיעה שהשקיע הרב המחבר בו. ואברכו שיזכה ללמוד וללמד מתוך נחת והרחבת הדעת, ושיוכל עוד להגדיל תורה ולהאדירה, עד ביאת גואל צדק.

שלום וברכה
למו"ה ר' ישראל יצחק קמנצקי

הסכמת

הגאון הגדול רבי רפאל הלוי שארר שליט"א

רב דקהל תפארת גדליהו מונסי

בס"ד

כז' אב, ע"ו

הנה איקלע לאתרין הר"ר ישראל יצחק שליט"א ותלמודו בידו, מעשה ידי אומן, לסייע ידי לומדי הדף, לסכם לימודם ויהי' תלמודם בידם. ועיינתי בקצת מקומות וראיתי שהדברים ברורים ויהי' תועלת להלומדים - והשי"ת יהי' בעזרו ללמוד וללמד בעוד מס' הש"ס, וירבה הדעת.

19.3.2
רפאל הלוי שארר

Rabbi Avrohom Spitzer

625 W. Kennedy Blvd.
Lakewood, N.J. 08701
(732) 961-9056

אברהם שפיצער

דומ"ץ
דקהל תולדות יעקב יוסף
דחסידי סקווירא - לעיקוואד

ר"ה חסן געזעט

בס"ד

הנה ידעי הרה"ג ר' ישראל יפתק קוירמאן שליט"ו הינו חסד.
קולאטוס שחידה הלוקה בשם "צולני הפס" או כמה מסכתת והינו טובן
הצ'לן הידעו מכל קל, וצילט בהקולאטוס והלית ססידה תמזית
הפס בלוקן מסופר וברור, וקדר לקול צפה כזה תמוצת חלומק
סוף ע"ז חסדי מה חמק בלוקן קער וברור ולס הינו תמוצת
לקול שיהי יוסף חמקיר או מה חמק כפי שיהי כמולח קקוסטא
וכרי חמנו חלץ אשה מי שבו חמקן ותחמקו בידו

והללו כזה חריכו איכבה עוסק רבות בשנים ציונה מאכני היקים
חלפול מרה חמקן הרמגת הדצת בקקוסה חמקן שמה ומלות
הלפס

הכ"ו חכוק היורה חלומקיה

או כרהס שפיצער

כלל, כזה מוצק יציב יציבי יקניי ממנופאי מסודי גנוי גבולו הו' גהג' ל' יסאל ילמן
כן רעו ויז'נס גיכ' ל' ג'מס - קניסמאין שליטא שגהי' זכ' פני עמאו ויקיעו קונטרס
אסור ומגז (על' עמ'ס ל' מבי'ט עו קמ'טו אש' כש' ע'ני ה'צ"י יק'לני אש'ר
כש'י כ' גאו שגנו ר'צ'ו ה'ע'ני'ק' ה'א'ז'אי'ק' מ'ט ל' א'צ'ל, ו'נ'ג'ו ר'צ'ו א'ז'נוג
א'ד ה'ק'י'פ ה'ו' א'ג'ו' ה'ק' א'מ'ת'ו ס'כ'ג ה'צ'ל י'מ'ו צ'כ'ר י'ס' ק'י'מ'ו ו'ע'ג'ג'ו'ג
מ'צ'ו'מ'ת'י'פ מ'ז'י א'ש'ע ע'י'נ'ק' ה'ש'ל, ו'ק'י'נ'ט'י'ט צ'ג י'מ'ט'ו ה'ד'כ'נ'ג, מ'ס'ר'נ'ג כ'א'י'נ'ן
מ'י'ט'ו ו'כ'ש'ן ק'צ'י' ו'כ'ה'י א'ק'ו'.

ו'נ'י צ'כ'ר ק'צ'ו ע'ס'ג כ'ז' ה'כ'פ'מ'ה שליט'א צ'כ'נ'ה ג'מ'ו ל'א'ק'ו'ט ה'א'ש'ע (א)
י' א'י'ט'י א'מ'ט א'ן ה'א'י'ז'ג מ'ג'נ'ס'ו'ד א'מ'ו כ'צ'נו'ג מ'ש'י'נ'ג ש'א'מ'ט כ'י י'ג'נ'י
ק'א'י'ס ט'מ'ה א'ק'ל'צ' ו'ק'מ'ג ל'ל' א'א'ד א'מ'ט ע'מ'א פ'ס'ו'ק צ'ג (ר'ס'ן א'ד'מ'י א'מ'ט
א'י ג'ני כ'ו'א'ק א'ק'ל'צ' ו'י'נ'ט'ו כ'ס'ד כ'א'מ'ט ק'א'מ'ט ש'נ'ה ה'כ'ג'ו' כ'צ'ו א'צ'כ'ו ל'א'ש'ן
א'מ'ט'ו ו'נ'ט'ו מ'ש'ע צ'ג'ו'א ה'ש'נ'ה ש'נ'ה ה'א'י'ק'י' כ'ה' ק'ו'ץ ה'ש'נ'ה (ש'נ'ה ו'א'מ'ט'ו ל'א'ק'
א'מ'ט'ו ה'א'מ'ו'ז'י'ק' כ'כ'א'י ו'י'נ'ט'ו'מ'י מ'פ'נ'י' ה'ש'נ'ה ק'צ'ו'ני מ'א'מ'מ'ה ש'ל ג'ו'כ'ה ה'ו
ש'נ'י נ'ט'מ'כו >) א'מ'י'ג ו'ה'י'נ'י ק'ק'א'מ'י ע'מ'א ס'כ'נ'י א'צ'נו'ג א'כ'י'נ'ט'י ה'א'י'ז'ג
כ'ק'ו'ק'י' א'נ'י ש'ג'ג'ו'ד'ה ו'ג'ג'פ'ש'ט א'י'מ'ו'ז' א'ש'ן ה'כ'ו'מ'ת'י ש'ר'מ'נ'ה - ו'ה'ו' א'ל'נ'י צ'ו'נ'י'ק'
א'ה'י'ג צ'ז'י'ק' ה'י'ו'ק ל'ע'צ'ר'י'ג ע'ל ק'ו'צ'ו ו'ע'פ'ז'ז'ג ה'ג'י'צ'ו'ק, ק'ר'נ'י א'ש'י ע'פ' ה'ק'צ'ס א'ל'מ'ו'ז'
ה'ש'נ'ה ו'כ'ו'ש'ן ה'א'כ'מ'י'ג ק'ר'נ'י ט' ל'י'ג י'ש'כ'א' ו'ל'ו'ש'י ש'ן "כ'ו'א'ק א'ו' ה'ו'ק'ס"
ו'ל'ו'ז'ו'י י'ג'ג'ו' פ'ע'צ'פ'ה' (ל'ו'מ'צ'ע' כ'כ'מ'י'ג ו'ק'א'י'כ'ו'ג כ'א'מ'ר י'ק'ו' א'כ'י'פ'כ'ר ה'כ'ר'
ל'ה'י'ג י'ק'ו'ט'ר'ו'ס ע'ל'י'נ'י ה'צ'י'י' א'כ'י'י'ב'ו' ו'א'ש'ו'י א'ש'נ'י א'ל'ל'ו' כ'ל'ה'.

י'כ'ל' א'כ'כ'ר י'צ'י'י'ק'ו' ה'פ'כ' ל' י'ש'כ'א' י'ז'ג'ק' ש'ל'ט'ה מ'ק'י'ד ז'ר ש'א'ק' א'פ'ד'י'ג
י'צ'י'י'ג כ'י'צ'ו א'כ'י'ן ע'ל ה'א'מ'ו'ז'ע' כ'ה'א'ז'ו'ט'ו א'מ'ט ע'ו'א'ק, א'ז'כ'כו' ל'ש'י'ג א'כ'ש'ן ר'מ'ת
ו'כ'ו'ז'מ'י' ק'ק'ו'ז'ס א'ל'כ'ה מ'מ'א'י'ט' א'י' כ'כ'ל' ו'ז'ג'ו'ט' ל'א'ז'ל' צ'נו'ג'ו' א'ג' ה'כ'כ'נ'ס
מ'ג'ן כ'ה'י'ז' ו'ה'ו'ט'ו מ'ע'ל'י'ט' ע'ר' כ'י' א'כ'כ'ר א'כ'ו'י'ג ל'כ'י'נ'ס ה'כ'י'נ'ס ה'א'י'ז'ג ק'ק'ו'ד
כ'כ'ן כ'כ'ו'ז'ג ש'י'ג צ'כ'ר'י' א'מ'י'ג

ה'כ'ו'ג מ'ג'ץ ה'ג'י א'ג'כ'ה ר'כ'ה מ'מ'כ'ל'ג ק'צ'ו'א'ה
ז'ר צ'כ'ר ש'ט'ט'ו
ז'ט'ג ו'ש'ר'י'ט א'כ'כ'ר

וזאת למודעי:

ספר זה, אף שנכתב באופן פסקי הלכות, לא נכתב
אלא לסיכום מסקנת הסוגיות ע"פ הר"ן. אבל
אין לסמוך על דברים אלו להלכה ולמעשה.

על הקורא להבחין:

- בין נקודה כזה:

שמשמעותה שמדובר בעיקר דיון הסוגיא

- ◇ ובין נקודה כזה:

אשר משמעותה שהוא מהדברים אשר הובאו
בהמשך דברי הגמ' מענין לענין
אבל אינו בעיקר דיון הסוגיא

- כל "כינוי נדרים" כנדרים:
  - בנדרים: במקום לומר "הרי ככר זה עלי כקרבן", אמר "ככר זה עלי כקונם" – הרי זה נדר.
  - בחרמים: במקום לומר "נכסים אלו חרם עלי", אמר "נכסים אלו חרק עלי" – הרי זה נאסר כחרם.
  - בשבועות: במקום לומר, "שבועה שלא אוכל ככר זה", אמר "שבועה שלא אוכל ככר זה" – הרי זה נאסר מכח שבועה.
  - בנזירות: במקום לומר, "הריני נזיר", אמר "הריני נזיק" – הרי זה נזיר.
- כל "ידות נדרים" כנדרים:
  - כגון שאמר "מודרני ממך, שאני אוכל לך", אף שלא הוסיף לשון איסור או קרבן – הרי זה נדר.
  - ~ אם אמר "מנודה אני לך" – עי' להלן דף ז'.
- "נדר", ו"חרם": נאסר החפצא על האדם [כגון "אכילת ככר זה אסור עלי"].
- "שבועה": נאסר האדם על החפצא [כגון "שבועה שלא אוכל ככר זו"].
- דרך התנא: פעמים מפרש תחילה הדבר שפתח בו, ופעמים מפרש תחילה הדבר שהזכיר אחרון.

~ עניני הר"ן ~

- יש ב' עניני "נדרים":
  1. נדרי הקדש – שהאדם מקדיש לבדק הבית או למזבח [ואינו יכול להקדיש חלא מה שכוח שלו, ואיסורו כולל כל אדם].
  2. נדרי איסור – שהאדם אסר על עצמו דברים המותרים [ויכול לאסור אפי' נכסי חזירו עליו, ואין איסורו שוכ צכל].
- יש ג' ענינים ב"נדרי איסור":
  1. עיקר הנדר – שיאמר "דבר זה אסור עלי", או שהתפיסו בדבר אחר, כגון "ככר זה עלי כקרבן".
  2. כינוי – שבמקום "קרבן" יאמר "קונם", וכדו' [לר' יוחנן – לשון אומות, ולר"ל – לשון חכמים – עי' דף י'].
  3. ידות – שמתחיל במקצת דבורו של נדר, אלא שאינו גומר אותו [צלשון איסור או קרבן].
- יש ב' אופני "שבועה":
  1. בלא "השם" – בכה"ג צריך לשון "שבועה", אלא דכשאומר "שבועה" – מהני עכ"פ משום כינוי.
  2. עם "השם" – בכה"ג הוי' שבועה מעלייתא, אפי' בלי שום לשון "שבועה" (או כינוי).

~ לר"ת: כ"ז במושבע מפי עצמו. אבל במושבע מפי אחרים – כל שבועה צריך גם הזכרת השם [וכר"ן חולק ע"ז].

~ להראב"ד: כ"ז לענין איסורא. אבל לענין מלקות – כל שבועה צריך גם הזכרת השם.
- "נדר", ו"שבועה":
  - י"א – "אין שבועה חל בלשון נדר", ו"אין נדר חל בלשון שבועה" [וכל שהחליף זה בזה, אינו כלום].
  - י"א – "שבועה חל בלשון נדר", ו"נדר חל בלשון שבועה" [ומהני עכ"פ משום ידות].

• תנא דמתניתין:

- < למ"ד "כינוי לשון נכרים": פתח תחילה בענין "כינויין" [זרך התנא להתחיל בדברים הפשוטים] מפרש תחילה בענין "ידות" [משום דאתיין מדרשא, וכו' יותר מידוש]
- < למ"ד "כינוי לשון חכמים": פתח תחילה בענין "ידות" [משום דאתיין מדרשא, פשוטים יותר מ"כינויין"] מפרש תחילה בענין "ידות" [מפרש מאי דפתח צ"י תחילה]

• כשכתב התורה כפל לשון:

- י"א – דיברה תורה כלשון בני אדם [ואע"ג דאיכא למידרש, לא דרשינן].
י"א – לא דיברה תורה כלשון בני אדם [כל היכא דאיכא למידרש דרשינן].
- מי שאמר "הריני נזיר היום, הריני נזיר היום":
י"א – ד"נזירות חל על נזירות" [ולריך למנות שתי נזירות, דהיינו ס' יוס].
י"א – ד"אין נזירות חל על נזירות" [ולריך רק למנות לי יוס].
- "בל יחל" דנדרים: מי שנדר ועבר על נדרו, עובר משום "בל יחל דברו".
"בל יחל" דנזירות: נזיר שעבר ואכל או שתה דבר הבא מן הגפן, עובר משום "בל יחל דברו".
- וזהו מלבד מה שעובר נמי על איסורי נזיר [של "צל יאכל", ו"צל ישתה"].
- "בל תאחר" דנדרים: מי שנדר להביא קרבן, ולא הביאו עד לאחר שעברו ג' רגלים, עובר משום "בל תאחר".
"בל תאחר" דנזירות: מי שאמר "לא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר", עובר משום "בל תאחר" [שמחויז להתחיל למנות ימי נזרו מיד, "שמא ימות עכשיו"].
- ◇ האומר לאשתו, "הרי זו גיטיך שעה א' קודם מיתתי" – אסורה לאכול בתרומה מיד [דאמרינן "כל שעתא ושעתא דילמא מיית"].

• "איש כי יפליא לנדור נדר, נזיר להזיר לד":

- < למ"ד "דברה תורה כלשון בני אדם", למידין מ: "לנדור נדר" – כלשון בני אדם
"נזיר להזיר" – ד"ידות" מהני [וילפינן נדרים מנזיר]
וכן ד"נזירות חל על נזירות"^א
- לבני מערבא – למ"ד זו, למידין מ: "לנדור נדר" – כלשון בני אדם
"נזיר להזיר" – ד"נזירות חל על נזירות"^ב
"כל היוצא מפיו יעשה" – ד"ידות" מהני [וילפינן נזיר מנדרים]^ג
- < למ"ד "לא דברה תורה כלשון בני אדם", למידין מ: "לנדור נדר" – ד"ידות" מהני [וילפינן נזיר מנדרים]
"נזיר להזיר" – ד"נזירות חל על נזירות"^ד

א. א"נ י"ל, דמ"ד זו ס"ל ד"אין נזירות חל על נזירות".

ב. וכן ילפינן ד"נדר שבטל מקצתו בטל כולו", ר"ן.

ג. ומ"כל היוצא מפיו יעשה" למידין ד"נדר שבטל מקצתו בטל כולו", ר"ן.

- **"בל תאחר" דנזירות – שייך כגון:**
    - דאמר "לא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר" [שמחויב לכתחיל למנות ימי נזרו מיד, "שמא ימות עכשיו"].
    - שנזר והוא בבית הקברות: 1. י"א, דבכה"ג "לא חלה עליו נזירות מיד" [ולריך ללאת מיד, ולקבל עליו נזירות].
2. משום דעכ"פ מאחר נזירות דטהרה.
    - נזיר שטימא עצמו במזיד – דמאחר נזירות דטהרה. וזהו מלבד האיסור טומאה דנזיר.
    - נזיר שמאחר התגלחת: 1. י"א, ד"תגלחת מעכבת".
2. משום דעכ"פ "מצות גילוח" אינו מקיים, לכו"ע.
    - נזיר שמאחר מלהביא קרבנותיו – עד לאחר ג' רגלים.
  - **מי שנזר והוא בבית הקברות:**
    - י"א – לא חלה עליו נזירות מיד [ולכשילא מצית הקצרות, לריך לחזור ולקבל עליו נזירות]
    - י"א – חל עליו הנזירות מיד
    - ~ למר בר רב אשי – לכו"ע חל עליו הנזירות מיד, אלא:
    - י"א – דאינו לוקה (כשעובר על איסורי נזיר)^א
    - י"א – אף לוקה עלי' בבית הקברות
  - **"תגלחת" בנזיר:**
    - י"א – דמעכב [מלכיות מותר מאיסורי נזירות]
    - י"א – דאינו מעכב [ומותר מאיסורי נזירות, מיד לאחר שכביא קרבנותיו]
  - ◇ מי שאמר "חטאת נזיר עלי", והוא אינו נזיר – לא אמר כלום.
  - וכן מי שאמר "הרי עלי חטאת חלב", ואינו מחויב בחטאת – לא אמר כלום.
  - ◇ מי שאמר "הריני נזיר מן החרצין":
    - י"א – הוי' נזיר לכל
    - י"א – אינו נזיר עד שיזיר מכולן
  - ◇ נזיר שגילה אחר שהביא רק א' משלשה קרבנותיו – מותר מאיסורי נזירות.
  - ◇ "סתם חטאת" (חלב) – בא לכפר.
  - חוץ: מ"חטאת נזיר" – דאינו בא לכפר^ב.
  - ו"חטאת יולדת" – דאינו בא לכפר^ג [ומ"מ מתיר האשכ לאכול צקדשים].
- **האב מיפר נדרי בתו, ובעל מיפר נדרי אשתו – בין בנדריים, ובין בנזירות.**
    - ◇ "סתם נדר" – אסור לעולם. "סתם נזירות" – רק ל' יום.
  - האומר לחבירו, "מודרני ממך", או "מופרשני ממך", או "מרוחקני ממך" – עי' להלן דף ה'.

א. עד שיתחיל למנות נזירות בטהרה.

ב. ואפי' להמ"ד "נזיר חוטא הוא", אינו חוטא גמור, ועיקר קרבן לא בא לכפר, ר"ן.

ג. ואפי' להמ"ד "יולדת חוטאת היא", עיקר קרבנה אינו בא על חטא, ר"ן.

• האומר לחבירו, "מודרני ממך", או "מופרשני ממך", או "מרוחקני ממך":
 - אם סיים דבריו: "שאני אוכל לך", או "שאני טועם לך" – הנודר אסור, אבל חבירו מותר.

- אם לא סיים דבריו:

להחוי"א – עי' הערה"א.

לתנא דידן (אלי' דשמואל) – לא הוי' נדר [דס"ל "ידיס שאין מוכיחות" לא הוי' ידיס"ן].

לתנא דברייתא – הוי' נדר [דס"ל "ידיס שאין מוכיחות הוי' ידיס"ן].

• ידיס שאין מוכיחות:

לאביי – הוי' ידיס.

לרבא – לא הוי' ידיס [מה זיכות צהפלאה, אף ידות זיכות צהפלאה] וכן הלכה.

• גופו של גט:

לת"ק – "הרי את מותרת לכל אדם"

[דצגט לכו"ע "ידיס שאין מוכיחות הוי' ידיס", דאמרינן "אין אדם מגרש אשת חצירו"ן].

לר' יהודה – צריך להוסיף עוד, "ודין דיהוי ליכי מינאי, ספר תירוכון, וגט פטורין, ואיגרת שבוקין"

[לסהו"א – דצגט לכו"ע "ידיס שאין מוכיחות לא הוי' ידיס", דצעינן "כריתות" וליכא]

[למסקנא (דף ו') – דס"ל צכל התורכ "ידיס שאין מוכיחות לא הוי' ידיס"ן].

א. יש ג' הו"א בגמ', כשאמר "מודרני ממך", ולא סיים דבריו:

1. שניהם אסורין זה מזה

2. כשאמר "לך" – שניהם אסורין

כשאמר "הימך" – הוא אסור, וחבירו מותר

3. אסור אף בהנאה

ב. די"ל כונתו "דלא משתעינא בהך".

- ועי' בהר"ן, די"ל לתנא דידן, אם אמר:

"מודרני" – יהי' אסור עכ"פ לאשתעוויי בהדי'.

"מופרשני" – יהי' אסור למעבד מעשה ומתן.

"מרוחקני" – יהי' אסור למיקם בד' אמות דילי'.

• "יד לנדר":

כגון: האומר על חפץ המונח לפניו, "הרי הוא עלי", או "הרי זה עלי" – נאסר החפץ עליו [ונחשז כאלו אמר "כרי הוא עלי קרבן", שמתפס נדרו בקרבן].

~ אבל האומר רק "הרי הוא", ולא סיים "עלי":

לרבא – אינו נדר [דכוי "ידיים שאינו מוכיחות", דלא כוין ידיים]

לאביי – אסור לכל אדם כהקדש [דשמא "כרי הוא הקדש" קאמר, ואזלינן לחומרלא]

• אדם שהי' מחויב להביא חטאת ואשם, וראה בהמה עוברת לפניו, אם אמר:

– "הרי זו חטאת", או "הרי זו אשם" – לא אמר כלום

[להמ"ד "ידיים שאין מוכיחות לא כוין ידיים" – דאמרינן שחקדישן רק בתורת נדבה, ו"אין חטאת ואשם באים נדבה" –

– "הרי זו חטאת", או "הרי זו אשמי" – דבריו קיימינן [כיון שהי' מחויב בהן כזכר].

• האם יש "יד לקידושין" [מי ילפינן מנדריס דמכני, או לא] – איבעי' הוא ³.

– כגון: שאמר לאשה "הרי את מקודשת לי" [ונתן לה צ' פרוטות], ואמר לחבירתה "זאת" [ולא כוסיף "נמי"] –

זהו יד לקידושין³ [דשמא "זאת חזאי" קאמר].

• האם יש "יד לפאה" [מי ילפינן מקדשים דמכני, או לא] – איבעי' הוא ⁷.

– כגון: שאמר "הדין אוגי" (ערוגה) ליהוי פאה, ואח"כ אמר "זהדין" [ולא כוסיף "נמי"] –

זהו יד לפאה [דשמא "לכולאות ציתי" קאמר, (רא"ש)].

◇ יכול אדם לעשות כל שדהו פאה.

◇ מי שלא הניח בשדהו לקט, שכחה, ופאה, ומעכב נתינתם לעניים – עובר ב"בל תאחר".

א. ואה"נ להמ"ד דס"ל "הוין ידיים", הוי' הפרשה מעלייתא [דנחשז כאלו אמר "כרי זו לחטאתי"].

ב. להלכה – אזלינן לחומרלא, ו"יש יד לקידושין", ר"ן.

ג. וחבירתה קבלה כסף קידושי' בשליחותה, ר"ן.

ד. להלכה – מחלוקת ראשונים: י"א לחומרלא, וי"א לקולא [דספק ממון לקולא], ר"ן.

- האם יש "יד לצדקה" (מי איתקש לקרצנות, או לא) – איבעי' הוא².
– כגון, שאמר "הדין זווא לצדקה", ואח"כ אמר "זהדין" [ולא כוסף "נמי"] – זהו יד לצדקה [דשמא "לכולאכ בעלמא" קאמר].
- ◇ מי שמחויב בצדקה, ומעכב אותו מליתנו לעניים – עובר ב"בל תאחר".
- האם יש "יד להפקר" (מי דומה ללדקה, או דשאני הפקר דכוא צין לעניים, וצין לעשירים) – איבעי' הוא³.
◇ מי שהזמין מקום לבית הכסא, או לבית המרחץ (אבל עדיין לא השתמש בו), האם כבר אסור לקרות בה קריאת שמע ולהזכיר בה דברים שבקדושה⁴ – איבעי' הוא⁵.
- האם יש "יד לבית הכסא" [אס תמלא לומר דזדיצור שלס אסור, כנ"ל] – איבעי' הוא⁶.
– כגון, שאמר "הדין ביתא ליהוי בית הכסא", ואח"כ אמר "זהדין" [ולא אמר "נמי"] – זהו יד לבית הכסא [דשמא "לתשמיש בעלמא" קאמר].
- האומר:
"נדינא מינך (שאני אוכל לך)" – לכו"ע הוי' נדר, ואם עבר ואכל לוקה.
"מנדה אני לך (שאני אוכל לך)": לר"ע – הוי' נדר רק לחומרא ואסור, אבל אינו לוקה⁷.
להחכמים – אינו נדר כלל.
"משמתנא מינך (שאני אוכל לך)": לרב פפא: לכו"ע אינו נדר כלל.
לרב חסדא: לר"ע – הוי' נדר רק לחומרא ואסור, אבל אינו לוקה⁸.
להחכמים – אינו נדר כלל.
- מי שנדהו בפניו – אין מתירין לו אלא בפניו [משום חשדא, ר"ן].
מי שנדהו שלא בפניו – מתירין לו בין בפניו ובין שלא בפניו.
- ◇ השומע מי שמזכיר שם שמים לבטלה – צריך לנדותו. ואם לא נידהו – הוא עצמו ראוי' להתנדות.
- ◇ כל מקום שהזכרת שם שמים לבטלה מצוי' – יהי' עניות מצול', ו"עני חשוב כמת".
- ◇ כל מקום שנתנו חכמים עיניהם – התוצאה הי' "או מיתה, או עוני".
- ◇ "אין בין נידוי להפרה, ולא כלום" [שא"ל לכמתין צין כנידוי להתרה].
- ◇ תלמיד חכם – מנדה לעצמו⁹, ומיפר לעצמו [ולא אמרינן "אין חבוש מתיר עצמו מצית האסורין"].

א. להלכה – הוי' כמו פאה (בדף ר'), דהוא מחלוקת ראשונים, עיי"ש.

ב. להלכה – אזלינן לקולא, דהוי' ספיקא דממוז.

ג. דבבית הכסא דכבר השתמש בו – אסור מדאורייתא לעשות כן.

ד. להלכה – אזלינן לקולא. דאפי' אם יהא אסור, יהי' רק איסור דרבנן, וספק דרבנן לקולא.

ה. ולא קיימ"ל כר"ע.

ו. ולהיפך, הזכרת שם שמים למצוה – מביאה ברכה ועושר, ר"ן.

ז. והיכא שהי' בר נידוי – אם מתיר עצמו או לא, מחלוקת ראשונים, עי' ר"ן.

- הנשבע לקיים את המצוה, ועבר ולא קיים את דבריו – פטור מקרבן [דכלל מושבע ועומד מכר סיני הוא].
- ומ"מ עובר על האיסור "בל יחל".
~ וכן "דבר הגון הוא", להשבע לקיים את המצוה [כדי לזרוז נפשי].
- חיוב "תלמוד תורה":
- מדאורייתא מ"פסוק – ילפינן דחייב עכ"פ לקרות קריאת שמע שחרית וערבית.
- מדאורייתא מ"דרשא – ילפינן ד"חייב כל אדם לתלמוד תמיד יום ולילה, כפי כחו".
< ולכן: האומר "שבועה שאשכים ואשנה פרק זה, או מסכתא זו" – שבועה מעלייתא הוא, וחייב אפי' בקרבן [דכל דאחא מ"דרשא", שבועה חלכ עליו].
- האומר לחבירו, "נשכים ונשנה פרק זה" – קבלה מעלייתא הוא [אע"פ שלא הזכיר לא "מדר" ולא "שבועה"].
- וצריך גם להשכים קודם חבירו [כמו שעשה הקצ"ח].
- מי שנידוהו בחלום – צריך עשרה בני אדם להתיר לו [דשמא צשליחות המקום נתגדל].
- לכתחילה – יתירו לו אנשים דתנו גמרא.
בדיעבד – אפי' מאן דתנו רק משנה.
וכשליכא הנ"ל – ילך וישב בפרשת דרכים, ויתן "שלום" לעשרה בנ"א [וכס ישיבו לו "שלום", וזכ יגן עליו מן היסורין].
עד שיזדמנו לו שם י' אנשים דתנו גמרא, ויתירו לו את נידויו.
- ◇ אם יודע מי הוא שנידה אותו בחלום – אותו אדם אינו יכול להתיר לו הנידוי [דאמרין, אדם זכ לא חי שליח מן השמים אלא לנדוהו, ולא להתירו].
- ◇ נידוהו בחלומו, ואח"כ התירו לו ג"כ בחלומו – לא הותר לו [דשמא הנידוי חי' אמת, והכתרה חי' דברים צטלים].
- ◇ בעל נעשה שליח לחרטת אשתו.
< וזהו דוקא כשמכנפין (כבר נאספו המתירין יחד);
אבל בלא"ה (שהוצרך הבעל לאספם במיוחד) – אינו נעשה שליח.
- ◇ אסור לחכם להתיר "גדר", במקום שנמצא בו רבו.
אבל מותר להתיר "נידוי", אף במקום שנמצא בו רבו.
- ◇ יחיד מומחה – יכול להתיר "נידוי" [וא"ל עשרה].
- ◇ "שמש צדקה ומרפה": [ילפינן שהשמש מרפה]
י"א – דמרפה בעוה"ז [וצפרט לאותן שכן יראין להוליא "שם שמים" לצטלה].
י"א – דמרפה בעוה"ב [וזהו לדיקוס, אבל רשעים "נידוין צה"].

א. לשיטת הר"ן. ועי' בהראשונים, די"א דאינו עובר כלל.
ב. ודומה לצדקה, דקבלה בלחוד מהני, ר"ן.
ג. עי' בהר"ן, דיש לו עוד גירסא בזה.
ד. ובנוגע אם אדם יכול ליעשות שליח לחבירו, עי' ר"ן.

- האומר "כנדרי רשעים הריני", והי' נזיר עובר לפניו – הרי הוא נזיר [שכרי רשעים דרכן לידור, ולכן הוי' "ייד" לנזיר].
 ~ האומר "כנדרי כשרים הריני" – לא אמר כלום [שכרי אין ככשרים נודרין, שאין רשאין לנדור].
 האומר "כנדבות כשרים הריני" – הרי הוא נזיר [שכרי ככשרים דרכן "לנדב", שראוי לנדב ולשלם].
 – וכ"ז נוגע גם לענין נדר (להביא קרבן), וכן לענין שבועה² (שלא אוכל) –
 דיש חילוק בין "נדר רשעים", "נדר כשרים", ו"נדבת כשרים"³.
- הרוצה להביא קרבנות, ונודר נדרי הקדש:
 לר"מ – יותר טוב מי שאינו נודר כלל, ממי שנודר ומשלם [שמא ישכח ולא ישלם].
 לר"י – יותר טוב מי שנודר ומשלם, ממי שאינו נודר כלל.
 < ללישנא קמא – המחלוקת הוא בנדר; אבל בנדבה – לכו"ע יותר טוב מי שמנדב ומשלם, ממי שאינו מנדב כלל.
 ~ ולכן אף הכשרים דרכן לנדב. אלא דאיירי דוקא בהני ציורים⁴: [וצלא"ה, אף "נדבה" אין הכשרים מנדבים]
 בנדבה (דקרבנות) – במי שמקדיש בהמתו ועומד בעזרה⁵ [דככה"ג אין אפשרות שיבא לידי מטילה ותקלה].
 בניזיר – באופן שכונתם שלמה ורצוי⁶ [למשל, כשמקבל נזירות כדי שלא יכשל בעצירה].
 < ללישנא בתרא⁷ – המחלוקת הוא בנדבה (ובציורים דהנ"ל); אבל בנדר – לכו"ע יותר טוב מי שאינו נודר כלל.
 ◇ שמעון הצדיק, מנע עצמו מלאכול שום "אשם נזיר טמא"
 [דשמא כשנטמא הנזיר והצריך להתחיל למנות עוד ל' יום, התחרט על קבלת נזרו, ונמלא שהוא "כעין חולין בעזרה"].

א. עי' להלן באיזהו אופן הכשרים דרכן לנדב.

ב. אע"פ שלא אמר לשון "שבועה".

ג. אלא ד"נדבת כשרים" לא מהני ב"שבועה" – דלעולם אין הכשרים נשבעים (כיון דנשבעים בשם), ר"ן.

ד. והמשנה אזיל כר"מ.

ה. זהו להר"ן. ועי' בתוס' לפשט אחר.

ו. עי' בהר"ן, דהכוונה ל"פתח העזרה", דהא אסור להביא חולין לעזרה, עיי"ש.

ז. להלן בדף י'.

ח. והמשנה אזיל כר"י.

- הרוצה לעשות עצמו "נזיר":
 לר"י – ראוי' לעשות כן [צאופן שכוונתו שלמה ורלוי' – כדלעיל דף ט"ו].
 לר"ש – אין ראוי' לעשות כן [שהתורה קראו לנזיר "חוטא"].
 לר"א הקפד – אין ראוי' לעשות כן [שכל המלער עלמו מן היין, נקרא "חוטא"].
- ◇ לקרבן תודה – צריך להביא עם בהמתו ד' מיני לחם [א' חמץ, וג' שאינס חמץ (חלות, רקיקין, רבוכין)].
- ◇ כל היושב בתענית [וכן המלער עלמו מכל דצר] – נקרא חוטא.
- "כינוי" לנדרים:
 לר' יוחנן – לשון אומות הן
 [דכן קוראין ל"קרבן" צהני לשונות].
 לריש לקיש – לשון חכמים
 [שתקנו לומר צלשון "כינוי" – דאס יאמר "קרבן", יצא לומר רק "לד", ויוליא שם שמים לצטלה].
- ◇ אדם המקדיש בהמתו, לא יאמר "לד' עולה" – רק "עולה לד"
 [שמא לא יגמור דיצורו, וגמלא שהוליא שם שמים לצטלה].
- "כינויי כינויין" [שאמר כינוי ללשון "קונס", וכדו]:
 לבית שמאי – הוי' נדר [דזכו ג"כ לשון אומות. א"כ, דגזרו אטו כינויין].
 לבית הלל – לא הוי' נדר [דאינו מעיקר לשון האומות].
- האומר "במומתא (שבועה) דאמר מוהי" – הרי זה "כינוי לשבועה"
 [ד"מוכיי" הוא כינוי ל"משכ", וכוונתו להישצט כשצעתו של משכ].
 - אבל האומר רק "במוהי" – לא אמר כלום.

- האומר "לְחֹלִיךְ" (דהיינו "לא חולין"), "לא כשר", "לא דכי", או "לא טהור" – שאוכל לך: [דמכלל דבריו משמע, ד"מה שאוכל לך, יבא חכור עלי"]
וכן האומר "חולין", "החולין", "כחולין" – שלא אוכל לך: [דמשמע, ד"מה שאוכל לך, לא יבא חולין"]
- לר' יהודה – הרי זה נדר
[דס"ל, דאמרינן "מכלל לאו אתה שומע כן"].
- לר' מאיר – אינו נדר
[דס"ל, דלא אמרינן "מכלל לאו אתה שומע כן". וכן ראינו בהל' "תנאי", דס"ל דצעי תנאי כפול].
- האומר "לְחֹלִיךְ" (דהיינו "לא חולין") – לא אוכל לך: [דמשמע, ד"מה שאוכל לך, יבא חולין"]
- בין לר', ובין לר"מ – אינו נדר [דבא משמע, ד"מה שיאכל לך, יהי חולין"].
- י"א – דבכה"ג הוי' נדר [דמפרשין דבריו "לא חולין (ליבוי), לפיכך לא אוכל לך"].
~ וזהו רק כשאמר "לְחֹלִיךְ" (בפתח) [דמפרשין דבריו "לא חולין"];
אבל אם אמר "לְחֹלִיךְ" (בשוא) – לא הוי' נדר [דא"א לפרש כוונתו "לא חולין"]^א.
- האומר "טמא", "נותר", "פיגול" – שאוכל לך: הרי זה נדר [שכח לשון "איסור" ושייך בקדשים, ולכך א"א להוסיף כ"כפ"].
- האומר "הרי זה עלי כאימרא", "כדירים", וכו', "כירושלים";
וכן אם נדר בא' מכל משמשי המזבח –
הרי זה נדר [דכו' כאלו אמר כ"קרצן"].
- אבל אם לא אמרן בלשון "כף" – אינו נדר^ב [דלא כוי' לשון "איסור" – כמו טמא נותר ופיגול].
י"א^ג – דהאומר "כירושלים", לא הוי' נדר
[דס"ל דכוונתן הי' רק על עגים ואצנים – ולריך לכוון דצד הקרצ].

א. וזהו דוקא לר"מ – דאף שכוננתו עכשיו הוא "חולין שלא אוכל לך", דמשמע "מה שאוכל יהי קרבן" – מ"מ אינו נדר, דלא אמרינן "מכלל לאו אתה שומע הן". משא"כ לר"י דאמרינן "מכלל לאו אתה שומע הן", אה"נ יהי' נדר בכה"ג.
ב. עי' להלן דף יג', וזהו דוקא לר"י. אבל לר"מ, אף אם לא הוסיף "כף" – רק "אימרא", ג"כ הוי' נדר.
ג. תנא דברייתא אלי' דר' יהודה.

- האומר "הרי עלי כבשר זבחי שלמים, לאחר זריקת דמים" – אינו נדר [דכיתרא קא מתפיס, כיון שלאחר זריקת הדם כבשר מותרת].
  - מי שמונח לפניו בשר זבחי שלמים (לאחר שנזרק הדם), ולידו מונח גם ככר של היתר, ואמר "זה (הככר) בנה (בשר השלמים)" –
  - איבעיא הווא: מי אמרינן "בעיקרו קא מתפיס" [צאיסורו שהי' קודם זריקת הדם, שהוא אסור צאכילה] – והוי' נדר. או "בהיתרא קא מתפיס" [שמתפיסו כבשר כמו שהוא עכשיו, שהוא מותר צאכילה] – ואינו נדר*.
  - האומר "ככר זה נותר"^ב – תלוי בהאיבעי' הנ"ל [דכודאי אין כוונתו לה"איסור נותר" דעכשיו – דזכ אינו אסור מחמת נדר. וע"כ כוונתו להתפיסו בעיקר הקרבן, לפני זריקת הדם – שהי' אסור מחמת נדר].
  - אבל האומר "ככר זה היא כנותר של עולה", וכן "כבשר עולה" – בודאי הוי' נדר [דככ"ג לא התייר זריקת הדם את צשרה, ועדיין נשאר גם עכשיו האיסור מחמת נדר].
  - מי שנדר ביום שמת בו אביו, או רבו, או ביום צום גדלי': "שלא יאכל בשר", או "שלא ישתה יין"; ואותו יום הי' יום א' הראשון של ניסן. ולאחר כמה שנים, חזר ונדר: "יהא יום זה עלי, כיום א' הראשון של ניסן"^ב – תלוי בהאיבעי' הנ"ל [דכא הי' הרצב יום א' הנ"ל צינתיים, שלא אסר על עצמו צשר ויין. נמלא דאינו חל כנדר רק אי ס"ל "צעיקרו הוא מתפיס"].
  - אבל אם אסר על עצמו בכשר ויין בכל יום א' הראשון של ניסן, של כל אותן השנים שבינתיים עד עכשיו, והיום אמר "יהא יום זה עלי, כיום א' הראשון של ניסן" – בודאי הוי' נדר [דכא לעולם הי' יום זה אסור עליו].
  - האומר: "כחלת אהרן", או "כתרומת אהרן" (שאוכל לך) – אינו נדר [דנחשב "דצר האסור" ולא "הגדור", כיון שאינו אסור לכל]. "כתרומת לחמי תודה":
  - - שהופרשו לאחר זריקת הדם – תלוי בהאיבעי' הנ"ל [כיון דעכשיו מותר לכהניס, ע"כ כוונתו להתפיסו צאותן לחמים לפני זריקת הדם, שהי' עדיין אסורין משום נדר].
  - - שהופרשו בלישה, קודם זריקת הדם – בודאי הוי' נדר [דככ"ג הי' עדיין אסור משום נדר].
  - "כתרומת הלשכה" – בודאי הוי' נדר [שגם עכשיו הם אסורין משום נדר].
  - ◇ "קרבן תודה":
    1. צריך להביא עם בהמתו ד' מיני לחם [חמץ, וג' מלות – חלות, ריקין, רצוקין].
    2. וצריך להביא עשרה מכל מין – דהיינו ארבעים.
    3. וצריך להפריש ככר א' מכל מין – ונותן אותם תרומה לכהן.
 ~ וכ"ז למצוה. אבל בדיעבד – "לחמי תודה שאפאן בארבע חלות יצא" [היינו א' מכל מין].
  - - ובנוגע התרומה (מהלחמי תודה):
    - אסור ליקח לחם שלם אחד, כתרומה על כל הד' לחמים [דלריך לתרום כל מין על עצמו].
    - וכן אסור ליקח פרוסה מלחם, כתרומה על הלחם שלם [דלריך לתרום לחם שלם].
    - לפיכך, כשאפאן בארבע חלות (דיצא) – צריך להפרישו בלישה [שמחלק כל עיסה לעשרה חלקים – ונותן חלק א' מכל עיסה לכהן כתרומתו. ורק אח"כ יכול לאפות כל מין צנפרד, ולעשותו לחלך א'].
- א. ואיבעי' דלא איפשיטא – ולהלכה אמרינן "בהיתרא קא מתפיס", ר"ן (דף יג.).
- ב. עי' בהראשונים, אם ככה"ג צ"ל "זה כזה".
- ג. דאי אמר בפירוש "שיהי' כיום שמת בו אביו", בודאי חל הנדר, ר"ן.

- האומר "הרי עלי כבכור":
 לר' יעקב – הוי' נדר
 [דגס זכור נחשב כדבר "הנדור" – ואף שקדש ממעי אמו, מ"מ מלוב עליו להקדישו].
 לר' יהודה – לא הוי' נדר
 [דזכור לא נחשב כדבר "הנדור" – שהוא קדוש ממעי אמו].
- האומר "הרי זה כחטאת" או "כאשם" – לכו"ע הוי' נדר [דנחשבים כדבר "הנדור"^א].
- האומר "קרבן", "עולה", וכו' (בלי כ"ף) – שאוכל לך:
 וכן האומר "אימרא", "דירים", וכו' (בלי כ"ף) – שאוכל לך:
 לר"מ – הוי' נדר [דכונתו דמה שיאכל יחא חל עליו איסור קרבן].
 לר"י – אינו נדר [דדוקא טמא נותר ופיגול א"ל להוסיף "כף" – דהוי' לשון "איסור"].
- האומר "לקרבן", או "לאימרא" – לא אוכל לך: בין לר"י ובין לר"מ – הוי' נדר.^ב
 והטעם: דמפרשינן דבריו דכוונתו "לקרבן יהא, ולפיכך לא אוכל לך".
 < אבל האומר בפירוש "לא קרבן" לא אוכל לך:
 לר"י – הוי' נדר
 [דס"ל "מכלל לאו אהב שומע כן", וממילא נשמע כוונתו "מה שיאכל יהי כקרבן"].
 לר"מ – אינו נדר
 [דלא ס"ל "מכלל לאו אהב שומע כן"].
- האומר "הקרבן שאוכל לך" – הוי' נדר, לר"מ.^ג
 אבל האומר "הא קרבן שאוכל לך" – אינו נדר לכו"ע [דאמרינן כונתו רק לישבע צחיי הקרבן].
- "שבועה" – חל אפי' על דבר שאין בו ממש [דזשבעה נאסר האדם, ולא על החפלא].
 "נדר" – אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש [שצנדר נריך לאסור החפלא].
 < לפיכך, מי שנודר "קונם שאני מדבר עמך" – אינו נדר^ד [דדיבור אין בו ממש].
 – אבל האומר "קונם פי מדבר עמך" – הוי' נדר [דנעשה כאומר "יאסר פי לדיבורי", ופיו יש בו ממש].
 וכן האומר "קונם ידי עושה עמך", "קונם רגלי מהלכת עמך" – הוי' נדר.

א. ואף שחטאת ואשם אינם באים בנדבה, מ"מ נחשב כדבר "הנדור", שהאדם הוא שבורר הבהמה, ר"ן.
 ב. כ"כ התוי"ט (פ"א מ"ד ד"ה ר"מ אוסר), ע"פ תוס' (בע"ב ד"ה קתני לקרבן), דמ"ש המשנה "ר"מ אוסר" – הכוונה "אף ר' מאיר", ולא מיבעי' ר"י, עיי"ש [וע"ע בהרש"ש (כאן), די"ל דזהו רק לר"מ, עיי"ש].
 ג. כגירסא בגמ' שלנו – "לא אימרא". ואם אמר "לקרבן", או "לאימרא" (בפתח) – עי' בתוס' (בע"ב הנ"ל) שהוא מחלוקת ר"ת והר"י, עיי"ש. ועי' בהר"ן (להלן דף טז' ד"ה הא דאמר), דלמד כהר"י דדינו כאילו אמר "לא קרבן", עיי"ש (ועי' מש"כ להלן בדף טז').
 ד. דלא בעי' "כף" הדמיון. אבל לר"י אינו נדר.
 ה. מדאורייתא, ומ"מ מדרבנן הוי' נדר – עי' להלן דף טו'.

- **המתפיס את נדרו בדבר אחר, אם התפיסו "בדבר שאסרתו תורה" – אינו נדר**
[לזריך להתפיסו "זכר כדור" ולא "זכר כסור"]¹.
  - ~ **ולפיכך, האומר "כבשר חזיר", "כעבודת כוכבים"**², וכו', (שאוכל לך) – אינו נדר
[ואפי' עם הארץ אינו זריך שישאל על נדרו].
  - **האומר "כחלת אהרן", או "כתרומת אהרן" (שאוכל לך) – אינו נדר**
[דג"ז מתפיסו "זכר כסור", ולא "זכר כדור"]. דמכ שאסור לזרים, מחמת אסורא הוא דרמא רחמנא עליהו].
  - **האומר לאשתו "הרי את עלי כאימא"**³ – (אף דמדאורייתא אינו נדר, מ"מ) מדרבנן צריך שישאל על נדרו [שלא יקל ראשו לכך].
לאביי – בין תלמיד חכם ובין עם הארץ, צריך שאלה.
לרבא – רק עם הארץ צריך שאלה. אבל תלמיד חכם א"צ שאלה (אפי' מדרבנן).
~ וכששואל על נדרו – פותחין לו פתח ממקום אחר, ואינן פותחין לו בכבוד אביו ואמו⁴.
  - **הנודר בתורה**⁵ (שהיתה תורה מונחת לפניו, ואמר "בזו התורה, שאעשה דבר פלוני") – אינו נדר
[דכוונתו לישבע בקדושת ה"גויל", ולא "כאזכרות"]⁶.
- ומ"מ אם הוא עם הארץ – צריך שישאל על נדרו (מדרבנן).
~ **י"א** – דבכה"ג, אם החזיק התורה בידו – הוי' נדר.
- ◁ הנודר בתורה, "במה שכתוב בה":
אם החזיקה בידו – הוי' נדר [דכוונתו לישבע בקדושת ה"אזכרות" שבה].
אם הי' מונח על הקרקע: **י"א** – אינו נדר [דכוונתו לישבע בקדושת ה"גויל" – ולא כאזכרות].
י"א – הוי' נדר.
- ◁ הנודר בתורה, "בה, ובמה שכתוב בה" – אפי' הי' מונח על הקרקע הוי' נדר
[דצכה"ג ע"כ התכוון גם בקדושת ה"אזכרות"]⁷.

א. עי' בהר"ן, דיש חידוש בכ"א דנקט המשנה:

1. "כבשר חזיר" – שאסור באכילה.
2. "כעבודת כוכבים" – שאסור בהנאה.
3. "כעורות לבובין" – שאסור בהנאה, וגם אינה בטילה לעולם.
4. "כנבילות" – שאסור באכילה, וגם יש בהן טומאה (בכזית).
5. "כשקצים" – שאסור באכילה, וגם יש בהן טומאה, ואפי' בכדשה.

- ב. וכן נמי בשאר איסורים – כאחותו, ערלה, כלאי הכרם, וכדו'.
- ג. אף שג"ז התפיס ב"דבר האסור", מ"מ כשמדיר את אשתו החמירו עליו חכמים, מפני שדרכו לאסור את אשתו מתוך הקפדה, ר"ן.
- ד. ודמי לשאר נדרים (עי' משנה דף סד.), אף שהחיוב לשאול אינו אלא מדרבנן.
- ה. עי' בהר"ן אי היינו נדר או שבועה, עיי"ש.
- ו. אי בעית אימא (האחרון).
- ז. אי בעית אימא (השני והאחרון).

- האומר "קונם שאני ישן, שאני מדבר, שאני מהלך" – הוי' נדר מדרבנן [אע"פ דמדאורייתא נדר אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש – ושינה דיבור וכילוך אין צדק ממנו].
- האומר "שבועה שאני ישן, שאני מדבר, שאני מהלך" – הוי' שבועה דאורייתא [דשבוטה חל אפי' על דבר שאין בו ממש מדאורייתא].
- האומר "קונם עיני בשינה היום, אם אישן למחר":
  - לרב יהודה (אמר רב) – אסור לישן היום, שמא ישן למחר [ויכי' שינת היום אסור עליו למפרע].
  - לרב נחמן – מותר לישן היום [ולא חיישינן שיסן למחר].
- האומר "קונם עיני בשינה למחר, אם אישן היום" – לכו"ע מותר לישן היום [דצככי"ג יזכר שלא ישן למחר].
- האומר לאשתו, "קונם שאת נהנית לי עד הפסח, אם תלכי לבית אביך עד החג":
  - אם הלכה לפני הפסח – אסורה בהנאתו עד הפסח, ולוקה אשתו [אס עזרה ונכנתה משלו].
  - אם הלכה לאחר הפסח – אם נהנית משלו קודם הפסח, עוברת למפרע על "בל יחל".
  - אם עדיין לא הלכה: לרב יהודה – גם בכה"ג אסורה מליהנות משלו [שמא תלך, ותעבור למפרע על "צל יחל"] אלא שאינה לוקה [דאינו אלא מדרבנן].
  - לרב נחמן – מותרת ליהנות משלו [דלא חיישינן שתלך, ותעבור למפרע על "צל יחל"].
- האומר לאשתו, "קונם שאת נהנית לי עד החג, אם תלכי לבית אביך עד הפסח":
  - אם הלכה לפני הפסח – אסורה בהנאתו עד החג, ולוקה אשתו [אס עזרה ונכנית משלו].
  - אם עדיין לא הלכה: לרב יהודה – גם בכה"ג אסורה מליהנות משלו [שמא תלך, ותעבור למפרע על "צל יחל"] אלא שאינה לוקה [דאינו אלא מדרבנן].
  - לרב נחמן – מותרת ליהנות משלו [דלא חיישינן שתלך, ותעבור למפרע על "צל יחל"].
- האומר "קונם ככר זו עלי היום, אם אלך למקום פלוני למחר":
  - אם אכל היום – אסור לילך למחר [שאס ילך, יעבור למפרע על "צל יחל"].
  - אם עדיין לא אכל: לרב יהודה – אסור לאכול הככר היום [שמא ילך, ויעבור למפרע על "צל יחל"], וממילא מותר לילך למחר.
  - לרב נחמן – מותר לאכול הככר היום [ולא חיישינן שילך למחר].
- האומר לאשתו, "קונם שאני משמשך" – אינו נדר [דכא משועבד לה לשמשך מדאורייתא]. אבל האומר "קונם הנאת תשמישך עלי" – הוי' נדר⁷ [דאין מאכילין לו לאדם דבר כאסור לו].
- ◇ האומר "שבועה שלא אישן שלשה ימים רצופים" – אינו שבועה [ומותר לישון מיד], ומלקיץ אותו [משום שבוטע שוא].
- ◇ "דברים המותרים, ואחרים נהגו בהן איסור" – אסור לנהוג בהן היתר בפניהם. והוא איסור "בל יחל" מדרבנן.

א. והלכה כוותי, ר"ן.

ב. ואפי' לרב יהודה – דדוקא ב"תנאה" לא יזהר האדם, אבל ב"איסורא" יזהר האדם שלא לעבור על נדרו.

ג. ולאחר הפסח מותרת לילך לבית אבי'.

ד. וכן אשה שאמרה לבעלה.

ה. עכ"פ מדרבנן, דהא אין בה ממש. ו"חכמים מתניין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה", ר"ן.

- האומר: "קרבו" לא אוכל לך – אינו נדר [דמשמע ד"מכ שיאכל לא יכא קרבו"]^א.
 "הא קרבן" שאוכל לך – אינו נדר [דכונתו ליטבע בחיי קרבן].
 "לקרבן" (לא קרבן) לא אוכל לך (דמשמע ד"מה שיאכל יהא כקרבו"):
 לר"י – הוי' נדר [דאמרינן "מכלל לאו אתה שומע כן"]^ב.
 לר"מ – אינו נדר^ב [דלא אמרינן "מכלל לאו אתה שומע כן"]^ב.
 "לקרבן" לא אוכל לך – לכו"ע^ב הוי' נדר [דכונתו לומר "לקרבן יכא, לפיכך לא אוכל לך"]^ב.
  - האומר: "שבועה" לא אוכל לך – הוי' שבועה [דכונתו לומר "צשבעה עלי, שלא אוכל משלך"]^ב.
 "הא שבועה" שאוכל לך – הוי' שבועה [דכונתו לומר "צשבעה עלי, שלא אוכל משלך"]^ב – עיי' להלן.
 "לשבועה" (לא שבועה), לא אוכל לך – הוי' שבועה לכו"ע
 [דמשמע, ד"מכ שיאכל, יכ"י אסור עליו צשבעה"] – וצשבעה לכו"ע אמרינן "מכלל לאו אתה שומע כן"]^ב.
  - האומר "שבועה שאוכל לך":
לאביי – פעמים "שאוכל" קאמר, ופעמים "שאינו אוכל" קאמר.
 [כשהיו מסרצין צו לאכול, ואמר "אכילנא אכילנא", ואח"כ אמר "צשבעה שאוכל" – ע"כ "שאוכל" קאמר]
 [כשהיו מסרצין צו לאכול, ואמר "לא אכילנא, לא אכילנא" – ואח"כ אמר "צשבעה שאוכל", ע"כ "שאינו אוכל" קאמר]
לרב אשי – לעולם "שאוכל" קאמר^ב.
 ~ האומר "שבועה שאי אוכל" – לכו"ע "שאינו אוכל" קאמר [ולא אמרינן שנכשלה לשונו, וכונתו הי' לומר "שאוכל"]^ב.
  - האומר "קונם סוכה שאני עושה", "לולב שאני נוטל", או "תפילין שאני מניח":
 < בנדרים – הוי' נדר (ואסור לקיים המצוה) – דנדר חל אפי' לבטל המצוות^א.
 ~ וכ"ז כשאמר "קונם ישיבת סוכה עלי"^א [דאסור על עלמנו כל ישיבת צסוכה – וואין מאכילין את האדם דצר האסור לו"]^א;
 אבל אם אמר "קונם הנאת סוכה עלי" – אינו נדר, "דמצוה לאו ליהנות ניתנו".
 < בשבועות – אינו שבועה (ומחויב לקיים המצוה) – "דאין נשבעין לעבור על המצוות".
ואם עבר על שבועתו – פטור מקרבן, ואף אינו לוקה (משום שבועת ביטוי^ב).
-
- א. א"נ, דנשבע בחיי קרבן שלא לאכול – וזה לא הוי' נדר.
 ב. עי' בתוס' (לעיל דף יג: ד"ה קתני לקרבן), דזהו דוקא להר"י – דיש נפק"מ בין ל' בפתח ול' בשוא. משא"כ לר"ת, גם בל' בפתח אמרינן דכונתו "לקרבן יהא". ודוקא כשאמר בפ"י "לא קרבן", אז תלוי בהמחלוקת ר"מ ור"י. והר"ן כאן (בר"ה הא דאמר) למד כהר"י, עיי"ש.
 ג. עי' בהתוי"ט (פ"א מ"ד ד"ה ר"מ אוסר), ע"פ תוס' בדף יג:, עיי"ש [ועי' בהרש"ש (יג.), די"ל דזהו רק לר"מ, עיי"ש].
 ד. ובשבועה אין הדרך לישבע בחיי הקרבן, ר"ן.
 ה. כיון דהוי' דבר איסור שאין בו ממון כלל, דשבועה חל על הגוף, ר"ן.
 ו. וכן "שבועה שלא אוכל", לעולם "שלא אוכל" קאמר.
 ז. כיון שבנדר אסר החפצא עליו, ולא שאסר עצמו על המצוה. משא"כ בשבועה "דלאו כל הימנו להפקיע עצמו מהמצוה".
 ח. עי' בהר"ן – דאולי ג"ז אינו מספיק, וצ"ל "קונם סוכה לישבתה עלי", עיי"ש.
 ט. ומ"מ לוקה משום "שבועת שוא", ר"ן.

• "נזירות חל על נזירות":

ולכן: האומר "הריני נזיר אם אוכל", וחוזר ואמר "הריני נזיר אם אוכל", ואכל – חייב לנהוג ב' נזירות [ומונח ל' יום ומציא קרבן, וחוזר ומונח ל' יום ומציא קרבן].

- ◁ לרב הונא – זהו דוקא כשאומר "הריני נזיר היום, הריני נזיר למחר" [דמינו דכוסף יום א' בנזירות השני – חל נזירות על נזירות]; אבל האומר "הריני נזיר היום, הריני נזיר היום" – אינו נוהג אלא נזירות א'.
 ◁ לשמואל – אפי' כשאומר "הריני נזיר היום, הריני נזיר היום" – חל נזירות על נזירות.

• "אין שבועה חל שבועה":

ולכן: האומר "שבועה שלא אוכל", וחוזר ואמר "שבועה שלא אוכל", ואכל – אינו חייב אלא משום שבועה א'.
 ~ וכ"ז כשאומר "שבועה שלא אוכל תאנים, שבועה שלא אוכל תאנים"; אבל כשאומר "שבועה שלא אוכל תאנים, שבועה שלא אוכל ענבים" – בודאי חל ב' השבועות (וחייב משום שניהם).

• האומר "שבועה שלא אוכל תאנים, שבועה שלא אוכל תאנים וענבים":

לרב הונא – אין שבועה השני חל על שבועה א' [דכיון דעל שניהם יחד נשבע, ועל התאנים לא חל – גם על הענבים לא חל].
לרבה – שבועה השני חל על שבועה א' (וחייב משום שניהם) [דמגו דחל על הענבים, חל נמי על התאנים].
 ~ וזהו דוקא כשלא הפריש קרבן בינתיים;
 אבל אם עבר ואכל תאנים בשוגג, והפריש קרבן (לשבועת ביטוי), ואח"כ אכל ענבים – אינו מביא קרבן על הענבים [ואפי' לרבה, דהענבים הוי' כחצי שיעור – ואין מציאין קרבן על חצי שיעור].

א. עי' בהר"ן, ד"אם אוכל" לאו דוקא, וה"ה אם אמר רק "הריני נזיר, הריני נזיר".

ב. חוץ אי קיבל עליו ב' נזירות בבת אחת – עי' להלן דף יח'.

ג. והנפק"מ בזה, אם שכח שבועה א' ואכל תאנים וענבים, והתרו בו רק משום שבועה ב' – דלוקה, ר"ן.

- המקבל עליו שתי נזירות בבת אחת* – לכו"ע חייב לנהוג ב' נזירות [ואפי' לרצ הונא, דזכה"ג אין אחת מהן קודמת לחזירתה, דנימא שלא תחול שני' אחרי'].
- "נזיר להזיר" – "מכאן שהנזירות חל על הנזירות":
  - לרב הונא – הפסוק מרבה ציור, כשקיבל עליו ב' נזירות בבת אחת [דלצור של "הריני נזיר היום, הריני נזיר למחר" – א"ל ילפותא מפסוק, דמסברא ידעינן כן].
  - לשמואל – הפסוק מרבה ציור, כשאמר "הריני נזיר היום, הריני נזיר היום" [דאף ללא הוסיף יוס א', מ"מ חל נזירות כצ'].
- מי שנזר שתי נזירות, ומנה את הנזירות הראשונה והפריש קרבן, ואח"כ נשאל עלי' – עלתה לו שני' בראשונה [וא"ל למנות עוד לי יוס].
  - ואיירי בכל אופן: 1. כשקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת [דחל לכו"ע].
  - 2. כשאמר "הריני נזיר היום, הריני נזיר למחר"
  - [וצכה"ג לריך להשלים רק עוד יוס א' נוסף של נזירות].
  - 3. כשאמר "הריני נזיר היום, הריני נזיר היום"
  - [וצכה"ג חל אפי' לרצ הונא, דכל שנשאל על הראשונה לעולם חל השני – וכדלהלן צ"שזועה"ן].
- אף ד"אין שבועה חל על שבועה", מ"מ אם נשאל על שבועה הראשונה – אז שבועה השני חלה עליו.
  - ◇ "חמורה שבועה מנדרים" (וכן משאר מצות) – דכתיב בה "לא ינקה" [דאט"פ שלקה עלי', לא נתכפר לו חטאו'].
- האומר:
  - "הרי עלי כבשר מליח", או "כיינ נסך":
    - אם בשל שמים נדר – אסור
    - אם בשל עכו"ם נדר – מותר
  - "הרי עלי כחרם":
    - אם כחרם של שמים – אסור
    - אם כחרם של כהנים – מותר
  - "הרי עלי כמעשר":
    - אם כמעשר בהמה – אסור
    - אם כמעשר גורן – מותר
  - "הרי עלי כתרומה":
    - אם כתרומת הלשכה – אסור
    - אם כתרומת גורן – מותר
- ◇ המקדיש חיתו או בהמתו:
  - לת"ק – הקדיש גם את הכוי [שכוא ספק חי' ספק צבמה]
  - לר"א – לא הקדיש את הכוי

א. כגון שאמר "הרי עלי ב' נזירות", או דאמר "הריני נזיר, הריני נזיר – אם אוכל", רא"ש.
 ב. עי' בהראשונים.
 ג. ד"כוי' שמו עליו, ולא קרו לי' אינשי חי' ולא בהמה, ר"ן.

- **"סתם נדרים"** [מי שגדר, ויש לפרש לשונו להחמיר או להקל]:
 לר' אליעזר, ולר' יהודה – להחמיר"
 לר' אליעזר ברבי צדוק – להקל
- **"ספק נזירות"**: לר' אליעזר, ולר' שמעון – להחמיר
 לר' יהודה – להקל [דכל שספיקו חמור מודאי (כסתם נזיר), אין כוונת האדם להזיר עלמו מספק]
- **"ספק בכור"**² – המוציא מחבירו עליו הראי' [ואין הכהן יכול להוציאה מהבעלים].
 - ומ"מ אסורים בגיזה ועבודה [דכיון דהוא קדושא כצא מאליו - ספיקו להחמיר לכו"ע].
- **"טומאת משקין"** (לר' אליעזר):
 לשמואל – טומאת עצמן מדאורייתא, וליטמא אחרים אינה אלא מדרבנן
 לרב – אפי' טומאת עצמן, אינה אלא מדרבנן
 ~ ולכן: **"משקין בית מטבחי"** (משקין הנמצאים בעזרה):
 לשמואל – המשקין עצמן טמאים [דכוא דאורייתא],
 אבל אינה מטמא אחרים [דבעזרה לא גזרו חכמים]
 לרב – אפי' המשקין עצמן טהורים [דכוא רק מדרבנן, ובעזרה לא גזרו חכמים]
- **"ספק משקין"** [ספק אי נטמאו משקין] (לר"א) – לכו"ע, המשקין עצמן טמאים, אבל אינה מטמא אחרים
 [ואפי' לרב דס"ל דהמשקין עלמן טמאים רק מדרבנן, י"ל דהחמירו חכמים אפי' צספק, ר"ן].
- ◇ **"איל קמצא"** [חגז ששמו איל] – טהור, וכשר לאכילה.
- האומר "הריני נזיר (סתם)", אם יש בכרי הזה מאה כור", והלך ומצאו שנגנב או שאבד [ואינה ידועה כמה היתה הצכרין]:
 לר' יהודה – אינו נזיר [דכל שספיקו חמור מודאי, אין כוונת האדם להזיר עלמו מספק]
 לר' שמעון – הוי' נזיר [דספק נזירות להחמיר]
 < אבל האומר "הריני נזיר שמשון, אם יש בכרי, וכו'":
 לר' יהודה (דנפשי') – הוי' נזיר [דצככה"ג ספיקו שוב לודאי, ודמי ל"סתם נדרים" דלהחמיר]
 לר' טרפון – אינו נזיר [דס"ל "לא ניתנה נזירות אלא להפלאה", וכל נזירות בתנאי – אינו נזיר]
- ◇ **"נזיר עולם"** – אף שהוא נזיר לעולם, מ"מ אם הכביד שערו – מיקל בתער, ומביא ג' בהמות (עי' במסכת נזיר).
 אבל "נזיר שמשון" – אינו מגלח שערו לעולם.
- **"סתם תרומה"** [כשאינו ידועה אם כוונתו לנדור כתרומת הלשכה, או כתרומת גורן]:
 ביהודה – תלוי אי "סתם נדרים" להחמיר או להקל.
 בגליל – להקל לכו"ע [דאינס רגילים כתרומת הלשכה – וממילא נקטינ דכוונתו הי' כתרומת הגורן]
"סתם חרמים" [כשאינו ידועה אם כוונתו לנדור כחרס שמים, או כחרס כהנים]:
 ביהודה – תלוי אי "סתם נדרים" להחמיר או להקל.
 בגליל – להחמיר לכו"ע [דאינס רגילים כחרמי כהנים – וממילא נקטינ דכוונתו הי' כחרס שמים].

א. וכן הלכה, ר"ן.

ב. בין בכור אדם בין בכור בהמה, בין טמאה (חמור) בין טהורה.

ג. וכן בנזיר עולם.

ד. דאפי' ודאי אינו מגלח שערו לעולם, עי' להלן.

- **"פירוש נדרים להקל"** – ואינו נדר. כגון – האומר:
  1. "הרי עלי כחרם", ואח"כ אמר "לא נדרתי אלא בחרמי של ים".
  2. "הרי עלי כקרבן", ואח"כ אמר "לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים".
  3. "הרי עצמי קרבן", ואח"כ אמר "לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו".
 ~ והא "דפירוש נדרים להקל", זהו דוקא בתלמיד חכם – דאינו נדר, וא"צ אפי' לישאל עליהם. אבל **בעם הארץ** – צריך לישאל על הני נדרים [מדרכן, כדי שלא יכגו קלות ראש כנדריס].
  - **ואם עבר העם הארץ על הנדר** (קודם שנשאל עליו):
    - לר"מ – קנסינן לי' [כדלהלן, דאין מתירין כגדר עד שיכגו איסור כמנין הימים שנהג זכן היתר] לחכמים – לא קנסינן לי' [ומתירין לו כגדר מיד]
    - **ואם רוצה העם הארץ שיתירו לו ע"י "חרטה"**:
      - לר"מ – אין מתירין לו אלא ע"י "פתח".
      - לחכמים – מתירין לו אף ע"י "חרטה".
- **מי שנזר, ועבר על נזירותו** – קנסינן לי', ואין מתירין לו עד שינהג בו איסור נזירות, כמנין הימים שנהג בהן היתר.
  - לר' יהודה – זהו אפי' בנזירות מרובה (יותר מל' יום)
  - לר' יוסי – זהו דוקא בנזירות מועטת. אבל בנזירות מרובה – לא קנסינן לי' יותר מל' יום [אף שנהג זכן היתר יותר מל' יום]
 ~ **ב"ד שהתיר לאדם זה מיד** [ולא קנס לי' כהנ"ל]:
  - לר' יוסף – לא עשו כהוגן [ומ"מ אין מנדין אותן]
  - לר' אחא ב"י – אף מנדין אותן
- ◇ **לעולם אל תהי רגיל:** 1. בנדרים – שסופו למעול בשבועות.
  2. אצל עם הארץ – שסופו להאכילך טבלים.
  3. אצל כהן עם הארץ – שסופו להאכילך תרומה טמאה [ואפי' כהן חזר יזכר בזכ].
- ◇ אל תרבה שיחה עם האשה – שסופך לבא לידי ניאוף.
  - כל הצופה בנשים – סופו בא לידי עבירה.
  - כל המסתכל בעקבה של אשה – הויין לו בנים שאינן מהוגנין [ואפי' זאשתו נדה, דכו"י מקומות המכוסים].
- ◇ **י"א** – דהכוונה של "עקבה" היינו מקום הטינופת [וממילא הוא אפי' זאשתו טכורכ].
- ◇ **הבושה מביא לידי יראת חטא.** ומי שאין לו בושת פנים – בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני.
  - ◇ **בנים הנולדים:** חיגרין – מפני שהופכין את שולחנם. ולשיטת החכמים – מותר להפוך את השלחן².
    - אילמים – מפני שמנשקים על אותו מקום.
    - חרשים – מפני שמספרים בשעת תשמיש [וזכו דדברים שאינם ענין לתשמיש, אצל צעניינים לתשמיש מותר לספר].
    - סומין – מפני שמסתכלין באותו מקום.
- ◇ **"רבנן" נקראים "מלאכי השרת"** – דמצייני כמלאכי השרת [מלויינים ונזדלין משאר בני אדם, ר"ן].
  - ◇ אל ישתה אדם בכוס זה, ויתן עיניו בכוס אחר [שלא יתן עיניו זאשה אחרת, אפי' היא אשתו ג"כ].
- ◇ **אלו בני ט' מדות** – נקראין "מורדין ופושעין":
  1. בני אימה, ובני אנוסה
  2. בני שנואה
  3. בני נידוי
  4. בני תמורה
  5. בני מריבה
  6. בני שכרות
  7. בני גרושת הלב
  8. בני ערבובי'
  9. בני חצופה [שתוצעת לזעלם זפס]. אצל המפתח את זעלם דזכרי ריזוי ופיוס – הוי' לה בניס עוזבים].

א. עי' בהר"ן, והוא סוגי' להלן דף כא'.

ב. ועי' בהראשונים ובהאחרונים, אי החכמים חולקין על כל הד' דברים.

- **"נדררי זרוזין"** [שהתכוון בנדרו כדי לזרז חצירון]:
לרב יהודה א"ר אסי (ללישנא קמא) – צריך עכ"פ שאלה לחכם².
לשמואל – אינו נדר כלל, וא"צ אפי' שאלה לחכם (וכן הלכה).
- המוכר חפץ, ואמר "קונם שאיני פוחת לך מן הסלע",
 והלוקח אמר, "קונם שאיני מוסיף לך על השקל" – אינו נדר.³
והטעם:
 לר' יהודה נשיאה – זהו אלי' דר"י משום ר' טרפון, דס"ל "לא ניתנה נזירות אלא להפלאה"
 [וכיון שלא הי' ידועה איזכו מכיר יתקיים, אין זה הפלאה].
לרבא – זהו לכו"ע, ד"נדררי זרוזין אינן נדרים" [דלא התכוונו לנדור אלא לזרז חצירו, שלא יעמוד בדעתו].
 ~ ואם המוכר אמר "קונם שאיני פוחת לך מיותר מסלע",
 והלוקח אמר "קונם שאיני מוסיף לך מפתות משקל" –
איבעי' דלא איפשיטא [דכיון דדייקו כ"כ בהסכומים שהזכירו, אפשר דדוקא נדרו ולא לזרז].
- מי שהפציר חבירו שיאכל אצלו, ואמר חבירו "קונם ביתך שאני נכנס", או "קונם טיפת צונן שאני טועם" –
 מותר לחבירו לכנס לביתו, ומותר לשותות ממנו צונן [דלא התכוון לנדור אלא מאכילה ושתי' מרובה].
- הרוצה להתיר נדרו ע"י **"שאלה לחכם"**:
י"א – דאין מתירין לו ע"י "חרטה", אלא ע"י "פתח"
 [דב"פתח" אומר **נדנר צטעות**, דאילו הי' נותן אל לבו אותו פתח, לא הי' נודר מתחילה].
י"א – דמתירין לו גם ע"י "חרטה"¹ [וכן הלכה – עי' להלן גמ' דף כז', ובר"ן שם].
י"א – דמתירין לו דוקא בחרטה גמורה
 כגון שאמר "אילו היו עשרה צנ"א שפייסו אותי באותה שעה, לא הייתי נודר" –
 דזכ עדיף מסתם חרטה, וגרע מפתח].

א. וה"ה להאידיך ג' נדרים דהביא המשנה – נדררי הבאי, נדררי שגגות, ונדררי אונסיין.
 ב. עי' בהראשונים (נזיר דף יא:), שהוא מדרבנן. ואה"נ מדאורייתא לכו"ע אינו נדר.
 ג. הראשונים נחלקו אי הוי' נדר עכ"פ שהמוכר א"י למכרו בשקל, והלוקח א"י ללקחו בסלע, ר"ן.
 ד. דנדרים איתקיש לנזירות.
 ה. ולא הוי' "דברים שבלב", לפי שדרכן של מוכר ולוקח כך, ר"ן.
 ו. אלא דכיון שצדיקים "אומרים מעט ועושים הרבה", חשש שאם יסכים למעט, לבסוף יתן לו הרבה.
 ז. ודוקא בחרטה מעיקרא, כגון שאמר שלא מתוך יישוב הדעת נדר מתחילה, עי' ר"ן.

• כל הנודר נדר:

1. פותחין בשמים פנקס זכויותיו, וממשמשיין במעשיו [לראות אס הוא לדיק].
  2. ראוי' לדוקרו בחרב [שמא לא יקיים נדרו (ש"י צעירוזין)].
  3. אע"פ שמקיימו נקרא רשע.
- ~ ובכל הנ"ל אין אנו "פותחין" לנודר (לומר, "אילו היית יודעת שחמור כ"כ, לא היית נודר")
[דשמא צאמת אינו מתחרט, ואומר כן רק כדי שלא יתבייש].

• כל הנודר נדר – כאילו בנה במה (בשעת איסור במות):

- < ללישנא קמא – לכו"ע בזה פתחין [דלא חמור כ"כ, וממילא לא יתבייש לומר שאינו מתחרט].
< ללישנא בתרא: לאביי – פתחין.
לרבא – לא פתחין.
- ~ והמקיימו (שלא נשאל עליו) – כאילו הקריב קרבן על הבמה:
< ללישנא קמא: לאביי – פתחין.
לרבא – לא פתחין.
< ללישנא בתרא – לכו"ע בזה לא פתחין.
~ להלכה – בשניהם לא פתחין.

• כל הכועס:

1. כל מיני גיהנם שולטין בו.
  2. תחתוניות שולטות בו.
  3. אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו.
  4. משכח תלמודו, ומוסיף טיפשות.
  5. בידוע שעונותיו מרובין מזכויותיו.
- ◇ אין כעס של אדם גובר כ"כ (להרוג את הנפש) בארץ ישראל, כמו בחוץ לארץ.
◇ אילו לא חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה, וספר יהושע בלבד [דשאר ספרי נביאים לא ניתנו לישראל, אלא לכוכיס על עצירות שזידם].

• "התרה ושאלה לשבועות":

- לרב אסי – אף דבדיעבד יש התרה לשבועות*,
מ"מ לכתחילה "אין מתירין לשבועות"² ("אין נזקקין לאלקי ישראל")
[חזן מליור שיש נידון של שלום צית – דמתירין אף לכתחילה].
לרב נחמן – אפי' לכתחילה "יש התרה לשבועות" (וכן הלכה).

א. עכ"פ לשיטת בית הלל – עי' להלן דף כח'.

ב. עי' בהר"ן, אי היינו דוקא בשבועה שנשבע בשם ד', או אפי' בשבועה שלא נשבע בשם ד'.

ג. עי' בהר"ן, די"א דבעינן ב' דברים – 1. שלום בית 2. דמי לנדרי שגגות, עיי"ש.

- אין פותחין לנודר "בנולד" [צדצר שנתחדש לאחר שנדר].^א
- וכ"ז בדבר שאינו מצוי. אבל בדבר המצוי ושכיח – פותחין [דאסיק אדעתי, שאס יארע דצר זה, לא הי' נודר].
- הנודר את חבריו מליהנות ממנו אם יעשה איזהו דבר, ועבר חבריו ועשה הדבר – יכול הנודר להתיר נדרו ע"י פתח, ולומר "אילו הייתי יודע שיעבור על דעתי, לא הייתי נודר" [אף שהנדר גופי' מוכיח כנגד אותו הפתח].
- הרוצה שיאכל חבריו אצלו, ונדר לו שאם לא יאכל אצלו, יאסר מליהנות ממנו – לר' אליעזר בן יעקב^ב – הר"ז נדרי זרוזין [וצטל מאיליו, וא"ל התרכי].
- הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה – יעמוד בראש השנה ויאמר "כל נדר שאני עתיד לידור, יהא בטל" [אצל אין לפרסם דצר זה, שלא ינהגו קלות ראש צנדרים].
< וכ"ז כשלא זכר בשעה שנדר שמסר מודעא בראש השנה;
אבל אם זכר שמסר מודעא, ואעפ"כ נדר – הוי' נדר [דע"כ כוונתו לעקור המודעא].
- ~ ואם זכר שמסר מודעא בראש השנה, והתנה על איזהו דבר מיוחד, אלא שלא זכר ממה התנה:
אם אמר (בשעה שנדר) "על דעת ראשונה אני נודר" – אינו נדר.
אם לא אמר (בשעה שנדר) "על דעת ראשונה אני נודר", ונדר סתם – הוי' נדר [דכיון שנדר סתם, ע"כ כוונתו לעקור המודעא בכל אופן].

א. ע"ע להלן דף סד' בזה.

ב. עי' להלן דף כד', אי פליגי רבנן עליו. ולהלכה – י"א דפליגי, עיי"ש ובהר"ן.

ג. אף דבכה"ג פיו ולבו שוין (ולא דמי למוכר ולוקח דלעיל), וי"ל דבאמת רצה לאוסרו –

מ"מ אמרינן דגם בכה"ג לא התכוון אלא לזרז חבריו, ר"ן.

ד. ונזכר אח"כ שעל דבר זה שנדר עכשיו התנה מתחילה.

- האומר לחבירו, "קונם שאיני נהנית משלך, אם אין אתה נוטל ממני לבנך" (כור חטיף ושתי חביות של יין):
    - אם אמר חבירו "זהו כבודי" (שלא אקבל מתנות) - אינו נדר^א [דכא כל עלמו שנדר, כי רק כדי לכבד חצירו].
    - אם לא אמר כהנ"ל - הוי' נדר.
  - והטעם: 1. דאזיל כהחכמים דפליגי על ראב"י [וס"ל דזכ לא חשיב כ"נדרי זרוזין"].
2. דאזיל אפי' כראב"י [דכאן התכוון לנדר גמור, דאינו רואה להיות ככלב שנוטל ואינו נוטל].
  - האומר לחבירו, "קונם שאתה נהנית משלי, אם אי אתה נותן לבני" (כור חטיף ושתי חביות של יין):
    - אם אמר הנודר "הריני כאילו התקבלתי" (את המתנה) - אינו נדר^א [דכא כל עלמו שנדר, כי רק לכרווחה דידי, ועכשיו א"ל לזה].
    - אם לא אמר כהנ"ל - הוי' נדר.
  - והטעם: 1. דאזיל כהחכמים דפליגי על ראב"י [וס"ל דזכ לא חשיב כ"נדרי זרוזין"].
2. דאזיל אפי' כראב"י [דכאן התכוון לנדר גמור, דאינו רואה להיות כמלך שנותן ואינו נוטל].
  - האומר לחבירו, "נכסי אסורים עליך, אם לא תבוא ותאכל אצלי", ולא בא המזומן:
    - אם הי' מחמת אונס - אינו נדר [ד"נדרי אונסין" אינו נדר].
    - אם לא הי' מחמת אונס: אם המזמן הדיר המזומן מעצמו - הוי' "נדרי זרוזין" [וכוא מחלוקת ראב"י וחכמים].
ואם המזמן הדירו ע"פ בקשת המזומן - הוי' נדר [לכו"ע, דאין זה חשוב "נדרי זרוזין"].
  - האומר לחבירו, "קונם שאני נהנית משלך, אם אי אתה מתארח אצלי" (ותאכל עמי פת חמה, ותשתה עמי כוס חמין):
    - לראב"י - אינו נדר [דכו"י "נדרי זרוזין"]. וכן הלכה.
    - להחכמים - הוי' נדר [דכ"ג לא כו"י "נדרי זרוזין"].
  - "נדרי הבאי" - אינו נדר.
    1. כגון: 1. האומר "קונם עלי פירות, אם לא ראיתי בדרך הזה כמספר עולי מצרים" - מותר בפירות [דכו"י שראכ עס רב, נחשז שאמר האמת, ד"עביד איניש דגזיס זכ"ג"י].
    2. האומר "קונם עלי פירות, אם לא ראיתי נחש טרוף כקורת בית הבד" - מותר בפירות [אע"ג דודאי שקר קאמר, מ"מ אמדינן דעתי שלא התכוון לנודר כלל, אלא לומר דצרי כצאי זה].
  - "שבועות הבאי" - מותרות.
    1. כגון: 1. האומר "שבועה שראיתי בדרך הזה כמספר עולי מצרים" - אינו שבועת שוא [דעביד איניש דגזיס זשבעות, כי כיכי דגזיס זנדריס].
    2. האומר "אסרו פירות העולם עלי בשבועה, אם לא ראיתי בדרך הזה כמספר עולי מצרים" - מותר בפירות [דעביד איניש דגזיס זכ"ג"י].
    3. האומר "אסרו פירות העולם עלי בשבועה, אם לא ראיתי נחש טרוף כקורת בית הבד" - מותר בפירות [דלא התכוון ליחסר הפירות עליו]. ומ"מ בזה לוקה עליו משום "שבועת שוא".
-
- א. עי' בהראשונים: י"א - דא"צ כאן פתח כלל, דאדרבא, זה נחשב לקיום תנאו.
  - י"א - דאה"צ צריך פתח, מ"מ כיון שפתח מוכחת הוא כ"כ, ניתר מעצמו וא"צ התרה מחכם.
  - ב. עי' בהמשנה דף סג: ד"מ חולק על דין זה. ועי' בהר"ן שם (ד"ה ר"מ), דחולק ר"מ על ב' הדינים (ודלא כתוס' שם), עיי"ש.
  - ג. דרק כש"אין פיהו ולבם שוין" נחשב כ"נדרי זרוזין", ר"ן.
  - ד. עי' בהר"ן (ד"ה יתר ע"כ), די"א דלמסקנא זה אינו. ולראב"י גם בכה"ג הוי' "נדרי זרוזין", ולא אמרינן סברא זו של "לאו כלבא אנא", עיי"ש.
  - ה. דדוקא לעיל בדף כ: הוי' "נדרי זרוזין" לכו"ע - דאיירי כש"אין פיו ולב הנודר שוין". משא"כ בציור שהנודר הוא "פיו ולבו שוה" - שפיר הוי' נדר.
  - ו. ולא אמרינן דהתכוון ל"קינא דשומשמני" - ד"אדם משתבע אדעתא דידן".
  - ז. ואינו לוקה עליו, דאין מלקות על נדר לשוא, אלא שבועת שוא.

- "אין אדם נשבע אדעתא דנפשי", אלא אדעתא דידן" (שכוונת האדם, שהשבעה יתפרש כפי שאין מזינים דבריו, ולא כפי הכנת מחשבתו).
- כשאדם מתחייב לישבע שבועת "מודה במקצת" – משביעין אותו בית דין לישבע "על דעתנו ועל דעת בית דין" (והוא רק לאפוקי הצורך של "קניי דרנא", דאפי' לפי משמעות הפשוט היא יכול להיות אמת).
  - ◇ משה רבינו השביע את ישראל (בערבות מואב), "על דעתו ועל דעת המקום" (ולא על דעת ישראל). והוא לאפוקי כמה ליוריס, דאפי' לפי משמעות הפשוט, היא יכול להיות אמת).
  - ◇ שקולה מצות ציצית – כנגד כל מצות שבתורה.
  - ◇ חמורה עבודת כוכבים – שכל הכופר בה, כאילו מודה בתורה כולה.
- המוכר קורת בית הבד לחבירו:
  - אי גבו טרוף – המקח קיים.
  - אי אין גבו טרוף – המקח בטל.
- "נדרי שגגות" – אינו נדר. כגון:
  1. האומר "קונם עלי פירות, אם אכלתי או שתיתי", ואח"כ נזכר שאכל או ששתה (דבשעת הנדר היא שוגג).
  2. האומר "קונם עלי פירות, אם אני אוכל או אני שותה היום" – ושכח ואכל או שתה (דבשעת הנדר היא לחול, היא שוגג).
  3. האומר "קונם אשתי נהנית לי, שגנבה את כסי, או שהכתה את בני" – ונודע שלא הכתו, או שלא גנבה.
- "שבועות שגגות" – אינו נדר.
  - כגון: ב' אנשים, וכ"א אמר "שבועה שכך אמר הרב" (אע"פ שזדאוי א' מכן טועה, והי"ל לחוש לדברי חבירו – מ"מ הוי' שבועה שוגג, ואינו שבועה).
- "נדר שהותר מקצתו, הותר כולו" – מחלוקת בית שמאי ובית הלל.
  1. כגון: 1. ראה אנשים אוכלין תאנים שלו, ואמר להן "הרי הן אסורות עליכם כקרבן", ונמצאו ביניהן אביו או אחיו: לב"ש – אביו ואחיו מותרין בהן [דנדר שגגות אינו נדר], והאנשים אחרים אסורות בהן. לב"ה – כל האנשים מותרין בהן [דכיון דכותר לגבי אביו ואחיו – "נדר שכותר מקצתו כותר כולו"].
  2. הנודר שלא יאכל בשר או ישתה יין במשך כל השנה – יש לו פתח דבשבת ויו"ט מותר בהן; וממילא הותר לו אף במשך כל השנה [דנדר שכותר מקצתו כותר כולו].

• ראה אנשים אוכלין תאנים שלו, ואמר להן "הרי הן אסורות עליכם כקרבן", ונמצאו ביניהן אביו או אחיו:

לב"ש – אביו ואחיו מותרין בהן [דנדרי שגגות אינו נדר],
והאנשים אחרים אסורות בהן.

לב"ה – כל האנשים מותרין בהן
[דכיון דכותר לגבי אביו ואחיו – "גדר שכותר מקלחו כולו"]].

< **לרבה** – המחלוקת (ב"ש וב"ה), הוא כשאומר:

"אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר – פלוגי ופלוגי אסורין, ואבא מותר"

[דיש צ' דברים – 1. טעות גמור לגבי האב 2. טעות בלשון לגבי אחרים, בזה ס"ל לב"ה "גדר שכותר מקלחו כולו"]].

– אבל אם אומר:

"אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר – כולכם אסורין חוץ מאבא" – לכו"ע רק אביו ואחיו מותרין

[דכיון דאינו טעות בלשון לגבי אחרים – אין זה נחשב "גדר שכותר מקלחו"]].

< **לרבא** – המחלוקת (ב"ש וב"ה), הוא כשאומר:

"אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר – כולכם אסורין חוץ מאבא"

[צ"ש ס"ל – "תפוס לשון ראשון" (כר"מ), וממילא עיקר דיבורו ("כולכם אסורין")

הוא כמו שאמר מתחילה, וממילא לא נחשב "גדר שכותר מקלחו".

צ"ה ס"ל – "אף בגמר דבריו אדם נתפס" (כר"י), וממילא עיקר דיבורו ("חוץ מאבא")

עושה שיש טעות בלשון נדרו הראשון, וממילא נחשב "גדר שכותר מקלחו"]].

– אבל אם אומר:

"אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר – פלוגי ופלוגי אסורין ואבא מותר" – לכו"ע כל האנשים מותרין

[דיש צ' דברים כה"ל, טעות גמור לגבי האב, וטעות בלשון לגבי אחרים"]].

• האומר:

– "קונם שאיני נהנה לכולכם", ואח"כ הותר אחד מהן – הותרו כולם [לר"ע (וצ"ה), דגדר שכותר מקלחו כולו].

– "קונם שאיני נהנה לזה ולזה" (היינו, שתלאן זה בזה, "דפלוגי יהא אסור כפלוגי, ופלוגי אחר כפלוגי"):

אם הותר הראשון – הותרו כולם [שכולן ה"י תלוין זו].

אם הותר האחרון – הותר רק האחרון [דכראשון לא ה"י תלוי זו].

• האומר "קונם בצל שאני טועם, שהבצל רע ללב", ונמצא דכופרי (מין בצל) יפה ללב –

כיון שהותר לגבי כופרי הותר לכל הבצלים.

– ואיירי כשאמר "אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב, הייתי אומר – בצל פלוגי ופלוגי אסורין, וכופרי מותר"

[לרצח דין זה הוא לשיטת צ"ה, ולרצח הוא לכו"ע].

א. ולרבא, גם ב"ש מודה לזה.

ב. רבה מוקים לה "במשנה את דיבורו", ורבא מוקים לה "כשמעמיד דיבורו", ע"י בהגמ' ובהר"ן.

- הנודר מן הכלכלה של תאנים, ונמצא שהיו בה בנות שוח (תאנים טובים):
להחכמים – הבנות שוח מותרות, ושאר הכלכלה אסורה.
 לר"ע – הותר כל הכלכה [כיון שכותר לגזי צנות שוח].
- < לרבה – איירי כשאומר, "אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה, הייתי אומר – תאנים שחורות ולבנות אסורות, ובנות שוח מותרות" [דצכ"ג כוי' מחלוקת].
- < לרבא – איירי כשאומר, "אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה, הייתי אומר – כל הכלכה אסורה, ובנות שוח מותרות" [דצכ"ג כוי' המחלוקת].
- "נדררי אונסין" – אינו נדר.
 כגון: המזמין חבריו לאכול אצלו, ואמר המזמן "שאם לא יבא חברי אצלו, יאסור נכסיו על חברי" – וחלה חבריו, או בנו^א, או שעכבו נהר – אינו נדר [ללא התכוון לאוסרו אס יתעכז ע"י אונס].
- המפקיד ביד ב"ד שטר זכיותיו שיש לו על חבריו, ואמר "אם לא אבא עד ל' יום יבטלו זכיותי" – ונאנס ולא בא תוך ל' יום:
לרב הונא – בטל זכיותיו [דס"ל "אין טענת אונס"², וכן ס"ל "אין טענת אסמכתא"¹].
לרבא – לא בטל זכיותיו [דס"ל "יש טענת אונס"].
- "אונס רחמנא פטרי" [דכתיב "ולנטר לא תעשה דבר"].
 < ובנוגע מיתה – לכו"ע מודה דיש היתר של אונס.
- האומר לאשתו, "הר"ז גיטיך, מעכשיו אם לא באתי מכאן עד יב' חודש", ומת בתוך יב' חודש – הוי' גט [ואין לא טענת אונס לכו"ע, דכיון דכוונתו הי' שלא תיפול קמי יצס, א"כ כשמת ע"כ כוונתו הי' שתגרש מקודם].
- האומר לאשתו, "אם לא אבא מעכשיו ועד ל' יום, יהא גט", וכשבא לבסוף הפסיקו נהר (ולא הי' יכול להגיע בזמן) – הוי' גט [ואין לו טענת אונס לכו"ע, דכיון דאונס שכיח הוא, הי"ל להתנות צפירוש ולא התנה].
- "אסמכתא" – מחלוקת אי קונה או לא.
 כגון: מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו, ואמר הלוי "שאם לא יתן להמלוה את יתר החוב מכאן עד ל' יום, שיחזיר השטר להמלוה ויגבה כל חובו", והגיע הזמן ולא נתן:
לר' יוסי – יתן השליש השטר להמלוה [דס"ל "אסמכתא קניי"]¹.
לר' יהודה – לא יתן לו השטר [דס"ל "אסמכתא לא קניי"]².
 < להלכה: אסמכתא לא קניי.
- – וכשקנו מיני' בב"ד חשוב: אם לא הי' אונס – קונה.
אם הי' אונס – אינו קונה³.

א. אע"ג דלאו אונס גמור הוא, ר"ן.

ב. ולא דמי ל"נדררי אונסין", דהכא כיון דהי"ל להתנות ולא התנה, אפסיד אנפשי', ר"ן.

ג. אע"ג דס"ל בעלמא "אסמכתא לא קניי", שאני הכא דאמר "ליבטלן זכותי", היינו שהוא מודה שאם לא יבא לאותו זמן יהי' ראיותיו בטלות, שהם שקר, ר"ן (וע"ע בהר"ן לפשט אחר).

ד. ע"ע במס' כתובות דף ב:, עיי"ש.

ה. עי' בהר"ן לכל פרטי דינים הללו, עיי"ש.

- מותר לנדודר "להרגין, ולחרמין, ולמוכסין" על פירותיו, שהיא של תרומה או של בית המלך – אע"פ שאינו של תרומה או של בית המלך (ואינו נדר).
  - ואיירי כגון: שאמר להן "יאסרו פירות העולם עלי, אם אינן של תרומה או של בית המלך", ובלבו חשב שיאסרו רק היום
  - [ואט"ג דבטלמא כדין הוא "דצריס שכלז אינן דצריס",
  - כאן בנוגע אונסין, מכני מחשבתו שלא יאסרו הפירות עליו לעולם].*
- וזהו דוקא במוכס שאין לו קצבה, או במוכס העומד מאיליו [דכלא"כ אסור לנדודר כן, משום "דינא דמלכותא דינא"].
  - < לבית שמאי – דין זה הוא רק בנדר ולא בשבועה [דשבועה חמורה, ולא התיירו חכמים לישבע לשקר אפי' זכא"ג].
  - לבית הלל – דין זה הוא אף בשבועה.
  - < לב"ש – אפי' בנדר, לא הותר לו לפתוח כן בעצמו.
  - לב"ה – הותר לו אף לפתוח כן בעצמו (ואפי' בשבועה).
  - < לב"ש – אפי' כשפתח לו המוכס, לא ידור לו אלא מה שביקש ממנו לנדודר.
  - לב"ה – הותר לו אף להוסיף ולנדודר יותר ממה שביקש ממנו המוכס.
- "התרה ושאלה לשבועות":
  - לב"ש – אין החכם מתיר לשבועות אלא לנדרים.
  - לב"ה – החכם מתיר אף לשבועות.
- מי שראה רוח גדולה מנשבת, ואמר "הרי נטיעות האלו קרבן², אם אינן נקצצות היום" (ע"י הרוח), ולא נקצצו; וכן מי שראה דליקה שנפלה בעיר, ואמר "טלית זו קרבן², אם אינה נשרפת", ולא נשרפה – הרי חל קדושה על נטיעות הללו ועל טלית זו, וצריכות פדיון כדי להוציאן לחולין³.
  - < ואם אמר "הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו", וכן "טלית זו קרבן עד שתשרף" – הרי חל קדושה עליהן עד שיקצצו וכן עד שתשרף. ואפי' אם פדאן, מיד חוזרות וקדושות עוד הפעם⁴.
  - ולאחר שנקצצו או שתשרף:
  - לבר פדא – פודאן פעם א' ודיו [דלא פקט קדושתן זכדי, ר"ן].
  - לעולא – א"צ לפדותן כלל [דאין קדושתן נמשכת אלא עד אותו זמן שפקדישן].

א. עי' בהמפרשים, אי יאסר עכ"פ ל"היום".

ב. עי' בהר"ן, די"א דאיירי שהקדישן לבדק הבית. וי"א דאסר דברים הללו עליו בקונם, עיי"ש לכל הנפק"מ.

ג. ולא אמרינן, דאילו הי' יודע שלא יקצצו לא הי' מקדישן.

ד. ומ"מ גם "דמי פדיונם" נתפס בקדושתה. ועי' בהר"ן, די"א דעולא חולק על דין זה, וס"ל דאם פדאן לא יחזור לקדושתן, עיי"ש. וע"ע להלן (דף ל'), דזהו דוקא כשפדאן הוא ולא כשפדאן אחרים, עיי"ש.

- "קדושת דמים" – שלא הקדישן אלא לזמן:
לבר פדא, ורב המנונא – אינה פוקעת בכדי, אלא ע"י פדיון.
לעולא, ורבא – פוקעת בכדי, אפי' בלי פדיון.
- "קדושת הגוף" – שלא הקדישן אלא לזמן:
לרבא – אינה פוקעת בכדי, אלא ע"י פדיון.
לאביי – פוקעת בכדי, אפי' בלי פדיון.
- האומר לאשה, "היום את אשתי, ולמחר אי את אשתי" –
אינה יוצאת בלי גט [דקדושת כגון כזה, אינה פוקעת ככדל"ג].
- האומר "שור זה יהא עולה כל ל' יום, ולאחר ל' יום יהי שלמים":
וכן האומר להיפך, "שור זה יהי לאחר ל' יום עולה, ומעכשיו עד ל' יום יהא שלמים" –
הרי הוא כפי שנדר [וקדושה הראשונה פוקעת ככדי].
< לרבא – זהו דוקא כשהקדישן לקדושת דמים^ב [צ"ל ל' יוריס כנ"ל].
< לאביי – איירי אפי' כשהקדישן לקדושת הגוף.
- האומר לאשה, "התקדשי לי בכסף זו לאחר ל' יום" –
מקודשת, ואע"פ שנתעכלו המעות [דבקידושי כסף, עדיין איכא גבא שיעבודא דכסף, ר"ן].
~ ואם חזרה בה בתוך ל' יום:
י"א – אינה חוזרת.
י"א – חוזרת (עי' בהסוגי' קידושין דף נט.).
- האומר "שור זה יהא עולה, לאחר ל' יום" – הרי הוא כפי שנדר [אף שלא חל הקדושת עולה מיד צשעת דיבורו].
~ ואם חזר בו תוך ל' יום –
לכו"ע אינו חזרה, וההקדש חל לאחר ל' [דבזכא אמרינן "אמירתו לגבוי כמסירתו לכדיוט"ג].

א. עי' בהר"ן, י"א – דזהו אפי' לאביי דס"ל דאף בקדושת הגוף לזמן פוקעת בכדי. דמ"מ י"ל דבקידושין לכו"ע אינה פוקעת בלי גט.
ב. שיהא נמכר, ויביא בדמיו עולה או שלמים, וכגון שהי' בעל מום, ר"ן.
~ י"א – דזהו א"ש אפי' לבר פדא ורב המנונא, דס"ל דאף קדושת דמים אינה פוקעת בכדי. דמ"מ י"ל דהכא איירי שפדאו מקדושת
הראשונה, ולאחר ל' יום יחול הקדושה שני', ע"ע בהר"ן.
ג. עי' בהר"ן ריש דף ל.
ד. ונחשב גם כאילו אמר "מעכשיו", דבזה לכו"ע אינו חוזר בו אף בהדיוט, עי' בהר"ן.

- האומר "הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו", וכן "טלית זו קרבן עד שתשרף" – הרי חל קדושה עליהן עד שיקצצו וכן עד שתישרף.
~ ואפי' אם פדאן – מיד חוזרות וקדושות עוד הפעם.
< וזהו דוקא כשפדאן הוא עצמו.
אבל פדאן אחרים – אין חוזרות וקדושות [דצכה"ג נסתלק רשות צעלים הראשונים מהן].
- הנותן ב' פרוטות לאשה, ואמר לה "באחת התקדשי לי היום, ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך" – איבעי' הוא (ולא איפשיטא') [אם חלום הקידושין השניים (לאחר שיגרסה), או לא].
- הנודר מ"יורדי הים" – מותר ביושבי היבשה.
< וההולכין מעכו ליפו (הקרובין זה לזה):
י"א – דנחשבין כיושבי היבשה (ומותר בהן).
י"א – דנחשבין כיורדי הים (ואסור בהן)².
הנודר מ"יושבי היבשה" – אסור אף ביורדי הים³ [שכל יורדי הים סופן לעלות ליבשה].
- הנודר מ"רואי החמה" – אסור אף בסומין [דכוונתו למי ש"כחמכ רואה אותן"].
< אבל מותר בדגים ועוברים.
- הנודר מ"שחורי הראש" – אסור אף בקרחין ובעלי שיבות (ששערן לבן) [דכוונתו לכל אנשים – דרוזן ראשן שחור, ר"ן].
< אבל מותר בנשים וקטנים [דכי"ל למימר "מכוסו הראש" – לנשים, או "מגולי הראש" – לקטנים].
- הנודר מן ה"ילודים" (שנולדו כבר) – מותר בנולדים.
הנודר מן ה"נולדים":
להחכמים – אסור אף בילודים [דמלינו זקרא ד"נולדים" כולל שניהם].
< אבל מותר בדגים ועופות [דכס מטילין זיאיס, ואינס נולדים ממעי אמס].
לר"מ – מותר בילודים [דאף ד"נולדים" זקרא כולל שניהם,
מ"מ זלשון זני אדס לא מיקרו "נולדים" אלא עתידים להולדן].

א. ד"קידושין דאשה" דומה במקצת ל"פדאן הוא", ומקצת ל"פדאן אחרים", עי' בהר"ן. וע"ע שם, אם איפשיטא איבעי' זו.
ב. וכן הלכה, ע"ע בהר"ן לפרטי דינים.
ג. ואפי' במי שדרכו לפרש, עי' בהגמ'.

- הנודר משובתי שבת, ומאוכלי שום (בלילי שבת) – אסור בישראל וכותים [דיש צהן תרתי – "מלווין", ו"מקיימין" את השבת]. הנודר מעולי ירושלים – אסור בישראל, ומותר בכותים [דכותים – "מלווין", אבל אינס מקיימין המזכר של עלי לירושלים].
- האומר "קונם שאיני נהנה מבני נח" – אסור בעכו"ם, ומותר בישראל [דישראל נקראים "צני אצרכס", ולא בני נח]. האומר "קונם שאיני נהנה מזרע אברהם" – אסור בישראל, ומותר בעכו"ם [ומותר אפי' צצני ישמעאל ועסיו – דגס הס אינס נקראין "זרע אצרכס"].
- "ובינא דרמי על אפי" (מקח שאין לו קופצין) – יש הנאה רק להמוכר, ולא להלוקח. "ובינא חריפא" (מקח שרבים קופצין עליו לקנותו) – יש הנאה רק להלוקח, ולא להמוכר. "ובינא מיצעא" (מקח הנמכר, אבל אין קופצין עליו כ"כ) – יש הנאה בין להמוכר, ובין להלוקח.
  - ◁ ולכן: האומר "קונם שאיני נהנה מישראל" – לוקח ביותר, ומוכר בפחות. האומר "קונם שישראל נהנין לי" – לוקח בפחות, ומוכר ביותר.
  - וזהו דוקא "בזבינא מיצעא" – ולכך כשלוקח או מוכר "שוה בשוה", יהי' אסור [דכיון דיש הנאה צין להמוכר וצין להלוקח (כנ"ל), חשוז שא' נהנה מחצירו].
  - ◁ ולכן: הלוקח כלי מן האומן לבקרו, ונאנס בידו:
    - בזבינא חריפא – הלוקח חייב [דכיון דצכה"ג יש "כל הנאה ללוקח" (כנ"ל), נעשה עליו כשואל, דחייב על אונס].
    - בזבינא מיצעא, וזבינא דרמי על אפי' – הלוקח פטור [דצכה"ג לא הוי' "כל הנאה ללוקח" (כנ"ל), וממילא לא נעשה עליו אלא כשומר שכר, דפטור על אונס].
- הלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו, ונאנס בידו:
  - אם נאנס בהליכה – הלוקח חייב [ש"כל הנאה שלו", ונעשה עליו כשואל].
  - אם נאנס בחזרה – הלוקח פטור [דלא הוי' "כל הנאה שלו" – ומ"מ נעשה עליו כשומר שכר].
  - וכ"ז בסתם לוקח. אבל בספסירא (סרסור), אף אם נאנס בחזרה – חייב [דחזרה דספסירא, כוללכ היא].
- האומר "קונם מה שאני נהנה מערלים" – אסור במולי עכו"ם, ומותר בערלי ישראל. האומר "קונם מה שאני נהנה ממולים" – אסור בערלי ישראל, ומותר במולי עכו"ם [דעכו"ם נקראים "ערלים" (אף שמלו), ולא ישראל (אף שלא מלו)].

◇ מאוסה היא ה"ערלה" – שנתגנו בה רשעים.

◇ גדולה מצות מילה:

1. שנכרתו עלי' יג' בריתות.
2. שדוחה את השבת החמורה.
3. שלא נתלה לו למשה הצדיק עלי' אפי' מלא שעה.
4. שדוחה את הנגעים.
5. שכל המצות שעשה אברהם אבינו, לא נקרא שלם (או, תמים) עד שמל.
6. שאלמלא היא, לא ברא הקב"ה את עולמו (או, לא נתקיימו שמים וארץ).
7. ששקולה כנגד כל המצות שבתורה.

א. ואה"נ לא ישמעו לו בני אדם, להפסיד ממונם, משנה.

ב. עי' בהמשנה, דהוסיף עוד ציור: האומר "קונם שאיני נהנה מישראל, וישראל נהנין לי" – לוקח ומוכר עם העכו"ם, עיי"ש.

ג. משא"כ ב"ובינא דרמי לי באפי", וכן ב"ובינא חריפא" – יש כמה ציורים דגם "שוה בשוה" יהי' מותר.

ד. ואיירי ב"ובינא חריפא" (כנ"ל), עי' בהראשונים בב"מ דף פא.

ה. "הואיל ונהנה מהנה" – עי' גמ' ב"מ דף פא.

ו. וי"א – דזה קאי על "התורה", שבלי התורה לא נתקיימו שמים וארץ, גמ'.

- ◇ הטעם שנענש משה (שרצה המלאך להורגו) – מפני שנתעסק במלון תחילה [ולא משום שנתרשל מן המילה].
 < וי"א – שלא רצה המלאך להרוג את משה, אלא רצה להרוג לאותו תינוק (שעדיין לא מל).
 ◇ תינוק שנימול – קרוי "חתן" [שנעשה חתן ע"י צרית, ר"ן].
 ◇ משה רבינו ביקש להרוג את מלאכי "אף" ו"חמה" [שצאו לכרוג אותן].
 < וי"א – דלמעשה לא הרגן.
 וי"א – דלמעשה הרג את "חמה".
 - ולשיטה זו: וי"א – רק "חמה" אחד נהרג, אבל יש "חמה" אחרת שנשאר קיים.
 וי"א – "חמה" נהרג, אלא דעכ"פ "גונדא דחמה" (חיל שלו) נשאר קיים.
 ◇ "אין מזל לישראל".
 ◇ כל המתמים עצמו (נוהג בתמימות):
 1. הקב"ה מתמים עמו.
 2. שעה עומדת לו (שעולה לגדולה).
 ◇ "כל המנחש – לו מנחש" (הנחשים והקסמים רודפין אחריו, ר"ן) [משום מדכ כנגד מדכ].
כל שאינו מנחש – מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה.
 ◇ הטעם שנענש אברהם (שנשתעבדו בניו למצרים 210 שנים):
 וי"א – מפני שעשה אנגרייא בת"ח (שהוליקן במלחמה, ר"ן).
 וי"א – מפני שהפריז (שהרהר) על מידותיו של הקב"ה.
 וי"א – מפני שהפריש בנ"א מלהכנס תחת כנפי השכינה (שאלו עכבן השבוין לעצמו, הי' מכניסין תחת כנפי השכינה, ר"ן).
 ◇ כשיצא אברהם למלחמה (כנגד הד' מלכים):
 1. נתן לאנשיו זהב הרבה, כדי שילכו למלחמה.
 2. וי"א – שנטל עמו 318 אנשים, ואליעזר הי' שקול כנגד כולם.
 וי"א – שנטל עמו רק אליעזר (שהגמטרי' של שמו הוא 318).
 ◇ אברהם אבינו הכיר את בוראו בן ג' שנים.
 ◇ אין להשטן רשות להשטין על ישראל אלא ב-364 ימים בשנים, ולא ביום הכיפורים.
 ◇ לאחר שניתוסף האות ה' לשם של אברהם, נעשה אברהם מלך על כל רמח' אביריו שלו.
 ◇ "תשובה ומעשים טובים" – נותנין "עוז" להאדם יותר מעשרה ראשי אברים שלו.
 ◇ הטעם שניטל הכהונה משם (בן נח) וניתנה לאברהם – מפני ששם הקדים ברכת אברהם לברכת המקום [ואין מקדימין ברכת עבד לברכת קונו].

- המודר "הנאה" מחבירו – אסור להשתמש בכל כליו [ואפילו אם אין עושין צהם אוכל נפש].
 ~ ובנוגע "דריסת הרגל", ו"זיתר" (דברים שדרך בני אדם לוותר):
לר' אליעזר – אסור [דג"ז נחשז הנאה].
להחכמים – מותר [דכו"ז דבר דלא קפדי צה אינשי, ולא נקרא נכסה מחבירו]*.
  - המודר "מאכל" מחבירו:
 אם אמר "הנאה המביאה לידי מאכלך עלי"²:
 – אסור באכילה, וכן אסור לשאול ממנו נפה וכברה.
 – וכן אסור בשק וחמור, וצנא בעלמא להביא פירות [אף שאינו מתקן המאכל, ר"ן].
 – אבל מותר ללעוס חטין וליתן ע"ג מכתו³.
 ~ ובנוגע סוס לרכוב עליו, טבעת ליראות בה, ומיפסק ומיזל בארעי⁴ (לקצר את דרכו) –
איבעי דלא איפשיטא⁵ [דאולי אסור רק צדצר שטושה מטשה צהמאכל עלמו, והכי אינן אלא גורמין המציאין לידי מאכל, ר"ן].
 ~ ובנוגע חלוק, טלית, נזמים, טבעות [וכן שאר כלים שאין עושין צהן אוכל נפש]:
אי שאלן "כדי ליראות בהן" – תלוי בהאיבעי הנ"ל.
אי שאלן "להשתמש בהן" – בודאי מותר בהן.
 << לר' אליעזר – כ"ז הוא דוקא במקום "שאין משכירין כיוצא בהן"; אבל במקום "שמשכירין כיוצא בהן" –
 היא אסור בכל כלים (אף שאין עושין בהן אוכל) [דצדמי השכירות שמחל לו יקח מאכל, ר"ן].
 << להחכמים – במקום "שמשכירין כיוצא בהן" – הכל אסור [כנ"ל].
 במקום "שאין משכירין כיוצא בהן" – הכל מותר, אף נפה וכברה⁶.
  - המודר הנאה מחבירו – מותר המדיר לשקול לו את שקלו, וכן לפרוע את חובו.
 והטעם: "דמבריא ארי בעלמא הוא" [דלאו מידי יחיז ליי, אלא שמסלק כמלוה מעליו, ר"ן].
 < לר' הושעיא – זהו כשיטת "הגן" [דס"ל צעלמא ד"מצריח ארי פטור" (עי' להלן)];
 אבל ל"החכמים" – אסור לשקול לו, ולפרוע חובו [דג"ז נחשז שמהנה אותו].
 < לרבא – זהו אפי' "להחכמים", אלא דאיירי בצירור שנתן המלוה את הכסף להלוה "ע"מ שלא לפרוע"
 [דמאחר שיכול לכוף לפרוע את חובו מתי שירצה, אין זה נחשז שמהנה אותו].
  - מי שהלך למדינת הים, ועמד אחד ופירנס את אשתו:
לחנן – פטור הבעל מלשלם לו [דס"ל "מצריח ארי צעלמא הוא". וכן הלכה, ר"ן].
לחכמים – חייב הבעל לשלם לו (ע"י שישבע לו המפרנס כמה הוציא בשבילה).
-
- א. ועי' בהר"ן, דנחלקו הראשונים הלכה כמאן, עיי"ש.
 ב. ואם אמר: "מאכלך אסור עלי" – אינו אסור אלא באכילה בלבד.
 "הנאת מאכלך עלי" – אסור באכילה, וכן אסור ללעוס חטין ויתן ע"ג מכתו [אצל מותר לשאול ממנו נפה וכברה].
 ג. עי' בהר"ן, די"א – דגם ללעוס חטין אסור בכה"ג.
 ד. ואזלינן לחומרא, ר"ן.
 ה. דכמו דס"ל ד"זיתר" מותר, ה"ה כאן, כיון דאין משכירין אותו ודרכן להשאילן בחנם, ע"כ אינו מהנה אותו כ"כ.
 ו. ובשקל – איירי כשכבר שקל המודר, אלא דנגבב או אבד וכבר נתרמה התרומה. דבכה"ג מעיקר הדין פטור מלשלם – ממילא לא נחשב שמהנה אותו, ר"ן. ורב הושעיא חולק על רבא, וס"ל דגם בכה"ג יהי אסור להמדיר לשקול לו ולפרוע חובו, דגורנין האי גוונא אטו גוונא דמחויב המודר לישלם, עי' גמ'.

- המוציא אבידה – פטור מלינתן פרוטה לעני, בשעה שעוסק להחזיר האבידה [ד"עוסק צמלוט פטור מן המלוכ", ר"ן].
- המודר הנאה מחבירו, האם מותר המדיר "להחזיר לו אבידתו"?

◀ ללישנא קמא:

כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה: לכו"ע – מותר להחזירה [דדבר שלו הוא מחזיר לו, ולא מכני לוי].
 כשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר: י"א – אסור להחזירה [דכמחזיר נכנס דא"ל ליתן פרוטה לעני (כני"ל)].
 י"א – מותר להחזירה [ד"פרוטא לעני" לא שכיח, ולא נחשב שמכנה לוי].

◀ ללישנא בתרא:

כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה: י"א – אסור להחזירה [דקא מכני לוי לצעל אבידכ"ל].
 י"א – מותר להחזירה [דדבר שלו הוא מחזיר לו, ולא מכני לוי].
 כשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר: לכו"ע – מותר להחזירה [ד"פרוטא לעני" לא שכיח, ולא נחשב שמכנה לוי].

~ כשנתבטל המחזיר ממלאכתו, בשעה שעסק בהשבת האבידה – חייב בעל האבידה ליתן לו שכרו¹.

– ואם הי' נכסי מחזיר אסורין על בעל האבידה – ומחל לו המחזיר את שכרו (הנ"ל)¹ –
 חייב המודר ליתן מעות הללו להקדש [דאל"כ נמלא שכמודר נכנס ממחל לו המחזיר].

- היתה לפניו ככר של הפקר², ואמר "ככר זו הקדש", ואח"כ נטלה המקדיש –
 – אם בכדי לאוכלה לעצמו – מעל לפי כולה [דכל שהתכוון לכוניאח לחולין – מעל].
 – אם בכדי להורישה לבניו – מעל רק לפי טובת הנאה שבה
 [דלא התכוון לכוניאח עכשיו לחולין, ומ"מ נכנס שעכשיו מחזיקין לו בניו טובה].

- האומר "ככרי אסורה עליך"³, ואח"כ נתנו לו (להמודר) במתנה – האם מותר להמודר ליהנות מככר זו:
 לרב חייא ב"א – איבעי' הוא [מי אמרינן דאסרו המדיר רק כשהוא צרשופו⁴, או דילמא אסרו מחפץ זו לעולם].
 לרבא – אסור ליהנות מככר זו [וכן הלכה, ר"ן].

◀ וכ"ז כשלא ניתנה לאדם אחר בינתיים.

אבל אי ניתנה לאדם אחר בינתיים (ואח"כ ניתנה להמודר) – לכו"ע מותר המודר ליהנות מככר זו.

~ ולכן: אם אחד רצה לשאול פרה או קרדום מחבירו, וחבירו אסרו עליו⁵:

– בחייו (של המדיר) – אסור ליהנות מהן.

– לאחר מיתתו – מותר ליהנות מהן [דלא אסרו אלא כאשר כן שלו].

– ואפי' בחייו: אם נתנו לו המדיר במתנה – אסור ליהנות מהן [כרצא כני"ל].

ואם ניתנה לו במתנה ע"י אחר (שקיבלה בינתיים) – מותר ליהנות מהן.

א. להלכה – פסק הר"ן דבכל אופן מותר להחזירה, בין כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה, ובין כשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר.

ב. וגרע מ"פורע חובו" דמותר, עי' ר"ן.

ג. עי' בהתוי"ט, ובהתפארת ישראל (על המשנה), דזהו אלי' דהר"ן. אבל להרמב"ם דבר זה תלוי במנהג המקומות, עיי"ש.

ד. עי' בהר"ן ובהראשונים דדנו, אם הי' נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר – האם מותר בעל אבידה ליתן להמחזיר את שכרו, אם לא מחל אותה, עיי"ש.

ה. עי' בהר"ן, למאי הוצרך להיות משל "הפקר".

ו. ולא אסרה בהנאה, דא"כ הי' אסור עליו, עי' ר"ן.

ז. וכונתו, דאפי' אי אומני' לאכול עמו – יאסר עליו ככר זו, גמ'.

ח. כגון שאמר "קונם עליך פרה או קרדום זו שקגוי' ליי", או "קונם נכסי עליך": "אם יש לי פרה או קרדום חוץ מזו", ונמצא שאכן יש לו אחרות, גמ'.

- מי שרצה לשאול פרה או קרדום מחבירו, וחבירו אסרו עליו – עי' לעיל דף לד'.
- האם יש "מעילה בקונמות":
[מי שנכנס מחפץ שנאסר עליו – האם עזר על איסור מעילה (ויתחייב צאטס כשנכנס בשוגג, וכדו'')
להחכמים – אין דין מעילה.
לר' מאיר – יש דין מעילה [וכן הלכה, ר"ן].
<< ולכן, לר' מאיר:
- האומר "כבר זו הקדש" (שאסר הככר על כל העולם כהקדש) – יש לככר זו פדיון
[דלר"מ הוי כהקדש, וממילא תפוס פדיונו, וילאח לחולין, מפרש].
– אבל האומר "כבר זו עלי להקדש" – אין לה פדיון
[דאף שהוא עלמו מעל, מ"מ יש לה פדיון רק כשנאסר על כל העולם].
- האומר "ככרי אסורה עליך", ואח"כ נתנו לו (להמודר) במתנה – אין מעילה בנתנה זו:
הנותן – לא מעל [דהא לא נאסר עליו הככר].
המקבל – לא מעל [שיכול לומר לו שהוא "זכאי בטעות" (דאילו ידע שהי' מועל, לא הי' מקבל)].
< ואם הוציא המקבל (שהשתמש בו) – בודאי מעל המקבל [דומי' דכל "מוציא מטות הקדש לחולין" – דמעל אף בטעות].
- "הני כהני, שלוחי דידן הוו, או שלוחי דשמי" – איבעי' הוא".
- המודר הנאה מחבירו, והמדיר הוא כהן – האם מותר להקריב עליו קרבנות:
< אי כהני "שלוחי דשמי" – מותר להקריב עליו כל הקרבנות [כיון דאינו עושה בשליחותו].
< אי כהני "שלוחי דידן" – אינו מותר להקריב עליו, אלא קרבנות דמחוסרי כפרה'
[דכיון דהני קרבנות א"ל דעת (כדלהלן), לכוי"ע אין הכהנים עושין בשליחותו, ואינו מהנה אותו].
- כל קרבנות צריכין "דעת בעלים" [כיון שצאים לכפר על חטא].
– חוץ מ"מחוסרי כפרה" [שאין צאים אלא להתירו ליכנס למקדש, ולאכול בקדשים].
~ ולכן: 1. אדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים שנטמאו (בזיבה וכדו'), וכך אם היו מצורעים [אף שאין להן דעת].
2. בעל מביא קרבנות אשתו וילדת, אף שהיא שוטה [ואין לה דעת].
- אשה שנתחייבה בקרבן – מחויב הבעל להביא הקרבנות בשבילה.
וכן כותב (כל בעל) בכתובתה: "ואחריות דאית ליך עלי, מן קדמת דנא".
~ ולכן: אשה שנתחייבה בקרבן "עולה ויורד" – בעלה מביא בשבילה קרבן עשיר
[אף שהיא עני', מ"מ כיון דנתחייב צה הצעל, וכו' עשיר].
- "אין קטנה בת לידה" [דיש חטש שתמות, ר"ן].

א. להלכה, הוי' שלוחי דשמי, ר"ן.

ב. ואף דמתירו לאכול בקדשים, אין זה אלא גרמת הנאה בעלמא, ר"ן.

ג. כגון, קיני זבין זבות ויולדות, דם חטאת, ואשם דמצורע.

ד. וכוונתו בזה להוסיף, שמקבל על עצמו אף את החובות שנתחייבה בה אשתו קודם נישואי'. [אצל עי' זכר"ן ובראשונים, שגרסו גירסא אחרת זכגמ'. ולדבריהם, דין העולה מהגמ' הוא: שכ"ז אס לא גירשפ. אצל אס גירשפ – אין הצעל חייב עוד להביא עצורה אפי' הקרבנות שנתחייבה צהס צעודס אשתו. שכן האשכ כותבת שוצר להצעל צשעת גירושין, שהיא מוחלת לו כל חוצ ואחריות שיש לה עליו, עיי"ש].

ה. דהא "כל מה שקנתה אשה קנתה בעלה", ר"ן.

ו. ואם ילדה ולא מתה – נעשית לגדולה, עי' ר"ן.

- הכהנים שפיגלו קרבן במקדש:
אם היו מזידין – חייבין לשלם לבעלים.
אם היו שוגגין – פטורין מלשלם, אלא דמ"מ פיגולין פיגול
 [ואפי' אי "כחני שלוחי דידן" הוי', מ"מ א"א לומר "לתקוני שויתיד ולא לעויתי" – דילפינן מקרא, דככל אופן חל הפיגול].
- המפריש קרבן חטאת עבור חבירו – לא עשה כלום [ד"כל קרבנות לריכין דעת צעלים" (כדלעיל דף לה')].
- האוכל חלב בשוגג, והפריש קרבן ונשתטה, וחזר ונשתפה – נפסל הקרבן [הואיל ונדחה (בשטח שחי' שוטה) ידחה].
 < ולכן: אשה שוטה שאכלה חלב – אין בעלה מביא חטאת עבורה
 [ואף אם היתה פקחא בשעת האכילה, דמ"מ עכשיו שנשתטתה, נדחת מלכבדא קרבן].
- המפריש פסח עבור חבירו – לא עשה כלום [ד"אין הפסח נאכל אלא למנווייו", ר"ן].
 – ומ"מ, אדם מביא פסח על בניו ובנותיו הקטנים [ד"שם לצית אבות לאו דאורייתא"].
- האומר לבניו, "הריני שוחט את הפסח, על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים" –
 כיון שהכניס בן הראשון את ראשו ורובו לירושלים: זכה בחלקו, ומזכה את אחיו עמו
 [אף דמטיקר הדין לא היו זוכין, מ"מ כאן זוכין – ד"שם לצית אבות לאו דאורייתא"].
- המפריש תרומתו (ומעשרתו) של חבירו:
 < אם תרם משל בעל הכרי על בעל הכרי:
 מדעת עצמו – אינו תרומה [דשליחות צתרומה לריך דעת צעלים].
 מדעת בעלים – הוי' תרומה.
 < אם תרם משלו על של בעל הכרי:
 מדעת עצמו – איבעי' הוא (ולא איפשטא).
 מדעת בעלים – הוי' תרומה.
- המודר הנאה מחבירו – מותר המדיר לתרום את תרומתו ומעשרותיו "לדעתו". והיינו:
לדעת בעלים – וכגון: תרום משל בעל הכרי על בעל הכרי ואמר (בעל הכרי) "כל הרוצה לתרום יבא ויתרום"
 [אבל אם מינהו בעל הכרי לשליח – אסור (דקא מהני לוי דעמיד שליחותי)].
לדעת המדיר – וכגון: אם תרם משלו על של בעל הכרי [ומהני להכד כהאיצעי, דזכה"ג א"י דעת צעלים].
- התורם תרומה משלו על של חבירו – טובת הנאה שלו (ולא של בעל הכרי)
 [דאמרינן "אי לאו פירותיו של זה, לא הי' מתוקן פירותיו של בעל הכרי"].
- המקדיש בהמה לקרבנו של חבירו, ונפל בה מום, ובא המקדיש ורוצה לפדותה –
 צריך המקדיש להוסיף חומש [דדינו כהצעלים – דרק הצעלים מוסיף חומש זכה"ג].

א. עי' בהר"ן, דלא היו זוכין למפרע, א"נ דלא היו יכולין לזכות לשאר אחיו, עיי"ש.

ב. ולא התנה האב כן, אלא "לזרון במצות", גמ'.

ג. ואפי' אם אמר רק "כל הרוצה לתרום יבא ויתרום", גמ'.

ד. מי אמרינן כיון דזכות הוא לו, לא צריך דעת בעלים, או דלמא מצוה דילי' היא ורוצה להפרישו מעצמו, גמ'.

- המלמד תורה לחבירו – אסור לו ליטול שכר על הלימוד [דילפינן מקרא "מה אני זחנס אף אתם זחנס"].
 ~ וכ"ז כשמלמדו מדרש הלכות ואגדות, אבל כשמלמדו מקרא – מותר ליטול שכר.
 והטעם: לרב – משום שכר שימור (הקטנים) [דמלכד לימוד המקרא, הוא גם שומר אותם].
 ולדידי' מותר רק כשמלמד לקטנים (אבל גדולים, וכן בנות – א"צ שימור).
לר' יוחנן – משום שכר פיסוק טעמים
 [דס"ל ד"פסוק טעמים" לאו דאורייתא, וממילא לא נכללו זכאיסור ליטול שכר].
  - המודר הנאה מחבירו – מותר המדיר ללמדו מדרש, הלכות, ואגדות בחנם [כיון דאסור ליטול שכר ע"ז, נמלא דלא מכני ליי'].
 ~ אבל אסור ללמדו מקרא בחנם [דכא על מקרא מותר לו ליטול שכר (כני"ט), ונמלא מכני ליי].
 < ולרב (הנ"ל) – אסור רק כשהמודר הוא קטן.
 – ומ"מ מותר ללמד את בניו ובנותיו (של המודר) אפי' מקרא [דלא כדיר אלא אותו ענמו].
  - השוכר את הפועל לעשות מלאכתו (כגון: לשמור את התינוק, הפרה (אדומה), או הזרעים) –
 אין נותנין לו שכר שבת [דזכמיס אסרו ליקח שכר זשזת].
 < לפיכך, אם אבדו – אינו חייב באחריותן [דכו"י רק כשומר חנס].
 ~ ואם הי' שכיר שבת, חודש, שנה, או שבוע (שמטה א') –
 מותר ליתן לו שכר שבת [דכל שכו"א "זכזלע" – מותר זשזת].
 < לפיכך, אם אבדו חייב באחריותן [דכו"י כשומר שכיר].
  - אסור לתינוקות לקרות בתחילה בשבת (דבר שלא למדו מקודם).
 והטעם: 1. כדי שיפנו אבותיהם אליהם כמצות השבת [ואס יקראו לכתחילה, יחשו לזטולס, ר"ן].
 2. דבשבת אוכלים ושותים התינוקות יותר מבחול [ואזריכס כזדין, ואינן יכולין ללמוד זעיון מרזכ, ר"ן].
 – ומ"מ מותר לשנותה בשבת (אף שהוא החזרה הראשונה) [דזחזרכ אין לריך עיון כ"כ].
- ◇ "שינוי ווסת – תחילת חולי מעיים".
- ◇ "פסוק טעמים" (לנגן המקראות כהלכתן, רא"ש):
 י"א – דהוא דאורייתא.
 י"א – דהוא רק מדרבנן [וכן הלכה, ר"ן].
- ◇ "מקרא סופרים", "עטור סופרים", "קרי ולא כתיב", ו"כתיב ולא קרי" –
 כולן נמסרו הלכה למשה מסיני.

א. ויש מקומות שהחמירו על עצמם שלא ליטול שכר אפי' על המקרא (שלא יבא ליטול מן המדרש), גמ' ור"ן.
 ב. ולר' יוחנן, אפי' מגדול מותר ליטול שכר. וכן הלכה, ר"ן.
 ג. והעצם לימוד שמלמדו, לאו הנאה הוא, ד"מצות לאו ליהנות ניתנו", ר"ן.
 ד. ואף שמצוה על האב ללמד את בנו – מ"מ לא נחשב שמהנה לו, עי' בהראשונים לעיל (דף לה:).
 ה. וכן התרגום, חלוקת הפסוקים, והמסורת – כולן תלוי במחלוקת זו, גמ'.

- ◇ משה רבינו נתעשר מהפסולת של הלוחות.
  - ◇ כל התורה ניתנה לכלל ישראל. חוץ מה"פילפולא" של תורה – שניתנה רק למשה ולזרעו; אלא שמשה נהג בה טובת עין, ונתנה לישראל.
  - ~ בתחלה – הי' משה למד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה.
  - ◇ אין הקב"ה משרה שכירתו אלא על גבור, ועשיר, וחכם, ועניו [דכולן נמלאו אלל מסה רזינו].
  - וכך כל הנביאים עשירים היו [כדמלינו אלל מסה, שמואל, עמוס, ויונה].
  - ◇ "הלוחות" – היו ו' טפחים בארכן, ו' טפחים ברחבן, וג' טפחים בעביין.
  - ◇ ג' שערי בינה נבראו בעולם [וכולס נתנו למסה רזינו, חוץ מאחת].
  - המודר הנאה מחבירו – מותר המדיר לזון את אשתו ואת בניו (של המודר) [אע"פ שהמודר חייב צמזונות].
    - < בנוגע לזון את בהמתו (של המודר):
    - לר"א – אסור לזון את בהמתו הטהורה [דכשתמות הצכמה, יכנס המודר מפיטומה].
    - ומותר לזון את בהמתו הטמאה [דכיון שאסורה צאכילה, מעולם לא יכנס מפיטומה].
    - להחכמים – אסור לזון כל בהמה, ואפי' בהמה טמאה
    - [דכיון שיכול למוכרה לעכו"ס או להאכילה לכלבים, נמלא דיכנה מפיטומה].
    - < בנוגע לזון עבדיו ושפחותיו הכנענים – לכו"ע מותר
    - [דלמנחרותא עבדן – והיינו, דצכני אינן עומדין לאכילה כלל, וממילא אינו נכנס מפיטומן].
  - המודר הנאה מחבירו – האם מותר להשיא לו בתו:
    - אם נכסי החתן אסורין על אבי הכלה – מותר [דלא גרע ממה דמותר המדיר לזון את אשתו ואת בניו (כדלעיל)].
    - אם נכסי אבי הכלה אסורין על החתן:
    - בנערה – אסור [דכרי מוסר לו שפחה לשמשו].
    - בבוגרת – מותר [ומדעתה. דצכ"ג אין הכז מכנס החתן, דנישאת לו מעלמה].
  - המודר עצמו שלא ינהג מבנו (כדי שלא יתבטל בנו מת"ת) – מותר בנו למלאות לו חבית של מים, ולהדליק לו את הנר, וכך לצלות לו דג קטן [כיון דצכני לא יצטל מלימודו, לא להני הכוון להדירו, ר"ן].
  - המודר הנאה מחבירו – מותר להשקותו כוס של שלום [מפני דרכי שלום, שכיו דרכן צכך, ר"ן].
    - י"א – דהיינו כוס של בית האבל.
    - י"א – דהיינו כוס של בית המרחץ.
-
- א. וכך הי' משה רבינו גבוה בקומה [כדמלינו, שמשכ צעלמו פרס האכל על המשכן, שהי' גבוה י' אמות], גמ'.
 ב. ואפי' לשיטת החכמים דחולקין על חנן (בנוגע עמד א' ופירנס את אשתו", לעיל דף לג'), מודים כאן, דבתורת מצוה עסקינן, והנאה דממילא היא, עי' ר"ן.
 ג. עי' בהר"ן, דאיירי כשזן הבהמה מזונות יתרים כדי לפטמה. דכיון שאינה עומדת אלא למלאכה, אדרבא מפנקא טפי, ואינו מהנהו; אבל בנוגע מזונות הצריכין לה – לכו"ע אסור, ואפי' בבהמה טמאה.
 ד. להר"ן, ג"ז איירי רק במזונות יתרים, עיי"ש.
 ה. ודוקא כשדברים אלו הן משל האב, דלא הותר לו אלא "התשמיש" בלבד, ר"ן.
 ו. ג"ז הוא דוקא בכוס של מודר, ר"ן.

- מצות "ביקור חולים" – מצוה לבקר את החולה בחנם [ואסור ליטול שכר].
 < וכ"ז כשמבקר בעמידה. אבל כשמבקר ויושב שם – מותר ליטול שכר [דמלות זיקור די לה צעמידה, ר"ן].
 – אלא דמ"מ בכמה מקומות החמירו על עצמן, ולא נטלו שכר אפי' משיבה.
  - המודר הנאה מחבירו וחלה – האם מותר ליכנס לביתו ולבקר (בחנם):
 < אם נכסי המבקר אסורין על החולה:
 כש"עומד" המבקר – מותר [דכיון דאסור ליטול שכר ע"ז (כנ"ל), נמלא דלא מהני לי"י].
 כש"יושב" המבקר: במקום שנוטלין שכר ע"ז – אסור [דכשמזקרו צחנס, נמלא דמהני לי"י]
 במקום שאין נוטלין שכר ע"ז: י"א – דמותר [דלא מהני לי"י]
 י"א – דג"ז אסור [גזירה שמא ישכח ציטצה].
  - אם נכסי החולה אסורין על המבקר:
 כש"עומד" המבקר – מותר [דמסתמא לא התכוון המדיר לאסור לו "מן חיותי"י].
 כש"יושב" המבקר: לעולא – אסור [דכיון ד"אפשר צעמידה", לא נחשב "מן חיותי"י].
 לשמואל – מותר [דגם ישיבה נחשב כ"מן חיותי"י. וכן הלכה, ר"ן].
  - ◊ ז' דברים נבראו קודם שנברא העולם:
 1. תורה 2. תשובה 3. גן עדן 4. גיהנם [וכן פה של גיהנם]
 5. כסא הכבוד 6. בית המקדש 7. שמו של משיח
  - ◊ כל המצות שבתורה – אין להן שיעור למתן שחרן.
 ~ הוי' זהיר במצוה קלה כבחמורה [שאין אתה יודע מתן שחרן של מלות].
  - מצות "ביקור חולים":
 1. אפי' גדול אצל קטן.
 2. אפי' מאה פעמים ביום.
 3. כשהמבקר הוא בן גילו – נוטל א' מששים בצערו [וכיינו, ממה שנשאר להחולה, אחר שזקרו אותו שלפניו, גמ"ן].
  - ◊ בת הניזונות מנכסי אחין – נוטלת עשירית מן הנכסים
 [וכיינו נמי שכל צת נוטלת עישור ממה שנותרו, אחר שנטלה הצת שלפניו, גמ"ן];
 וחוזרות וחולקות בשוה [שלא יכא חלקן של ראשונות יותר מן האחרונות].
-
- א. ועל עצם הביקור, לא נחשב דמהני לי' – דמבקר מצוה דנפשי' עביד, והחולה ממילא נהנה ממנו, ר"ן.
 ב. דבכה"ג לכו"ע מותר ליטול שכר. משא"כ בעמידה לא גזרינן כה"ג – דאית לי' היכרא. והלכה כ"א זו ואסור, ר"ן.
 ג. אבל כשחלה בנו של המדיר – אז גם בכה"ג אסור המודר לבקר הבן [ומותר רק לשאול עליו צשוק, גמ"ן]. דבנוגע בנו אמרינן – דמסתמא כלל לאוסרו גם מן חיותי' דבנו, גמ'.
 ד. דנהנה המבקר בדריסת הרגל, ר"ן.
 ה. עי' בהר"ן, דהכוונה רק "שעלו במחשבה להבראות" קודם שנברא העולם, ע"ע בהאחרונים בזה. וכן בנוגע "פה של גיהנם", מבואר בהמשנה (אבות פ"ה מ"ו), ד"פי הארץ" נברא בע"ש בין השמשות, עיי"ש.
 ו. ולא שכל אחד נוטל א' מששים מהחולי בשלימותו.
 ז. ולא שכל אחד נוטלת עישורה בשלימותם.

- כל המבקר את החולה – גורם לו שיחי'
 1. [דמכזד ומרצן לפניו 2. דמזקש עליו רחמים שיחי']
כל שאינו מבקר את החולה – גורם לו שימות (וכן, "כאילו שופך דמים")
 [דאינו עוסק בצרכי החולה, ואינו מזקש עליו רחמים].
- אדם שנעשה חולה:
 - ביום הראשון (שחלה) – איך לגלות לכל שנחלה [ללא לתרע מזלי']
 - מיום שני ואילך – יש לגלות לכל שנחלה.
 והטעם: 1. דכל שונאי החולה ישמעו וישמחו מזה [ועיד"ז הקצ"ח יבכך מלכו ויתרפא].
 2. דכל אוהבי החולה ישמעו ויבקשו עליו רחמים.
- כל המבקר את החולה:
 1. ניצול מדינה של גיהנם.
 2. הקב"ה ישמרהו מיצר הרע.
 3. הקב"ה יחיהו מן היסוריין.
 4. יהו הכל מתכבדין בו.
 5. יזדמנו לו ריעים טובים.
- ◇ אם יאמרו לך ילדים "בנה", וזקנים "סתור" – תשמע לזקנים ולא לילדים [ד"צנין ילדים סתירה, וסתירת זקנים צנין].
- איך לבקר את החולה בשעות דלהלן: [דנשעות הללו, המזקר יסוה דעתו מלזקש עליו רחמים]
 1. בג' שעות הראשונות [דאז רווחא דעתי' דחולה, ונראית כאילו נתרפא].
 2. בג' שעות האחרונות [דאז הוא יותר חלש – ונראית כאפס תקוה, ומתייאש מן הרחמים, ר"ן].
- אדם שנעשה חולה:
 1. הקב"ה זן אותו.
 2. השכינה שרוי' למעלה ממטתו.
 < ולכן: הנכנס לבקר את החולה – לא ישב ע"ג מטה, ספסל, או כסא: אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע.
- ◇ הרואה נהר שנתרבה מימיו:
לרב – יש לתלותה בגשמים שירדו (או בהפשרת שלגים, ר"ן).
לשמואל (1*) – תלינן שנתברך הנהר מכיפי' (ממקורו נתגדל).
 << ולכן: טמא הרוצה לטבול ולטהר בנהר:
לרב – אסור בכל הנהרות [דחיישינן שנתרבה המים מחמת הגשמים, ו"אין מי גשמים כנוטפין מטכרין צוזחלין אלא צאשצורן", ר"ן];
 אבל מותר ב"נהר פרת וביומי דתשרי"² [דצכה"ג ידעינן צצירור שלא נתרבה המים כלל].
לשמואל (1*) – מותר בכל הנהרות [ואפי' כשרואין שהכר נתרבה מימיו, מ"מ תלינן דמכיפי' נתרך", ו"מעיינן מטכר אף צוזחלין"].

א. דשמואל חולק על עצמו במקום אחר וס"ל כרב, גמ'. הראשונים נחלקו הלכה כמאן, עי' בהר"ן.
 ב. עי' בהר"ן, דלאו דוקא "נהר פרת וביומי דתשרי" – ונקט הני, לאשמעינן דצריך עכ"פ להיות בדומה לזה, עיי"ש באריכות.

- ◇ כתיב בהתוכחה: "ועבדת את איביך... ובחסר כל". הכוונה ב"חסר כל", שיהיו:
  1. בלא נר ושלחן
  2. בלא אשה
  3. בלא שמש
  4. בלא מלח, ובלא רבב (שמץ)
  5. בלא דעה – וזהו העיקר: ד"אין עני אלא בדעה"

[דמי שיש לו דעה – יש צו הכל, ומי שאין לו דעה – אין צו כלום].

◇ חולה שנתרפה:

1. מוחלין לו על כל עונותיו
2. חוזר לימי עלומיו
3. משכח את לימודו
4. גדול הנס שנתרפה, מן הנס שנעשה לחנני' מישאל ועזרי' [דאלן הכי רק אש של הדיוט, וכאן הכי אש של שמים, ומ"מ נתרפה].

- ◇ בשעה שמגיע קיצו של אדם – הכל מושלים בו [ואפי' צעלי חיים, מפרש].

◇ אלו חולים שאין מבקרין אותן:

1. חולי מעיים [מחמת כבוסה].
2. חולי העין, ומחוישי הראש [דכדיצור קשה לה].
3. חולי ד"בורדם" [דהוא כ"מעייני הנוצע", שמקלח דס מלמטה, ר"ן] – ואין מזכירין שמו [דלחו לשון נקי' הוא, ר"ן].

- ◇ חולה שחלצתו חמה – מבקרין אותו [וכדיצור יפה לה].

~ ובאמת הי' יפה חום להחולה (כשהוא פעם א' תוך ל' יום);

אלא דאמרינן "לא היא ולא תירייקה" (מרקחת) [כיינו, דיותר טוב הוא לאדם שלא לקבל החום כלל, מלקבל המרקחת ממנו].

• המודר הנאה מחבירו וחלה – האם מותר לרפאותו:

- כשנכסי החולה אסורין על הרופא – אסור לרפאותו בשכר, ומותר בחנם.
- כשנכסי הרופא אסורים על החולה – מותר לרפאותו² [דמלכ קעציד, רא"ש ותוס'].

< אבל אסור לרפאות בהמתו [דלחו מלכ קעציד, ונמלך דכרופא מהנהו].

- ומ"מ מותר להרופא לומר להמודר, "סם פלוני יפה לה, וסם פלוני רע לה" [דכיון דלא נתן כסס עליו צידים, כנאח ממילא אחיא, ר"ן].

• המודר הנאה מחבירו – האם מותר:

- לרחוץ עמו: לר"י – אסור באמבטי קטנה [דמעלכ המיס עליו ומכנהו]; ומותר באמבטי גדולה [דאין המיס עולין על זה].

לר"מ – אסור אף באמבטי גדולה [דגזרינן גדולה אטו קטנה].

- להזיע עמו – לכו"ע מותר אף בקטנה [דאין א' מהנהו חזירן].

- לישן עמו במטה: לר"י – אסור רק במטה קטנה, ובימות הגשמים [שהוא מחממו ומכנהו];

אבל קטנה בימות החמה, או גדולה בימות הגשמים – מותר [שאינו נהנה בחימומו].

לר"מ – אסור בכל מטה (ואפי' במטה גדולה, ובימות החמה) [דגזרינן אטו קטנה צימות הגשמים].

- להסב עמו על המטה – לכו"ע מותר (ואפי' קטנה בימות הגשמים).

- לאכול עמו על השלחן – מותר [ולא גזרינן שמה יאכל מחזירן].

- לאכול עמו מן התמחוי – אסור [שמא ישאר מעט אוכל לחזירו, ונמלך מהנהו].

ומן התמחוי החוזר (לבעה"ב) – מותר [כיון שגדול כ"כ, אף אם ישאר אוכל, לא נחשב שמהנהו].

- לאכול עמו מן האבוס (של פועלים) – אסור [אע"פ שהוא גדול כ"כ, כיון שהפועלים אוכלים הרבה].

- לעשות עמו באומן (שורת הכרם): להחכמים – מותר ברחוק, ואסור בקרוב [דקא מרפך הקרקע לפני חזירן].

לר"מ – אסור אף ברחוק [דגזרינן רחוק אטו קרוב].

א. עי' בהאחרונים דדנו, למה אסור בשכר, הא הר"ן כתב (לעיל דף לד. ד"ה תנן) דמותר המודר לעשות מלאכה להמדיר בשכר, עי' בספר נדרי זריזין ובבנין יחזקאל.

ב. ומותר אע"פ דיש שם רופא אחר [דלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות], ר"ן.

ג. ודוקא כשיש שם רופא אחר. אבל כשליכא רופא אחר, מותר לרפאות גם בהמתו [דלא גרע ממה דמותר להחזיר אצידתו], ר"ן.

- המודר הנאה מחבירו, ועכשיו הוא שנת השמיטה – האם מותר:
  - ~ לאכול הפירות (משדה של המדיר):
  - ◀ אם הדירו לפני השמיטה, ועכשיו הגיע השמיטה* –
  - אם אמר (המדיר):
  - "נכסי עליך" – מותר לאכול הפירות² [דכשגיע שמיטה ילאו הפירות מרשותו, ואינס נקראים עוד "נכסי"].
  - "נכסים אלו" עליך – אסור לאכול הפירות [ד"אדס אוסר דזר שזרשותו אף לכשלא מרשותו"⁷].
  - ◀ אם הדירו בשנת השמיטה עצמה – מותר לאכול הפירות² [דכא שמיטה הפירות אינן של המדיר].
  - ~ לירד לתוך שדהו (של המדיר, ללקוט הפירות) – אסור [זכל אופן]⁷.
  - ◀ לעולא – זהו רק כדי ללקוט הפירות העומדין על הגבולים
  - [דזתורה לא הפקיר הקרקע אלא כדי ללקוט הפירות, וכאן יכול ללקוט שלי להיכנס לתוך השדה];
  - אבל כדי ללקוט הפירות שבאמצע השדה – מותר.
  - ◀ לר' שמעון בן אליקים – אסור אף כדי ללקוט הפירות שבאמצע השדה
  - [גזירי "שמא ישכח צעמידה" יותר מכדי לזכר לקיטת הפירות – דאסור].
- המודר מאכל מחבירו, ועכשיו הוא שנת השמיטה – מותר לירד לתוך שדהו (בכל אופן) [דלא אסרו אלא ממאכל].
- האומר לבנו:
  - "קונם שאתה נהנית משלי" – אם מת האב, יירשנו הבן.
  - "קונם שאתה נהנה לי, בחיי ובמותי" – אם מת האב, לא יירשנו הבן
  - [ד"אדס אוסר דזר שזרשותו אף לכשלא מרשותו"].
- האומר לחבירו:
  - "קונם לתוך ביתך שאני נכנס", או "קונם לתוך שדך שאני לוקח": ומת או שמכרו לאחר – מותר [דכשמת או שמכרו – ילאו מרשותו, ואינס נקראים עוד ציתך ושדך].
  - "קונם לבית זה שאני נכנס", או "קונם לשדה זו שאני לוקח": ומת או שמכרו לאחר – אסור [ד"אדס אוסר דזר שזרשותו אף לכשלא מרשותו"].

א. ואה"נ זהו פשוט דקודם שמיטה אסור לאכול הפירות. והנידון הוא רק עכשיו כשהגיע שמיטה.
 ב. ואם הוא באופן שאסור לירד לתוך שדהו (עי' להלן), מותר עכ"פ בפירות הנוטות על הדרך סמוך לשדה, משנה.
 ג. עי' בהר"ן, דה"ה כשאומר "נכסי אלו", הרי הוא כאילו אמר "נכסים אלו", עיי"ש.
 ד. עי' בהגמ' להלן (דף מז') דדן בסוגי' זו.
 ה. וזהו כהמ"ד "ויתר אסור", ולכן אסור אפי' בדריסת הרגל, ר"ן.
 ו. היינו, שאסור ליהנות מהירושה, אבל בודאי הן שלו, ר"ן.

- המודר הנאה מחבירו – אסורין לשאול, וללוות, וליקח^א זה מזה (בין המדיר ובין המודר):
    - < לר' יוסי בר"ח – זהו דוקא כשכל אחד נדרו זה מזה^ב;
    - אבל כשרק א' מהן מודר מחבירו – רק המודר אסור בדברים אלו, אבל המדיר מותר [דכמדיר לא נאסר מליכנות מהמודר].
    - < לאבני – אף כשרק א' מהן מודר מחבירו – יהי' גם המדיר אסור בדברים אלו [דגזרינן שמא יצא להשאיל וללוות ולמכור להמודר^ג (וכמודר אסור ליכנות מהמדיר)].
  - האומר, "קונם שדי שאני חורש בה לעולם" – אם הי' דרכו של המדיר:
    - לחרוש בעצמו – הוא אסור לחרוש שדהו, וכל אדם מותרים בשבילו [דכוונתו הי' לאסור עלמו בלצד].
    - שלא לחרוש בעצמו – בין הוא ובין כל אדם אסורים לחרוש [דע"כ כוונתו הי' לאסור כל הנאת חריש כשדק זו].
  - המודר הנאה מחבירו, ורוצה המדיר ליתן אוכל להמודר –
    - ילך אצל חנוני^ד וירמוז לו ליתן אוכל להמודר, ואח"כ יבא החנוני ויטול תשלומין מן המדיר^ה.
    - ~ וכן כשיש להמודר בית לבנות, גדר לגדור, שדה לקצור – יכול המדיר לרמוז לפועלים לעשות לו המלאכה, ואח"כ יבואו ויקבלו השכר מן המדיר^ו.
    - ~ וכן כשהיו מהלכין בדרך, ורוצה המדיר ליתן אוכל להמודר – יתנו לאדם (אחר) במתנה, והלה יתנו להמודר.
  - < ואם אין שם אדם (אחר) – יניח האוכל ע"ג דבר, ויפקירו לכל, ואח"כ יזכה בה המודר [דאינו נכנס אלא מן הספקר].
    - לר' יוסי – זהו דוקא כשהפקירו קודם שנדר (דמותר בה המודר); אבל כשנדר ואח"כ הפקירו – אסור בה המודר.
    - והטעם: לר' יוחנן – דס"ל לר"י, דכל זמן שלא זכה בה אדם, לא חייל ההפקר, ונמצא דהמודר נהנה ישר מהמדיר^ז.
    - לרבא – משום גזירה אטו מתנת בית חורון^ח.
  - "המפקיר נכסיו":
    - < לר' יוחנן: לר' יוסי – אינו יוצא מרשות הבעלים עד שיבא לרשות הזוכה^ט [וכל זמן שלא זכה בה אדם, יכול הבעלים לחזור בו מהפקירו].
    - להחכמים – יוצא מרשות בעלים מיד, אף קודם שבא לרשות הזוכה [ומיד שפקירו, אין הבעלים יכול לחזור בו].
    - < לרבא – לכו"ע יוצא מרשות בעלים מיד, אף קודם שבא לרשות הזוכה [וכן סלכא, ר"ן (דף מה)].
- ◇ מי שיש לו ב' עבדים, ונתן מקצת נכסיו לעבד הראשון, ואח"כ נתן כל נכסיו לעבד השני:
  - העבד הראשון – לא קנה כלום [דדילמא שייך האדון בעבד עלמנו להשני, וכיון שאת עלמו לא קנה, "מכ שקנה עבד קנה רצו"].
  - העבד השני – קנה כל נכסיו [דכא נתן לו האדון כל נכסיו – וזכה גם בעלמו].

א. ואיירי בזבינא חריפא, דהלוקח נהנה מהמקח, ר"ן.
 ב. וקמ"ל, דאע"ג דאין הנאה כ"כ בהני דברים, מ"מ לא גרע מ"זיתר" – דאסור לר"א, ר"ן.
 ג. עי' בהר"ן, דלא גזרינן כן אם הוא מודר הנאה מכל ישראל. וכן דוקא בהני דברים, דאין הנאה כ"כ גזרינן, אבל בהנאה גמורה (כאכילת פירות, וכדו'), ליכא למיגזר, עיי"ש.
 ד. הר"ן גרס "הרגיל אצלו". וקמ"ל, דאע"ג דרגיל אצלו ומקיפו תמיד, לא אמרינן דהוא שלוחו של המדיר, עיי"ש.
 ה. ואיירי בציור דמן הדין אין החנוני יכול לכופ המדיר לשלמו, וממילא לא נחשב החנוני כשלוחו של מדיר, ר"ן.
 ו. וקמ"ל בזה, דאפי' לצורך בנין ביתו בלבד התירו לעשות כן, ר"ן.
 ז. עי' להלן. משא"כ כשהפקירו קודם שנדר – אמרינן "כל הנודר אין דעתו ע"מ שהפקיר", גמ'.
 ח. דהיינו ציור, דהמדיר אמר בפירוש שאינו מפקירו אלא כדי שיזכה בה המודר (דבכה"ג לכו"ע אסור בה המודר, עי' להלן דף מח'); משא"כ כשהפקירו קודם שנדר – דלא שייך גזירה זו, מותר בה המודר.
 ט. דומי' למתנה – דכל זמן שלא הגיע ליד המקבל, יכול לחזור בו ממתנתו, גמ'.
 י. עי' להלן (דף מה), דאולי זהו דוקא כשהפקירו בפני ב'. אבל אם הפקירו בפני ג', אפי' לר' יוסי חל ההפקר מיד, עיי"ש.
 יא. וראינו מכאן דלא אמרינן הסברא (דלעיל) "כל הנודר אין דעתו ע"מ שהפקיר". דא"כ הי"ל לומר גם כאן, דאין דעת האדון ליתן להשני דבר שכבר נתן, גמ' ע"פ גירסת הר"ן. וע"ע בשאר ראשונים, דיש להן גירסא אחרת בהגמ'.

• המפקיר את שדהו – האם מותר לחזור מהפקירו:

~ אם הפקירו לעולם:

< תוך ג' ימים (מהפקירו) – יכול לחזור בו^א

[דחכמים גזרו "אטו רמאין", ואמרו דעד ג' ימים לא חל הכפקר (וממילא מדרבנן לא נפטרו הפירות ממעשר)].

< לאחר ג' ימים – אינו יכול לחזור בו^ב [דלאחר ג' ימים אין חשש לרמאין, וממילא חל הכפקר כתיקונה]:

לעולא – זהו דוקא להחכמים (לעיל דף מג);

אבל לר' יוסי^ג – כל זמן שלא זכה בה אדם, לעולם יכול לחזור בו.

לריש לקיש – זהו אפי' לר' יוסי [דכאן גזרו חכמים^ד שיחיי' חל הכפקר, אף קודם שיזכה בה אדם^ה].

~ אם הפקירו רק לזמן (כגון ליום א' בלבד, לשבת א', וכדו'):

< אם עדיין לא זכה בה אדם (בין המפקיר, ובין אחר) – יכול לחזור בו:

לעולא – זהו אפי' להחכמים

[דאף דבעלמא ס"ל דהפקר חל מיד, מ"מ כאן דעשה דבר ד"לא שכיח", דהפקירו רק לזמן, ראינו דעדיין אנגיד גזי',

וא"כ אמרינן דכוונתו ג"כ שלא יהי' חל הכפקר עד שיזכה בה אדם, ר"ן].

לריש לקיש – זהו דוקא לר' יוסי^ג [וכיון דזכה ג' "לא שכיח", לא גזרו חכמים שיחיי' הפקר מדרבנן, מפרש];

אבל להחכמים – אין יכול לחזור בו [דס"ל דהפקר חל מיד].

< אם כבר זכה בה אדם – אינו יכול לחזור בו [ואפי' תוך ג' ימים, דבהפקר לזמן אין חשש של רמאין, ר"ן].

א. ואפי' אם כבר זכה בה אדם, ר"ן.

ב. ואפי' לא זכה בה אדם, ר"ן.

ג. כל סוגי' זו הוא אלי' דר' יוחנן (לעיל דף מג) [דס"ל, דטעמא דר' יוסי הוא משום דס"ל "אינו יולא מרשות צעלים, עד שיצא לרשות הזוכה"];

משא"כ לרבא [דלכו"ע יולא מרשות צעלים מיד] – ע"כ צריך ללמוד כל הסוגי' בעולא – אלא דיהי' אלי' דכו"ע, ואפי' כר' יוסי, ר"ן.

ד. "כדי שלא תישתכח תורת הפקר" – דיש חשש תקלה. דאפי' בציור שלא חזר בו, יסברו בנ"א דהפקר אינו פוטר ממעשר, גמ' ור"ן.

ה. אלא דמ"מ לא פטרו אותו מן המעשר – כיון דמדאורייתא לא חל ההפקר. ואה"נ, צריכין לומר להזוכה – דאף שזכה בה מן ההפקר, מ"מ מחויבת במעשר מדאורייתא, ויפריש רק מיני' ובי', גמ'.

• המפקיר את כרמו, ולמחרת עמד ובצרו לעצמו:

~ בנוגע פרט עוללות שכחה ופיאה – חייב

[ואף דהפקר פטור מכל בני, מ"מ כיון שחזר וזכה בכרמו – ילפינן מפסוק^א דחייב].

~ בנוגע מעשר – פטור [דצמטער אין ילפותא].

◁ ז"א – דזהו דוקא להחכמים (לעיל דף מג):

והכוונה: דרק מדאורייתא פטור ממעשר, אבל אה"נ מדרבנן חייב במעשר

[כדלעיל דף מד' – דכל תוך ג' ימים, גזרו אטו כרמאין, ואמרו דלא חל הכפקר, וחייב צמטער מדרבנן];

אבל לר' יוסי – אפי' מדאורייתא חייב במעשר^ב

[כיון שצזרו לעלמו קודם שזכה זה אחר, נמלא דלא חל הכפקר מדאורייתא].

◁ ז"א – דזהו אפי' כר' יוסי: ואיירי כשהפקירו בפני שלשה [דצכה"ג אפי' לר' יוסי חל הכפקר מיד מדאורייתא].

– ואם הפקירו בפני שנים בלבד – אז לר' יוסי יהי' חייב במעשר מדאורייתא.

• "הפקר" – בפני כמה אנשים:

◁ לר' יוחנן: בפני ב' – אינו הפקר [עד שיזכה זה אחר, ויכול לחזור מהפקירו (כשיטת ר' יוסי)].

בפני ג' – הוי' הפקר [ולכו"ע חל הכפקר מיד].

◁ לר' יהושע בן לוי: בפני א' או ב' – הוי' הפקר מדאורייתא, אבל לא מדרבנן [דהלכיו שיהי' "א' זוכה, וצ' מעידין"].

בפני ג' – הוי' הפקר אפי' מדרבנן [וכן הלכה, ר"ן].

א. "תעזוב יתירה", ר"ן.

ב. כל זה הוא אלי' דר' יוחנן (לעיל דף מג') [דס"ל, דטעמא דר' יוסי הוא משום דס"ל "אינו יולא מרשות בעלים, עד שיבא לרשות הזוכה"]; משא"כ לרבא [דלכו"ע יולא מרשות בעלים מיד] – לכו"ע פטור מדאורייתא ממעשר.

ג. דכיון דאיכא אושא מילתא – לא דמי כלל למתנה, ר"ן.

• השותפין שנדרו הנאה זה מזה:

- להחכמים – אסורין כ"א ליכנס לחצר^א (המשותפת לשניהם)
 [דס"ל "אין צריכה", ונמלא דכ"א נכנס גס מחלק של שותפו^ב (אצל ע"י זכער^ג, לטעם אחר)].
 לר"א בן יעקב – מותרין כ"א ליכנס לחצר. וכן החלכה^ד
 [דס"ל "יש צריכה", ונמלא דכ"א נכנס לתוך חלק שלו, ואינו נכנס משותפו].
- << וכ"ז כשנדרו זה את זה (היינו, דכ"א אסר על עצמו הנאה משותפו);
 אבל כשהדירו זה את זה (היינו, דכ"א אסר הנאתו על שותפו):
איבעי הוא (ולא איפשיטא):
מי אמרינן – בכה"ג מודים החכמים לראב"י, ולכו"ע מותרין ליכנס לחצר [ע"י הערכ^ה];
או דילמא – גם בכה"ג ס"ל להחכמים דאסורין ליכנס לחצר [וטעמם, משום דס"ל "אין צריכה", וכנ"ל].
- << וכ"ז בחצר שאין בה דין חלוקה;
 אבל בחצר שיש בה דין חלוקה – לכו"ע אסורין ליכנס לחצר [דזכ"ג אף ראב"י מודה ד"אין צריכה".
 דכיון דכ"א יכול לכופ את מצירו לחלוק – א"א לומר שקנו מתחילה ע"ד דכשישתמשו ישתמשו כ"א בשלו, ר"ן^ו].

• שותף א' שהי' מודר הנאה משותף השני:

- להחכמים – אסור (המודר) ליכנס לחצר (המשותפת).
 לר"א בן יעקב – מותר (המודר) ליכנס לחצר
 < ובזה כופין את הנודר למכור את חלקו
 [דכיון דזכ"ג שותף א' אסור, וא' מותר – חיישינן שיקנא מצירו וישתמש המודר בהחל^ז].

• אחד מן השוק שהי' מודר משותף א', ולא מהשני:

- להחכמים – אסור ליכנס לחצר [דנכנס גס משותף שנאסר ממנו].
 לר"א בן יעקב – מותר ליכנס לחצר [דנחשז שנהכס רק משותף השני, ולא ממי שנאסר ממנו].

• השותפין שנדרו הנאה זה מזה:

- לכו"ע – אסורין להעמיד בחצר רחיים, ותנור, ולגדל בה תרנגולים
 [דזכ"ג דצריס יכולין השותפין לעכז זה את זה, ונמלא דנכנס משותפו].

• המודר הנאה מחבירו, ויש להמדיר מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר:

- אם יש להמדיר בהן "תפיסת יד" – אסור להשתמש בהם [דנחשז שנהכס מכמדין].
 – אם אין לו בהן "תפיסת יד" – מותר להשתמש בהם [דנחשז שנהכס מהשוכר^ח].
 ~ מהו "תפיסת יד":

לרב נחמ^ט – כשיש להמדיר זכות בהריוח למחצה לשליש ולרביע [אצל צצ"ים^י, נחשז כ"אין לו תפיסת יד"].
 לאב"י – אפי' בביצים (הריוח ממכירת ביצים) [ורק כשמקבל "צטסקא" (שכר דבר קלוב לשנה), נחשז כ"אין לו תפיסת יד"].

- א. זהו כשיטת ר"א ד"ויתר" אסור, ולכך כניסה לחוד אסור, ר"ן.
 ב. ואף דכ"א יש לו עכ"פ שעבוד גם על חלק חבירו – מ"מ אסור, דקונמות מפקיעין מידי שעבוד, ע"י בהר"ן שהאריך בזה.
 ג. ואף דפסקינן דבכל דיני דאורייתא "אין ברירה", כתב הר"ן, דשאני הכא ד"עיקרו" של דבר (היינו מה דכ"א יש לו בעלות על החצר ככל עת שמשתמש שם) כבר נתברר, ורק "מיעוטו" (היינו "מת"י"הי' שייך לכ"א) לא התברר, בזה פסקינן להלכה ד"יש ברירה", עיי"ש.
 ד. ובאמת גם החכמים ס"ל ד"יש ברירה" – אלא ד"בנדרו זא"ד" קנסו אותם אסור ליכנס. משא"כ ב"הדירו זא"ד" כאנוסין דמי, ולא שייך לקנוס.
 ה. וע"י בהר"ן, דדן אם אסורין ליכנס אף לאחר שיחלקו החצר, עיי"ש.
 ו. ואפי' לר"א בן יעקב כופין למכור, דחיישינן שיראה שותפו מעמד ריחים ותנור, והוא עצמו אסור (ע"י להלן), ויקנא בו, ר"ן [ודלא כהמפרש, עיי"ש].
 ז. וע"י בהראשונים, דדנו אי כופין דוקא כשהדיר את עצמו, או גם כשהדיר את חבירו, עיי"ש.
 ח. ואפי' לר"א בן יעקב – בזה לא מהני "יש ברירה". בדבר שיש יכול כ"א לעכב את שותפו, לא קנו מתחילה ע"ד שיחלקו החצר אח"כ להני דברים, ר"ן.
 ט. ע"י בהר"ן, דאף בכה"ג יש לדון למה מותר, כיון דלמעשה המדיר הוא הבעלים, עיי"ש שהאריך בזה.
 ט. ע"י בהר"ן. ויש ראשונים דגרסו "אבל פחות מזה", עיי"ש.

- האומר לחבירו:
    - "קונם לביתך שאני נכנס", או "קונם לשדך שאני לוקח":
      - אם מת (חבירו), או שמכרו לאחר – מותר (הגודר) בבית ושדה זו [ד"ציתך" ושדך" אמר, ועכשיו אינו שלן].
      - "קונם בית זה שאני נכנס", או "קונם שדה זו שאני לוקח":
        - אף אם מת (חבירו), או שמכרו לאחר – מ"מ אסור (הגודר) בבית ושדה זו [דכיון דאמר "זכ" – נמלא דאסר עליו את גוף כצית וכשדך, אע"פ שעכשיו אינו עוד של חבירו].
  - "אדם יכול לאסור דבר שברשותו, אף לכשיצא מרשותו".
    - ולכן: 1. האומר "קונם לבית זה, שאתה נכנס":
      - אף אם מת (המדיר), או שמכרו לאחר – מ"מ אסור (חבירו) בבית זה [כיון דאמר "זכ", נאסר עליו לעולם אף שכבר ילא מרשות המדיח].
      - 2. האומר לבנו, "קונם שאי אתה נהנית לי, בחיי ובמותי", ומת – לא יירשני בנו² [אצל האומר "קונם שאי אתה נהנית לי" (סתם), ומת – יירשנו צנו (דלא אסרו אציו אלא כשכן שלו, ועכשיו הן של הצן)].
  - "פירות שאינן שלו" – אדם יכול לאוסרן על עצמו, אבל לא על חבירו.
    - האוסר "פירות אלו" על עצמו –
      - אסור אף בחילופיהן (בדברים שהוחלפו תמורת הפירות).
      - וכן אסור אף בגידוליהן (שהצמיחו מאותם פירות) [דאסרו על עצמו כהקדש, עיי' ר"ן (דף נז)].
    - ~ האוסר "פירות אלו" על חבירו¹ – בנוגע:
      - גידוליהן – אסור בהן (חבירו).
      - חילופיהן – איבעי הוא (ולא איפשיטא)²
    - [מי אמרינן דתלוי צ"כונות הנודר" (ולכך נאסר חילופיהן וגידוליהן) – ור"כ זהו דוקא כשאסרו על עצמו, ולא כשאסרו על חבירו³; או דילמא, "דינא כתי" (בכל איסורי הנאה) "דחילופין כגידולין" – וממילא נוגע גם כשאסרו על חבירו, עיי' צהר"ן].
  - האוסר את אשתו מליהנות ממנו –
    - יכולה האשה ללוות כסף (כדי מזונותיה), ובע"ח באין ונפרעין מן הבעל⁴ [ולא נחשז שמהנה את אשתו].
    - < והטעם: 1. דס"ל "חילופין לאו כגידולין" [דנחשז שמחליף האשה את נכסיו בעלה עם כסף מזונותיה שקיבלה מאחרים].
    - 2. אף דס"ל "חילופין כגידולין" (ואסורין), מ"מ זהו רק לכתחילה, אבל אי עבד עבד [כיינו, דאסור רק כשמחליף האיסור מיד עם הכיתר. משא"כ כאן, הצע"ח נפרעין מצהעל רק אח"כ, זה ודאי מותר, ר"ן].
  - המקדש את האשה בפירות של ערלה – אינה מקודשת [דערלכ אסור בהנאה].
    - ~ ואם מכר פירות הערלה, וקידשה בדמיהן – מקודשת.
      - < והטעם: 1. דס"ל "חילופין לאו כגידולין" [דכסף זו הוא חילוף פירות הערלה].
      - 2. אף דס"ל "חילופין כגידולין" (ואסורין), מ"מ זהו רק לכתחילה, אבל אי עבד עבד [כיינו, דכאן הוי' כמו "חליפי חליפין" (הפירות ככסף, והכסף באשה), וזה ודאי מותר, ר"ן].
-
- א. עיי' בהר"ן, דיש עוד נפק"מ להיפך, כשנפל הבית ונבנה מחדש, עיי"ש.
 ב. והיינו שאסור ליהנות מהן, אבל בודאי הן שלו, עיי' ר"ן.
 ג. עיי' בהר"ן, דנידון זה נוגע גם בכל איסורי הנאה – אם נאסר חילופיהן וגידוליהן. עוד כתב, דכ"ז נוגע רק בדיעבד, אבל לכתחילה – בכל אופן אסור להחליף איסורי הנאה, עיי"ש.
 ד. ולחלוקה – עיי' בהר"ן, דהביא מחלוקת ראשונים, אם אמרינן בזה "ספק דרבנן לקולא" או לא, עיי"ש.
 ה. דבשלמא בנוגע עצמו אמרינן – הואיל ו"אדם אוסר פירות חבירו על עצמו", ה"ה דאדם יכול לאסור דבר שלא בא לעולם על עצמו; משא"כ בנוגע חבירו אמרינן – הואיל ו"אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו", ה"ה דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו, גמ'.
 ו. דכיון שהבעל חייב במזונותיה, יכולין לבא ולגבות ממנו עיי' "שעבודא דר' נתן", ר"ן.

- האומר לחבירו: "הריני עליך, ואת עלי חרם" – בין המודר ובין הנודר אסורין ליהנות זה מזה.²
 << ואסורין בדברים של אותה העיר (שהם דרים בה) [דצדכרים אלו כן כשותפין, ונחשז שנכנס א' מחצירן].
 כגון: הרחבה, המרחץ, הבית הכנסת, התיבה, והספרים.
 ~ ויש תקנה לזה: שיכתבו שניהם חלקן להנשיא – ואז יהיו מותרין בדברים אלו
 [דע"י נסתלקו צעלותו של כ"א, ולא נכנס א' מחצירן].
 < וה"ה כשיכתבו חלקן להדיוט – והא דנקט נשיא:
 לר' יהודה – דהכותב לנשיא א"צ לזכות לו (ע"י אחר). משא"כ להדיוט צריך לזכות לו (ורק אז נפקע האיסור).
 להחכמים – דדיבר בהוה³; ובאמת אף כשכותב לנשיא צריך לזכות לו.
 – אנשי גליל – א"צ לכתוב חלקן לאחר (ומותרין בהם מיד)
 [דכזר כתבו צדוטיהן על ידיהן (להנשיא), מפני שהיו קטערנין, ותמיד דיכרו זה מזה].
 << אבל מותרין בדברים של עולי בבל [דכפקירוס עולי צלל לכל ישראל, ולכן אינן נחשזין כשותפין צדכרים אלו].
 כגון: הר הבית, העזרות, והבור שבאמצע הדרך.
  - המודר הנאה מחבירו, ורוצה המדיר ליתן אוכל להמודר – יתננו לאדם (אחר) במתנה, והלה יתננו להמודר.
 ~ וכ"ז בסתם. אבל אם הוכיח סופו על תחילתו שמתנה זו אינה אלא הערמה בעלמא – אסור (המודר) ליהנות ממנו.
 ולכן: המדיר את אביו מליהנות ממנו – ורצה (הבן) שישתתף אביו בסעודת נישואין של בנו:
 < אם אמר לחבירו: "חצר וסעודה נתונים לך במתנה, אבל הינך לפניך אלא כדי שיבא אבא,
 ויאכל עמנו בסעודה" – אינו מתנה (ואסור האב ליהנות מהסעודה)
 [דמדכרו מוכיח, דאין כוונתו ליתן לו צמתנס כלל (ואפי' לשעתה), אלא שתקרא על שמו, כדי שיהי' אצו מותר צב, ר"ן].
 < אם אמר לחבירו: "חצר וסעודה נתונים לך במתנה, שיהו לפניך שיבא אבא, ויאכל עמנו בסעודה":
 ללישנא קמא – מתנה גמורה הוא (ומותר האב ליהנות) [דכוונתו הי' "שיבא אבא מדעתך", ולא הווי' כתנאי].
 ללישנא בתרא – אינו מתנה (ואסור האב ליהנות) [ד"סעודתו מוכת עליו", ואין סכדי דאין אדם מכין סעודה
 לנשואי בנו ונותנו לאחר – וע"כ דאין כוונתו למתנה כלל, ר"ן].
  - "הקונה על מנת להקנות": [אדם שקנו לו דבר, אך ורק להקנותם לאדם אחר]
 < אם מקנה אותה "מיד" (לאחר – כגון: סודר הנקנה לקנין חליפין – דאין המקבל הסודר קונה אותה להיות שלו כלל⁴,
 והוא אך ורק לצורך הקנין, שעיד"ז יקנה לו עכשיו חפץ אחר) –
 לכ"ע קונה אותה [דכא הקנין מעכשיו הוא, קודם שיחזיר הסודר לצעליו, וממילא לא כלתה הקנין].
 < אם מקנה אותה רק "לאחר זמן" (לאחר – כגון: אב המקנה דבר לבנו, אך ורק להקנותם לבן בנו, כשיעשה תלמיד חכם):
 לפומבדיתאי – אינו קונה אותה כלל⁵ [דצכ"ג לא התכוון גם לקנותם אלא לאחר זמן, וצדוטה זמן צבר כלתה הכקנאה].
 לרב נחמן – קונה אותה [דאמרינן דמסתמא כוונתו הי' לקנות אותה מעכשיו, ועדיין לא כלתה הכקנאה].
 ~ וי"א – דכ"ז בנוגע קנין; אבל בנוגע נדרים – אפי' לרב נחמן אינו קונה [עכ"פ לשיטת ר"א – ד"ויתר אסור" עי' צהגמ].
-
- א. המשנה הקדים תחילה – האומר לחבירו:
 "הריני עליך חרם" – רק המודר אסור להנות ממנו. "הרי את עלי חרם" – רק הנודר אסור ליהנות מחבירו.
 ב. ואירי בגליל – דסתם חרמים לבדק הבית (וכוונתו לאסור את חבירו כהקדש), ר"ן.
 ג. זהו דוקא אלי' דהחכמים (לעיל דף מו), דס"ל דבכל חצר המשותפת אמרינן "אין ברירה". אבל לר"א דס"ל דבכה"ג אמרינן "יש ברירה",
 ולא נחשב שנהנה א' מחבירו – יהיו מותרין בדברים אלו. וכן הלכה כר"א (עיי"ש), ר"ן.
 ד. דיפה כח הנשיא, ר"ן.
 ה. דאין אדם סומך להקנות לאדם אחר (הדיוט), דירא שמא יאסרנו עליו, משא"כ בנשיא, ר"ן. [ולחכמים, המידוש של המשנה הוא, דאע"ג
 דעדיין משתמשין כן צדכרים אלו, ונראה כהערמה צעלמא – קמ"ל דזה מכני, ומותרין].
 ו. היינו שלא אמר כן בפירוש, אע"פ שהענין מוכיח בעצמו שעשה כן כדי להתיר המודר ליהנות ממנו, ר"ן.
 ז. ובפרט, כשרואין דהנותן אינו נותן לו רשות להקדישה לשמים – דע"כ אין כוונתו למתנה גמורה, משנה.
 ח. ואפי' אם תפסו – לא מהני תפיסתו לכ"ע (ורב אשי דהקשה ע"ז רק לדחויא בעלמא, ר"ן).
 ט. ולא דמי "למתנה ע"מ להחזיר דשמי' מתנה" – דהתם הרי הוא קונה אותה עכ"פ לשעה מועטת ומשתמש עמה. משא"כ כאן, דלא קנה
 אותה עצמו כלל, ר"ן. ונחלקו ראשונים הלכה כמאן, עי' ר"ן.
 י. אבל אה"נ אי אמר בפירוש שאינו רוצה לקנותה אלא לאחר זמן – לא קנה אותה, דכלתה קנינו, עי' בהר"ן.

- הנודר עצמו מן:
  - "המבושל" – מותר בצלי, ובשלוק (שלא נגמר בישולר') [דאינס צכלל לשון "מבושל"'].
    - < ובמקום שקוראין אפי' "צלי" מבושל – אסור אף בצלי [דצנדריס כלך אחר לשון צני אדס'].
  - "התבשיל" – אסור בכל דבר שנאכל עם הפת [ואפי' לטעום אסור].
    - ולכן: אסור – במעשה קדירה רך, בצלי בשלוק ובמבושל, ובהיטריות רכות (דלועין קטנים).
    - ומותר – במעשה קדירה עבה, בביצה טורמוטא, ובדלעת הרמוצה [עי' לכלן דף נ', ונא'].
  - < ולבני בבל – אסור אף בעבה [דכס אוכלים אף העצה עם הפת'].
  - "המעשה קדירה" – אסור רק במאכל שהרתיחוהו הרבה.
  - "היורד לקדירה" – אסור בכל המתבשלין בקדירה [עי' לכלן דף נא'].
- ◇ "דלועין" – האם טובים הן לחולה:
  - לי"א: דלועין רכים – טובים; דלועין קשים – מזיקין.
  - לרבא בר עולא: תוך הדלועין" – טובים; הדלועין עצמן – מזיקין.
  - לרבא: כל דלועין מזיקין לחולה.
- ◇ כשמבשלין מה שבתוך הפשתן עם כותח – טוב הוא לחולה.
  - < אלא דאסור לומר כן בפני עם הארץ [כדי שלא יעקרו את הפשתן לכך, ר"ן].
- ◇ תלמיד חכמים – אפי' כשהוא בריא נקרא "חולה" [שהוא פשוט כח, מפני שהתורה מתשת כחו, ר"ן].
- ◇ האוכל דייסא באצבעו – הרי הוא מתוקה. והאוכל ביתר אצבעותיו – מתוקה יותר.
- ◇ מי שזימנו: לאכול דייסא – ילך עד פרסה [כדי לאכלו].
  - לאכול בשר שור – ילך עד ג' פרסאות [כדי לאכלו].
- ◇ אלו דברים קשין להתעכל: 1. קרא (דלעת) 2. דייסא 3. בלוספיין (מין תאנים).
- ◇ אלו דברים מביאין האדם לידי פנים צהובות':
  1. כשמביאין לו תרדין, וכ"ש כשאוכלו עם מלח.
  2. "חכמת אדם תאיר פניו".
  3. כשיש לו הרבה בתי כסאות ליכנס לתוכם.
- ◇ גדולה "מלאכה" – שמכבדת את בעלי' [יפה הוא לת"ח לעשות פעולה, כדי שלא יהי' צמאז של ציון].

א. ע"פ הר"ן, ודלא כקצת ראשונים, עיי"ש.

ב. וכן מותר במעשה קדירה עבה, ר"ן.

ג. בין להקל ובין להחמיר, עי' ר"ן.

ד. ואיבעי' לן בגמ' – האם אכלו דוקא דייסת חטים עם לחם שעורים (או להיפך),

או דאכלו אפי' דייסת חטים עם לחם חטים, ודייסת שעורים עם לחם שעורים, עיי"ש.

ה. ובפרט כשהוא מבושל עם תרדין, גמ'.

ו. כדמצינו אצל ר' יהודה, גמ'.

- ◇ אף דאדם עשיר הוא – מ"מ ימנע עצמו מליהנות מעוה"ז [כדמלינו אלל ר' יחודק].
- ◇ לעולם יסתכל אדם על אלה שהם עניים יותר ממנו – ועל ידי כן יהי' תמיד שמח בחלקו.
- ◇ אשה שמסרה נפשה על לימוד התורה של בעלה – נחשב התורה כ"שלה" [כדמלינו זאשתו של ר' עקיבא, שנתנה לו העטרה ללכת ללמוד, ר"ן].
- ◇ ר' עקיבא התעשר מו' דברים:
  1. מכלבא שבוע (חמיו) 2. מאיל של הספינה 3. מגווא (תיבה העשוי' להצניע בתוכה ממוץ הספינה)
  4. ממטרוניתא 5. מאשתו של טורנוסרופוס 6. מן קטיעא בר שלום
- ◇ תורה משתמרת יותר טוב באדם שהוא מכוער, מבאדם שהוא יפה.
- "ביצה טורמיטא" – היינו, מה שמכניסין ביצה אלף פעמים במים חמין, ואח"כ אלף פעמים במים קרים, ומתמעט עד שיכולין לבולעה כאחת [והוא טוב לרפואה].
- פועל העובד בשדה – מותר לו לאכול ממין הפירות שעובד בהם.
- ואם הי' עובד עם "כלופסין" (מין תאנים) – לא יאכל "בבנות שבע" (מין אחר של תאנים) [וכן לכיפך].
- ◇ בזמן הזה – אין אנו בקיאיין כ"כ בכל מיני תענוגין, ובהרבה טעמי הפירות.

◇ הפירוש של:

1. "תועבה" (דכתיב במשכב זכר) – תועה אתה בה [שמניח משכבי אשה והולך אלל זכר, ר"ן].
2. "תבל" (דכתיב באשה הנרבעת לבהמה) – תבלין יש בה? [האריך מנחת בן מינה, לילך אלל הכהמה, ר"ן].
3. "זימה" (דכתיב באשה שזינתה) – זו מה היא [ילד זו שנולד, אין ידוע ממי התעצרה אמו, ר"ן].

◇ הכהן גדול הסתפר בתספורת מיוחדת ונאה.

והיינו: דראשו של שער זה, הגיע בצד עיקרו של שער זה [שלא עלה א' מן השערות על חצירו, ר"ן].

• "דלעת הרמוצה" – היינו:

י"א – דלעת הבא ממקום הנקרא קרקווא.

י"א – דלעת הטמונה ברמץ [ואיפוך שיטת זו בגמ'].

• הנודר מן:

– "היורד לקדירה" – אסור אף ביורד לאלפס [דכל מעשה אלפס כי' דרכן לכהתיחה קלת מקודם צקדירה].

"היורד לאלפס" – מותר ביורד לקדירה [דכא אין מרתיחין אותה צאלפס].

– "הנעשה בקדירה" – מותר בנעשה באלפס [ד"נטעש" – גמר עשי' משמע, וזה נגמרה צאלפס].

"הנעשה באלפס" – מותר בנעשה בקדירה [דזכ נגמרה צקדירה].

– "היורד לתנור" – אסור רק בפת [דסתס "יורד לתנור" משמע פת].

"כל מעשה תנור" – אסור בכל הנעשים בתנור.

• הנודר מאיזהו דבר, והזכיר אותה בתוספת אות ה' – אין כוונתו אלא לדבר "הידוע" שבאותו מין.¹

ולכן – הנודר מן:

1. "הכבוש" – אסור רק בכבוש של ירק. 2. "השלוק" – אסור רק בשלוק של בשר.

3. "הצלי" – אסור רק בצלי של בשר. 4. "המליח" – אסור רק במליח של דג.

< ובכולן, אם לא הזכירן בתוספת אות ה' – אסור בכל אותה מין.

~ ואם הזכירן בתוספת אות ד' – איבעי' הוא (ולא איפשיטא) [אס כוי' כַּי, או לא].

• הנודר ואומר "שלא יטעום":

"דג" – אסור בדגים גדולים, ומותר בקטנים [ד"דג" משמע גדולים, דנמכר צפנ"ע].

"דגים" (וכן "דגה") – אסור בקטנים, ומותר בגדולים [ד"דגים" משמע קטנים, שאין נמכרין אלא צידה].

"דג דגים" – אסור בין בגדולים ובין בקטנים [וכן צמלוחים ותפלים, חיים ומצושלין];

ומותר בטריית טרופה, בציר, ובמוריים [דכונתו לאסור רק דגים שלמים].

"מן הצחנה" – אסור בטריית טרופה, ומותר בציר ובמוריים [דיש צלחנה אף דגים טרופים].

"מן טריית טרופה" – מותר בציר ובמוריים [דאין צכן חתיכות של דג].

"מן הציחין" – איבעי' הוא (ולא איפשיטא), אם נאסר גם בציר ובמוריים

[דכיון דליחין הוא "ריצוי של לחנה", אולי התכוון לכלול גם ליר ומוריים].

א. והחידוש בזה, דאף שהרתיחו אותה בקדירה כדי ליתן אותה אח"כ באלפס, עדיין מותר בה, ר"ן.

ב. והחידוש בזה, דאף שאח"כ נתנה לתוך אלפס, מ"מ מותר בה, ר"ן.

ג. ואפי' אם הוסיף "שאני טועם" – לא נאסר רק בכבוש הידוע (כיון שאמר בה"א). וע"ע בהר"ן, דהביא יש מפרשים באופ"א,

דעיקר החילוק בהמשנה הוא – אם אמר סתם "כבוש", או שהוסיף "שאני טועם" (דבזה נאסר בכל הכבושין). וכן הוא בשלוק,

ושאר לשונות בהמשנה, עיי"ש.

ד. וכן "דגה", אף דבלשוון הפסוק משמע בין גדולים ובין קטנים, מ"מ בלשוון בנ"א משמע קטנים, ו"בנדרים הלך אחר לשון בנ"א", גמ'.

ה. עי' בהגמ' להלן (סוף דף נב), דמחלק:

אם יצא הציר והמוריים קודם שנדר – בודאי מותר בהן.

אם יצא הציר והמוריים לאחר שנדר – איבעי' הוא [דלפטר כיון דאמר "שאני טועם", כוונתו לכלול גם הליר והמוריים], עיי"ש.

ו. עי' בקצת ראשונים, דגרסו "אסור בציר ובמוריים" – ד"טרופה" כולל כל דבר שמעורב בו ממין הדג, רא"ש.

- הנודר מן:
  - "החלב" – מותר בקום [דקום אינו חלז].
  - "הקום" – מותר בחלב [דחלז אינו קום].
  - כ"ז במקום שקוראין לחלב – "חלב", ולקום – "קום";
  - אבל במקום שקוראין לקום – "קומא דחלבא":
  - הנודר מן "החלב" – אסור בקום, וכן להיפך [ד"חלז" ו"קום" דזכר אחד כולא].
- הנודר מן:
  - "החלב" – מותר בגבינה.
  - "הגבינה" – אסור בה, בין מלוחה ובין תפלה (שאינה מלוחה²), ומותר בחלב.
  - "הבשר": לת"ק – מותר ברוטב ובקיפה.
  - לר' יהודה – אסור ברוטב ובקיפה.
  - "בשר זה" – לכו"ע אסור אף ברוטב ובקיפה.
  - ~ וכן אסור אף בטעמו
  - (כגון: ביצים שנתבשלו עם הבשר, אם יש בו בנותן טעם (דליכא ששים בהביצים כנגד הבשר)³ – אף הביצים אסורין)
  - [דצכה"ג "שו"י אופשי" חסיכה דאיסורא", ואסור אף זיולא ממנו].
  - "הרוטב" – מותר בקיפה.
  - "הקיפה" – מותר ברוטב.
  - "היין" – מותר בטעמו.
  - "יין שאני טועם" (וכן "יין זה") – אסור בטעמו
  - (דאם נפל לתבשיל, אם יש בו בנותן טעם (דליכא ששים בהתבשיל כנגד היין) – התבשיל אסור).
  - "הענבים" – מותר ביין.
  - "הזיתים" – מותר בשמן.
  - "זיתים וענבים אלו" – אסור ביין ושמן.
  - "זיתים וענבים שאיני טועם" – איבעי' הוא (ולא איפשיטא) [ולכלכח – אסור זיין ושמן לחומר].

א. ואע"פ דרוב גבינות מלוחות הן – מ"מ אסור אף בתפלה, ר"ן.

ב. אבל אם אין בו בנותן טעם – נתבטל ומותר. וע"ע בהר"ן, דדן למה נתבטל, הא נדרים הוי' "דבר שיש לו מתירין", דאינו בטל? ות' דזהו דוקא "במין במינו", אבל "במין ושאינו מינו" – אף דבר שי"ל מתירין בטל, עיי"ש דהאריך בזה.

- הנודר מן "התמרים":
לת"ק – מותר בדבש תמרים [דגור רק מהפרי, ולא מן היולף ממנו]. וכן הלכה, ר"ן].
לר"י בן בתירא, ולר"ש בן אלעזר – אסור אף בדבש תמרים [דכל שחיולף מהפרי נקרא ע"ש הפרי עלמו – נאסר בשניהם].
- הנודר מדבר שאין דרכו לאכול [כגון סתוניות (ענבים שאינם מתבשלים)],
ודרך היוצא ממנו לאכול [כגון חומץ סתוניות]:
לת"ק – אסור בו, ומותר ביוצא ממנו [כנ"ל. וכן הלכה, ר"ן].
לר"י בן בתירא – אסור בו, וכן אסור ביוצא ממנו [כנ"ל].
לר"ש בן אלעזר – מותר בו, ואסור ביוצא ממנו [דצככ"ג לא נתכוון זה אלא ליולף ממנו].
- הנודר מדבר סתם (בשם הכללי) – אינו אסור בדבר שיש לו שם לויי.
 ולכן, הנודר מן:
"היין" – מותר ביין תפוחים.
"השמן": בארץ ישראל – אסור בשמן זית, ומותר בשמן שומשמיין.
בבבל – אסור בשמן שומשמיין, ומותר בשמן זית.
 < ובמקום שמסתפקין (משמשיין) בין בשמן זית ובין בשמן שומשיין:
 אף דרוב אנשים מסתפקין מזה יותר מזה – אסור בשניהם [דספק איסורא לחומרא].
"הדבש" – מותר בדבש תמרים.
"החומץ" – מותר בחומץ סתוניות.
"הכרישין" – מותר בקפלוטות.
"הירק": בשאר שני שבוע – אסור בירקות הגינה, ומותר בירקות השדה [דסתם "ירק" היינו ירק גינה].
בשנת השמיטה – אסור בירקות השדה, ומותר בירקות הגינה
 [דירקות הסדה עולין מאיליו. משא"כ ירקות הגינה לריך זריעה ונטיעה – וזה אסור בשמיטה].
 < וזהו דוקא במקום שאין מביאין ירקות מחוץ לארץ;
 אבל במקום שמביאין ירקות מחוץ לארץ (עי' להלן) – אסור אף בירקות הגינה.
 ◇ האם מותר להביא ירקות מחוץ לארץ ישראל, בשנת השמיטה:
לת"ק – אסור [גזירה שיצאו עמו גוש עפר הדדק צהירקות, "וגוש דארץ העממים טמא", ר"ן].
לר' חנני' בן גמליאל – מותר.
- הנודר מן:
"הכרוב" – אסור באיספרגוס [דמין כרוב הוא].
"האיספרגוס" – מותר בכרוב [דכולל שאר מיני כרוב].
"מגריסין": לת"ק – אסור במקפה [דנקרא "מקפה דגריסין"]; לר' יוסי – מותר במקפה [דצמקומו, קראו למקפה "מקפה"].
"המקפה": לת"ק – מותר בגריסין, ואסור בשום [דקרי נמי "מקפה", דקפוי ועצה]; לר' יוסי – מותר בשום.
"השום" – מותר במקפה.
"העדשים": לת"ק – אסור באשישים (עדשים המטוגנים בדבש); לר' יוסי – מותר באשישים [דיש לכן שם צפני"ע].
"האשישים" – מותר בעדשים.
"חטה" – מותר לכוס חיים, ואסור לאפות [דפת הוא גוף אחד, וממילא "חטה" נקרא].
"חטים" – מותר לאפות, ואסור לכוס חיים [דאדס כוסם חטים חלוקין ציחד].
"חטה חטין" – אסור בין לכוס חיים, ובין לאפות.
"גריס" – מותר לכוס חיים, ואסור לבשל.
"גריסין" – מותר לבשל, ואסור לכוס.
"גריס גריסין" – אסור בין לבשל, ובין לכוס חיים.

- כל דבר דצריך השליח לחזור ולהימלך במשלח (אם כוונתו הי' גם בו):
    - לרשב"ג (חכמים דהמשנה) – אינו נכלל במין הראשון שנשלח עבורו [כיון דלריך להימלך עליו].
    - לר' עקיבא – נכלל במין הראשון שנשלח עבורו [דאדרבא, אס לא הי' נכלל בצאותו מין, לא הי' לריך להימלך עליו. וכן הלכה, ר"ן].
  - << ולכן: הנודר מן הירק – מהו לענין דלועין, שומים, ובצלים":
    - לרשב"ג (חכמים דהמשנה) – מותר בכולן [דס"ל, כל דשליח נמלך עליו אינו צכלל ירק, כנ"ל].
    - לר' עקיבא – אם נדר מן:
      - "הירק" (סתם) – מותר בכולן [דצאמת אינו ירק אלא "פרי" (עי' הערה א')].
      - "ירקי קדירה" – מותר בדלועין, ואסור בשום ובצלים' [דאף דיס כאן "ייתור הלשון", מ"מ אין לרבות רק דברים הצאין "להטעים את הקדירה", שאין ספק שהוא נכלל במשמעות דבריו, ודלועין אין צכלל].
      - "ירק המתבשל בקדירה" – אסור אף בדלועין' [דיס צ' דברים: א' – "ייתור הלשון". צ' – דהשליח נמלך עליו. וס"ל לרע"ק, דזכו סימן דנכלל צכלל "ירק"].
    - ~ ובכל אופן – אסור בפול המצרי לח [דכל שהוא לח "ירק" מיקרין]; ומותר בפול המצרי יבש [דאין היצט צכלל "ירק"].
  - << ולכן: הנודר מן הברש:
    - לרשב"ג – מותר בהראש, רגלים, קנה, כבד, והלב. וכן מותר בעופות (וכ"ש בדגים, וחגבים) [דצכני דברים לריך השליח להימלך עליהם – וס"ל דאין נכללין צצטר סתם, כנ"ל].
    - לר' עקיבא – אסור בהראש, רגלים, קנה, כבד, והלב [דס"ל כיון דהשליח נמלך עליהם, צכלל "צטר" הוא].
    - ~ ובנוגע דגים – באמת השליח נמלך גם על דגים, וממילא אסור (לר"ע), חוץ אם איירי:
      - < שהקזי דם (קודם שנדר) – דמותר [דע"כ לא התכוון לאסור דגים, דצלא"ה לא אכלי', דהא קשין להקזה (כדלהלן)].
      - < שענינו כואבות לו (בשעה שנדר) – דמותר [דע"כ לא התכוון לאסור דגים, דצלא"ה לא אכלי', דהא קשין לעינים (כדלהלן)].
      - וכ"ז בתחילת החולי. אבל בסוף החולי – אסור אף בדגים [דצסוף החולי הוי' דגים רפואה לעינים (כדלהלן)].
      - ~ ובנוגע עופות – אסור בכל אופן (לר"ע) [דהשליח נמלך עליו, ואין מזיקין].
      - ~ ובנוגע חגבים – מותר בכל אופן (לכו"ע) [דאין השליח נמלך עליו כלל].
  - ◇ בעל הבית ששגג ואמר לשלוחו, "תן בשר לאורחים" (והבשר הי' של הקדש) – אם השליח:
    - עשה שליחותו – בעל הבית מעל". לא עשה שליחותו – השליח מעל [דאדעתא דנפשי קעציד, ר"ן].
    - << ולכן: אם השליח נתן להם כבד [או להיפך, דאמר "תן כצד" ונתן "צטר"] – השליח מעל [ואף דלרע"ק כצד צכלל "צטר" (כיון דהשליח נמלך עליו, כנ"ל), מ"מ צמעילה לכו"ע אינו צכלל – דהי"ל להשליח לאימלוכי עליו. וכל זמן דלא אימלך, אדעתא דנפשי קעציד, גמ'].
      - ◇ "קרביים" (בני מעיים) – אינו בשר לענין זביני, "ואוכליהן אינן בני אדם" [דהקונה קרביים צדמי צטר, צטלה דעתו אלל צני אדם, עי' מפרש'].
        - ◇ אדם המקיז דם (מהכתפיים) – לא יאכל דגים, עופות (כשאין שלוקים), בשר מלוח, חלב, גבינה, ביצים, ושחליים [דכל אלו קשין הן להקזה].
        - ◇ אדם שענינו כואבות לו: בתחילת חולי – דגים קשים לעינים. בסוף החולי – דגים הוי' רפואה לעינים.
-
- א. דבאמת הני לא הוי' ירק אלא "פרי". ורק אם "מיתר בלשונו", אז יש לכוללן בכלל "ירק". אבל זהו רק בצירוף אם ס"ל "דבר דהשליח נמלך עליו נכלל במיני", עי' בהר"ן.
  - ב. עי' בהר"ן, דהביא יש מפרשין דפירשו הגמ' באופ"א קצת. והיוצא מדבריהם הוא – דאם נדר מן:
    - "הירק" (סתם) – מותר בכולן [דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי צצד, והני נאכלין גם ע"י צישולן].
    - "ירקי קדירה" – מותר בדלועין, ואסור בשום וחזרת [ד"ייתור לשונו" אינו מרצה אלל דברים הנאכלין צין חיים וצין מצושלין. אכל דלועין אין נאכלין חיים כלל].
  - ג. "ירק המתבשל בקדירה" – אסור אף בדלועין [ד"המתבשל" משמע אף הני דאין דרכן לאכול חיים כלל אלא ע"י צישולן]. אבל אינו לוקה עליו (משום "לא יחל דברו"), גמ' [דכיון דאין צכלל "ירק" אלא משום "ייתור הלשון" – אכתי ספק הוי', ואין לוקין עליו, ר"ן].
  - ד. ואף דגם עופות קשין להקזה – מ"מ עופות אפשר ע"י שליכה. וממילא אף שהקזי דם, מ"מ ראויץ הן לו ע"י שליכה, גמ'.
  - ה. אף דבעלמא קיי"ל "דאין שליח לדבר עבירה" – מ"מ במעילה ילפינן מקרא ד"יש שליח לדבר עבירה", ר"ן.
  - ו. אף דבנוגע נדרים לכו"ע קרביים מין בשר הוא, מפרש. ויש ראשונים דחולקין ע"ז, וס"ל דאף בנוגע נדרים לכו"ע אינו מין בשר הוא, עיי"ש.

- הנודר מן "הדגן":
 לר' מאיר – אסור בכל דגן, וכך בפול המצרי יבש [דכל דמידגן (עושין ממנו כרי) – "דגן" מיקרין];
 ומותר בפירות האילן, ובירק [דנקראים רק "תצואת כשדכ"];
 ומותר בפול המצרי לח, באורז, בחילקא בטרגיס ובטיסני.
 להחכמים – אינו אסור אלא בחמשת המינין (של תבואה) [דזכו "סתם דגן"].

- הנודר מן:

- "התבואה" – לכו"ע אינו אסור אלא בחמשת המינין.
 "תבואת השדה" – אסור בכל דבר [הגדל מן השדה, מפרש].
 "עללתא" – אסור בכל דבר [שמשיצית, דהוא לשון של "ציאה והכנסה ושבח", ר"ן].
 ~ ובנוגע שכר בתים, ושכר ספינות – איבעי' הוא (ולא איפשיטא)^x
 [מי אמרינן, הואיל ודברים אלו נפחתינן (מתחסרין כ"ז שמתיישנין, מפרש) לא מיקרי "עללתא";
 או דילמא, כיון שאין הפחת ניכר כ"כ (אלא לאחר זמן) – מיקרי ג"כ "עללתא"].

- ◇ אדם שעושה את עצמו כמדבר (שהוא מופקר לכל) [היינו, שמלמד תורה לכל, תוס' –
 1. התורה ניתנה לו במתנה 2. נחלו א-ל 3. ועולה לגדולה.
 - ואם הגבי' עצמו (שנתגאה) – הקב"ה משפילו, ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע.
 - ואם חוזר בו (דמשפיל עצמו) – הקב"ה מגביהו.

- הנודר מן:

- "פירות השנה" – מותר בגדיים, בטלאים, בחלב, בביצים, בגוזלות [דאינן נקראים "פירות"].
 "גידולי שנה" – אסור אף בכל הנ"ל [דכל הכי נתגדלו צעק זן].
 "פירות הארץ" – מותר בכמהין ופטריות [דעיקר יניקתם הוא מהאוייר, ולא מן הקרקע].
 "גידולי קרקע" – אסור אף בכמהין ופטריות [דמירצא רצו מהקרקע (אף שאין יניקתם מן הקרקע)].
 ◇ על דבר שאינו "יונק" מן הארץ: כגון: מלה, זמית, כמהין ופטריות – מברכין עליו "שהכל נהי' בדברו".

- הנודר מן:

- "הכסות" – אסור בפונדא, פסקיא, סקורטיא, קטבליא, אנפליא, פליניא, מכנסים, וכובע [דכולן מיני מלבושים של עור].
 ומותר בשק, יריעה, ובחמילה [דלל מיקרא "כסות"].
 "הצמר" – מותר בגיזי צמר [דאין כוונתו אלא ללבישת צגדים]².
 "הפשתן" – מותר באניצי פשתן [דאין כוונתו אלא ללבישת צגדים]³.
 < ואם הי' הוכחה דהתכוון "לטעינה", כגון:
 שהי' טעון צמר ופשתן, והזיע והי' ריחו קשה – אסור לטעון, ומותר להתכסות [דככל לפי כבודך].
 ◇ מותר לצאת בשבת (לרשות הרבים) – בשק עבה, סגוס עבה, יריעה, חמילה, ובשק (מפני הגשמים)
 [דכס דרך לבישת ולא משוין].
 אסור לצאת בשבת – בתיבה, קופה, ובמחצלת [דאינן דרך מלבוש, אלא משוין].

א. ולהלכה – עי' בהר"ן, דבנוגע דיני ממונות – אמרינן "יד בעל השטר על התחונה"; ובנוגע בדרים – אזלינן לחומרא, ואסור גם בדברים אלו, עיי"ש.

ב. עי' בהר"ן, דהביא מחלוקת: "א"ר יהודה דמתניין – דזהו אפי' "בסתם", כשאין הוכחה דהתכוון דוקא ללבישת בגדים [כ"ז שאין הוכחה לפיפן, דהתכוון דוקא לטעינה (עי' להלן)]; אבל "א"ר יהודה דברייתא) – דזהו דוקא כשיש הוכחה דהתכוון דוקא ללבישת בגדים (כגון שהי' מצטער בלבישת בגדים), אבל בסתם – אסור אף בטעינת גיזי צמר ואניצי פשתן. וע"ע שם הלכה כמאן.

- הנודר מן "הבית":
    - לר"מ – מותר בהעליי' [דס"ל דעליי' לאו צכלל צית].
    - להחכמים – אסור בהעליי' [דעליי' צכלל הצית. וכן הלכה, ר"ן].
    - הנודר מן "העליי'" – לכו"ע מותר בבית.
  - ◇ הפרשה של "נגע צרעת בבית" – נוהג אפי' בהיציע", ואפי' בהעליי' [וילפינן כן מפסוק].
  - ◇ המוכר את ביתו, האם יכול המוכר לומר "שלא מכר לו אלא העליי'" – אם אמר:
    - < "בית אני מוכר לך": לר"מ – אינו יכול [דס"ל "עליי' לאו צכלל צית"].
    - להחכמים – יכול [דס"ל "עליי' צכלל צית"].
    - < "בית בביתי אני מוכר לך": לר"מ – יכול [דלשונו משמע צית כל דכו, רא"ש].
    - להחכמים – אינו יכול² [דכוונתו הי' למכור לו "המעולה שצצחיס", ולא העליי'].]
  - הנודר מן "המטה":
    - לר"מ – מותר בדרגש (היינו, "ערסה דצלא" – מטה של עור¹) [דאינה מטח חשוכה, מפרש].
    - להחכמים – אסור בדרגש.
    - הנודר מן "הדרגש" – לכו"ע מותר במטה.
  - ◇ מלך שאירע לו אָבל, כשהן מברין אותו (כשהוא אוכל את סעודת "ההבראה") – כל העם מסובין על הארץ, והוא מסיב על הדרגש.
  - ~ ביום שאירע לאדם אָבל – נותנים לו לאכול בשר, ולשתות יין [אף דצכלל השנה אס אינו רואה, אינו אוכל].
  - ◇ אָבל חייב בכפיית המטה" (מועד קטן דף טו:):
    - < לא מטתו בלבד הוא כופה, אלא גם כל המטות שבביתו הוא כופה.
    - אבל מטה המיוחדת לכלים – א"צ כפי' [הואיל ואין ישנים עלי', מפרש].
    - וכן מטה שנקליטי' ויצאין (מן המטה עצמה) – א"צ כפי' אלא זקיפה [דאינו יכול לכפותה, מפני נקליטי', ר"ן].
    - ~ "דרגש" (ערסא דצלא, כנ"ל): לי"א – א"צ כפי', אלא זקיפה [כיון דלא הי' ראשי כרעיו גזובין (מסרוגו למעלה) – לא הצריכו לכפות, כדי שלא יתקלקל העור צלחלוח הקרקע, ר"ן].
    - לרשב"ג – צריך כפי'; וע"כ מתיר קרביטיו², והוא נופל מאיליו. וכן הלכה.
  - ◇ "מטה ודרגש" – שניהם מסרגין אותה מגופו. החילוק הוא:
    - "מטה" – נכנסים ויוצאים "בבזיגני" (בהנקבים של ארוכות, ר"ן).
    - "דרגש" – נכנסים ויוצאים "באבכתא" (לולאות תלוין בנקבי ארוכותיו, ר"ן).
  - ◇ "מטה ועריסה" – מקבלין טומאה רק משישופם בעור הדג (כדי להחליק הארוכות ליפותן) [דזכו גמר מלאכתו, ואין מקצלים טומאה אלא צגמר מלאכתו].
  - הנודר מן "העיר" – אסור בעיבורה (תוך ע' אמה ושיריים) [דילפינן מקרא, דנחשצ כמו העיר עלמה]; ומותר בתחומה (תוך אלפיים אמה) [דילפינן מקרא, דנקרא "מוץ לעיר"].
    - הנודר מן "הבית" – אסור מן האגף (סתמת הדלת) ולפנים; ומותר מן האגף ולחוץ (אף שהוא תחת המשקוף) [דזכו נחשצ כחון מהצית].
    - < וכ"ז בנדר. אבל בבית שיש בה נגע – כל שהוא תחת המשקוף (אף שהוא מן האגף ולחוץ), נחשב כהבית עצמה [וילפינן זכ מקרא].
-
- א. עי' בהר"ן, י"א דאינו נוהג בהיציע – וצריך לגרוס "בבית צבוע", עיי"ש.
- ב. וצריך קרא אפי' להחכמים (הנ"ל). דהו"א דכאן אין עליי' בכלל הבית, דצריך להיות מחובר לקרקע, עי' בהגמ'.
- ג. עי' בהר"ן, דמהסוגי' במסכת מנחות מבוואר, דאפי' להחכמים יכול המוכר לומר כה"ג "עליי' מכרתי", דבמכירה אמרינן "יד בעל השטר על התחתונה". וכן הלכה, עיי"ש.
- ד. אבל "ערסא דגדא" (מטה למזל הבית) – נכלל במטה רגילה, מסקנת הגמ'.
- ה. אבל "ערסא דגדא" – הוי' מטה רגילה, ולית לה "קרביטיו", גמ'.

- האומר "קונם פירות האלו עלי" (או "על פי", או "לפי");
וכן האומר לאשתו, "קונם מעשי ידיך עלי" (או "על פי", או "לפי") –
אסור אף בחילופיהן (בדברים שהוחלפו תמורת הפירות), ובגידוליהן (שיצאו מאותם פירות)
[דכוונתו היא שיהיו אסורים עליו כהקדש]. אבל מותר בגידולי גידוליהן.
  - ~ אבל האומר "קונם פירות שאני אוכל" (או "שאני טועם");
וכן האומר לאשתו, "קונם מעשי ידיך שאני אוכל" (או "שאני טועם") –
מותר בחילופיהן ובגידוליהן [דכי אכיל חליפין וגידולין, לא טעים הנכו פירות דאסר על ענמו, ר"ן].
  - << וכ"ז בדבר שזרעו כלה [דפטמים אסור בגידוליהן ומותר בגידולי גידוליהן, ופטמים מותר אף בגידוליהן, כנ"ל];
אבל בדבר שאין זרעו כלה – לעולם אסור בגידוליהן, ואפי' בגידולי גידוליהן
[דכרי בגידולי גידולין הללו, מעורב בהן מהאסור הראשון, ר"ן].
  - האומר לאשתו, "מה שאת עושה, איני אוכל (או איני מתכסה בו), עד הפסח" –
מה שעשתה לפני הפסח – מותר לו לאכול (ולהתכסות בו) לאחר הפסח.
אבל האומר לאשתו, "מה שאת עושה עד הפסח, איני אוכל" (או "איני מתכסה בו") –
מה שעשתה לפני הפסח – אסור לו לאכול (ולהתכסות בו), אף לאחר הפסח.
  - האומר לאשתו, "קונם שאת נהנית לי עד הפסח, אם תלכי לבית אביך עד החג" – עי' לעיל דף טו'.
וכן כשאומר, "קונם שאת נהנית לי עד החג, אם תלכי לבית אביך עד הפסח" – עי' לעיל דף טו'.
  - "גידולי פירות היוצאים מן העיקר, מה דינם:
לר' יוחנן, ור' יונתן – דינם כדין ה"עיקר".
לר' ינאי – אין דינם כדין ה"עיקר", אלא כפרי בפני עצמה.
  - ~ בצל שעקרו בשביעית, ונטעו בשמינית, ורבו' גידוליו על עיקרו – עי' לקמן (דף נח')
[דלכו"ט "אין גידולין כעיקר", וממילא הצלל מותר, דהגידול מצטל כעיקר, עיי"ש].
  - ~ בצל של תרומה שנטעו, ורבו' גידוליו (שהם טבל) על עיקרו: (ע"ע לקמן דף נט' בזה)
לר' ינאי – הגידולין מבטלין העיקר, והכל טבל" (ולא תרומה) [דס"ל "אין גידולין כעיקר", וממילא יכול גם לצטל כעיקר].
  - ~ ילדה שסיבכה בזקינה, ובה פירות (נטיעה של ערלה, שהרכיבה בנטיעה שאינה של ערלה):
לר' יוחנן – אף שהוסיפה הילדה גידולין (באותם פירות) פי מאתיים על העיקר (והי"ל להיות מותר, והי' מבטל גם הערלה) –
מ"מ הפירות אסורין (משום ערלה) [דס"ל "גידולין כעיקר", וממילא כל הפירי יש לו דין ערלה].
  - ~ בצל שנטעו בכרם, ונעקר הכרם (דתחילת הצמיחה הי' באיסור (כלאים), ואח"כ המשיך לגדל בהיתר):
לר' יונתן – אסור הבצל (משום כלאים) [דס"ל "גידולין כעיקר", וממילא כל הצלל אסור משום כלאים].
  - ~ ליטרא של בצלים שתיקנה (הפריש ממנה תרומה ומעשרות), ואח"כ זרעה –
מתעשרת לפי כולה [לריך להפריש (תרומה ומעשרות) בין ממה שנתגדל אח"כ, ובין מהעיקר (עוד הפסח) – ע"ע לקמן דף נט' בזה].
  - < וזהו לכו"ע [ואפי' להמ"ד ד"גידולין כעיקר" (ומדינא נחשב דאף הגידולין נתקנה), מ"מ י"ל דהחמירו חז"ל ואמרו דלחומר
נחשב הגידולין כפרי בפני עצמו (ועדיין לא נתקנה), וממילא יצטלו גם העיקר, ויתחייב שוב בתרומה ומעשרות].
-
- א. נקט "אלו" – לאסור אף כשהחליפין אחר (דכיון שפרט דבריו, שוינהו עליו כהקדש). אבל כשהחליפין הוא עצמו, יש צד דנאסור
חילופיהן וגידוליהן אף כשלא פרט נדרו, ולא אמר "אלו", ע"פ ספיקא דרמי בר חמא (לעיל מז.), עי' בהר"ן דהאריך בזה.
- ב. עי' בהר"ן, דקמ"ל בזה, דאף כשמיחד פירותיו של חברו, נחשב כאילו פרט נדרו ואמר "אלו". וע"ע בהר"ן, דאיירי בצירור
דהנדר יהי' בדבר שיש בו ממש, עיי"ש.
- ג. אבל מותר בחליפין חליפין (ע"פ הגמ' לעיל מז:).
- ד. וב"קונם פירות" (עכ"פ בהחליפין אחר), כשלא אמר "אלו", מותר בחילופיהן וגידוליהן מטעם אחר – דלא התכוון לאוסרן כהקדש, ר"ן.
- ה. ואין ביטול, דנדרים הוי' "דבר שיי'ל מתירין", ר"ן (ע"פ הגמ' להלן נט').
- ו. וכ"ז בעיקר שאין זרעו כלה. אבל בעיקר שזרעו כלה, או אפי' רק כשהעיקר מדוכן – לכו"ע בזה "אין גידולין כעיקר" [ע"פ הגמ' דף נח].
- ז. היינו, כפי השיעור הנצרך לביטול, והיינו ששים. ובתרומה הוא מאה, ר"ן.
- ח. ומותר לאוכלה עכ"פ אכילת עראי, כדין שאר טבל, ר"ן.

- כל דבר אסור "שיש לו מתירין" – לא נתנו בהן חכמים שיעזר לביטולם [וכשנתערב צהיתר אוסר אף ככל שחוא"]. כגון: 1. טבל [שניתר ע"י הפרשת תרומה ומעשרות]. 2. מעשר שני, והקדש² [שניתר ע"י פדיון]. 3. חדש [שניתר ע"י הטומה].
  - < אבל תרומה³, תרומת מעשר, חלה, ערלה, וכלאי הכרם – כולן "אין להן מתירין".
  - ~ ובנוגע פירות שביעית (שנתערבו בפירות היתר, ורוצה לאוכלם אף לאחר זמן הביעור):
    - אם נתערבו: קודם זמן הביעור – נחשבין "יש לו מתירין" [דכא אפשר לאוכלן עכשיו צהיתר, לפני זמן הביעור].
    - לאחר זמן הביעור – נחשבין "אין לו מתירין" [דעכשיו הפירות אסורין לעולם].
- פירות שעקרו בששית, ונטעו בשביעית – אסור (משום שביעית), אף שנתגדל בשביעית רק כל שהוא [ואיירי "קודם זמן הביעור", דנחשב "יש לו מתירין", דלא נחשב צהיתר (ככ"ל)].
  - < וזהו לכו"ע [ואפי' להמ"ד דס"ל "גידולין כעיקר" (ומדינא נחשב דאף הגידולין אין צהן קדושת שביעית), מ"מ י"ל דלחומר" נחשב הגידולין כפרי צפני ענמה (ויש צהן קדושת שביעית)].
- בצלים של ששית, שירדו עליהם גשמים בשביעית, וצמחו:
  - אם היו עלין שלהן שחורין – אסורין (משום שביעית) [דזכ מוכיח, דמקרקע שביעית נתגדלו].
  - אם הוריקו העלין – מותרין [דזכ מוכיח, דלא נתגדלו מחמת יניקת הקרקע, אלא מחמת הצל ענמן].
  - אם יכולין הבצלים ליתלש בעלין שלהן – י"א דאסורין [דזכ מוכיח, דיניקתם מהקרקע יפה].
- בצלים של שביעית, שירדו עליהם גשמים בשמינית, וצמחו – הדין להיפך (בכל הנ"ל):
  - ולכן: אם רבו הגידולין (שצמחו בשמינית) על העיקר (שגדל בשביעית) – מותרין [וכייונו, צלור דמוכח דמקרקע שמינית נתגדלו (כנ"ל)]. וכיון דהגידולין מותרין – ממילא מצטל גם העיקר].
  - < להמ"ד "גידולין כעיקר" – זהו דוקא במדוכבני [דכיון דהצללים נידוכו, לכו"ע אין הגידולין נמשכין אחר העיקר].
  - < להמ"ד "אין גידולין כעיקר" – איירי בכל אופן [דלעולם אין הגידולין נמשכין אחר העיקר].
- המנכש בשדה חסיות (מיני זרעים) של כותי – מותר לו לאכול (מהעלים המנוכשים) אכילת עראי [ולא חיישינן דחסיות אלו צהן הוקצטו למעשרות מקודם, והכותי חזר זרעם – כיון דמעשר דידכו מדרצנן צעלמא הוא, ר"ן].
  - הלוקח חסיות מכותי – צריך לעשר אותן בתורת ודאי (ולא רק בתורת ספק) [דקיס לן צכותי שלא עישרן].
- עלים של חסיות שגדלו בשמינית, אף שהוא משל ישראל החשוד על השביעית (ויש חשש שזרעם בשביעית) – מ"מ מותרין [ואיירי דהגידולין רבו על עיקרו – וממילא הגידולין (של היתר) מצטלן את העיקר (של שביעית)].
  - < וזהו לכו"ע [ואפי' להמ"ד ד"גידולין כעיקר" (וכיו הגידולין ג"כ לריכין להיות אסורין כהעיקר), מ"מ "צשביעית" כו"ע מודה דאין גידולין כעיקר, "כואיל ואיסורה ע"י קרקע, צטילתה נמי ע"י קרקע"].
- ליטרא של מעשר טבל (שלא הופרשה ממנו תרומת מעשר), שזרעה בששית והשביחה בשביעית, ונעשה עכשיו כעשר ליטריין:
  - בנוגע: שביעית – כל העשר ליטריין יש בהן קדושת שביעית [דצנוגע "שביעית" לכו"ע מצטל הגידולין את העיקר (כנ"ל)].
  - תרומת מעשר – צריך להפריש רק מליטרא אחת [אצל הט' ליטריין פטורין, דפירות שביעית ספקר ופטורין מתרומת מעשר].
  - < ואין הגידולין יכולין לבטל (החיוב מעשר של) העיקר [מפני דמעשר "דיגון הוא דקא גרס ליי", ולא נחשב כ"איסורה ע"י קרקע" (כנ"ל)].

א. עי' בהר"ן, דזהו דוקא כשנתערבו מין במינו. אבל מין בשאינו מינו – בטלין אף כשיש לו מתירין (והוא ע"פ מש"כ לעיל נב.).
 ב. היינו בדק הבית, ר"ן (דף נט.).
 ג. עי' להלן דף נט' בזה.
 ד. עי' בהר"ן, דיש כאן חידוש יותר ממה שמבואר לעיל (דף נז'), דכאן יש ב' חומרות, עיי"ש.
 ה. ובאמת, למסקנת הגמ' י"ל דא"צ לטעם זה, רק דשביעית כו"ע מודה דמדינא "אין גידולין כעיקר" (עי' להלן).
 ו. כדין שאר טבל, שעדיין לא הוקבעו למעשרות.
 ז. ומ"מ כיון דנקבע איסורה גם ע"י קרקע, לכן אין הט' ליטריין אחרים מחויבין עכ"פ בתרומת מעשר ג"כ, עי' בהאחרונים (רש"ש, ועוד).
 - וכ"ז הוא רק להמ"ד "גידולין כעיקר". אבל להמ"ד ד"אין גידולין כעיקר" – הא דאין הגידולין מבטל (החיוב מעשר של) העיקר – מפני דבמעשר אין דין ביטול, דהוא "דבר שיש לו מתירין", עי' בהר"ן (ד"ה מתיב רמי).

- כל דבר אסור "שיש לו מתירין" – לא נתנו בהן חכמים שיעזר לביטולם [וכשנתערב זהיתר אוסר אף בכל שבו]. כגון: נדרים – כיון דיכול להתירה ע"י שאלה, נחשב "יש לו מתירין". ולכן: האומר "קונם פירות האלו עלי" (וכדומה), והיו פירות שאין זרעו כלה – אסור אפי' בגידולי גידוליהן. [וזכו לכו"ט, ואפי' להמ"ד דס"ל "אין גידולין כעיקר" (והי"ל להגידולי גידולין (שהם היתר) לריכין לצטל כעיקר) – מ"מ צ"נדרים" אין ציטול, ד"יש לו מתירין" ע"י שאלה, וממילא נאסרו הפירות מפני ה"עיקר" שבה].
- ◀ וזהו דוקא בנדרים, משום דיש גם מצוה להישאל ולהתיר נדרים²;
אבל בתרומה, אף דיכול ג"כ להתירה ע"י שאלה, מ"מ אין מצוה להישאל עליו, ולא נחשב "יש לו מתירין". ולכן: סאה של תרומה טמאה, שנפלה לתוך מאה של חולין – הכל מותרת [דנתצטל צחולין, דלא נחשב תרומה כיש לו מתירין].
- ◊ סאה של תרומה טמאה, שנפלה לפחות ממאה חולין – תרקב כל התערובות [דכיון דלא נתצטל, אסור כל התערובות]. ואם היתה תרומה טהורה, שנפלה לפחות ממאה חולין – תמכר הכל לכהן, חוץ מדמי אותה סאה [דחלק התרומה א"א למכור]. – ואם היו של ישראל, שנפלו לו מבית אבי אמו כהן – מותר למכור אף חלק התרומה שבו [דכא שלו הוא, רא"ש].
- ◊ אף דיכול ישראל להתיר תרומה ע"י שאלה, מ"מ כשכבר הגיע ליד הכהן – אין הכהן יכול להישאל עלי'. – וכן, כשנפלו פירות לישראל מבית אבי אמו כהן – אין ישראל זו יכול להישאל עלי'.
- "גידולי פירות" שנתגדלו באיסור (ורבו הגידולין על עיקרו), ונתבטל ה"עיקר" (שהוא של היתר) [צאזכו לזכריס דלעיל] – ◀ האם ה"עיקר" (של היתר) מתהפך להיות איסור ממש [לפי שאף כעיקר ע"מנו משתנה דרך גדילתו, ר"ן];
או דיילמא, ה"עיקר" נשאר בהיתרו, ומ"מ צריך להתנהג עם הפירי באיסור (דנתבטל ברוב איסור):
◀ אם טרח האדם לבטלה – אז מתהפך ההיתר להיות "איסור ממש".
◀ אם לא טרח לבטלה, ונתבטל מעצמו – אז נשאר ההיתר בהיתרו.
- ולכן: ליטרא של בצלים שתיקנה (הפריש ממנו תרומה ומעשרות), ואח"כ זרעה – מתעשרת לפי כולה³, וצריך להפריש (תרומה ומעשרות) אפי' על חלק "עיקר" שבה⁴ [אף שכבר תיקנה, וא"כ "היתר שצכן להיכן הלך" – מ"מ כיון דטרם זרעה עוד הפעם, מתהפך כעיקר לגמרי, ונחשבת כאילו לא נתקנה מעולם].
- אבל: בצלים של ששית, שירדו עליהם גשמים בשביעית, וצמחו⁵:
אם היו עלין שלהן שחורין – אסורין (משום שביעית) [דזכ מוכיח, דמקרקע שביעית נתגדלן].
◀ ודוקא "הגידולין" (שנתגדלו בשביעי) אסורין, אבל "העיקר" נשאר בהיתרו⁶.
[ואף דהגידולין מצטל ה"עיקר", מ"מ כיון דנתגדל מע"מנו מהגשמים, ולא טרח לצטלה, לא נתהפך כעיקר להיות איסור ממש].
- ~ ליטרא של מעשר טבל, שזרעה בששית, והשביחה בשביעית, ונעשה עכשיו כעשר ליטרין – צריך להפריש (תרומת מעשר) רק מליטרא אחת (עי' לעיל דף נח' בזה).
[ואע"פ דטרם זרעה, מ"מ ילפינן מקרא דזנוגט "מעשר" – אס ה"עיקר" לא נתקנה, אף שחזר זרעה (ועכשיו הן פטורין משום שביעית), מ"מ לא נתצטל החיוב (תרומת מעשר) מהעיקר].
- בצל של תרומה שנטעו, ורבו גידולין (שהם טבל) על עיקרו: (עי' לעיל דף נז' בזה)
לר' ינאי – הגידולין יש לו דין תרומה (גזירה מדרבנן);
אבל הגידולי גידוליהן מותרין (דלא גזרו ע"ז) ומבטלין העיקר, והכל טבל. וזהו אף בבצל שאין זרעו כלה.
- ◊ טבל שהוקבע למעשר – אסור לאכול ממנו אפי' דרך עראי.
ואם חזר וזרעו אח"כ: בדבר שזרעו כלה – בכל אופן מותר לאכול מן הגידולין דרך עראי [כ"ז שלא הוקצטו].
בדבר שאין זרעו כלה: אם רבו הגידולין על עיקרו – אף בכה"ג מותרין דרך עראי [דנתצטל כעיקר].
אם לא רבו – אפי' הגידולי גידולין אסורין [דיש צתוכה חלק ה"עיקר", דכבר הוקצט למעשר].

א. ד"כל הנודר כאילו בנה במה, והמקיימו כאילו מקטיר עלי'".

ב. עי' לעיל דף נז' בזה.

ג. עי' בהגמ' (בע"ב) דיליף כן מקרא – עי' בהר"ן (ד"ה שאני גבי מעשר).

ד. עי' לעיל דף נח' בזה.

ה. והנפק"מ בזה אם החליפו אותם תמורת דבר אחר – דאף ד"שביעית תופסת דמי",

מ"מ בכה"ג יאסר רק כנגד חלק ה"גידול", ולא כנגד ה"עיקר", ר"ן.

• האומר "קונם יין שאני טועם" – אם סיים ואמר:

א. "היום" – אינו אסור אלא עד שתחשך [ד"היום" משמע עד שיגמור אותו יום].

~ זהו מעיקר הדין. ומ"מ החמירו חכמים, דכשאומר "היום" – אף לאחר שתחשך צריך שאלה לחכם [גזירה אטו "יום אחד" (דאסור כלהלן), דיבא להחריב ג"כ משתחשך. וצ'ירוף עוד טעם, משום קנס – דכיון דהנודר לאו שפיר עבד, קנסו אותו להצריכו שאלה²].

"יום אחד" – אסור מעת לעת משעת נדרו.

"יום" – איבעי' הוא (ולא איפשיטא) (האס דינו כ"היום", או כ"יום אחד").³

א. "שבת זו" (והוא עומד בא' מימי השבוע) – אסור בכל ימי השבוע שנותרו, וכך אסור בשבת הבאה [ולא אמרינן "יומי דשבתא" קאמר, וכוונתו רק על ימי השבועה].

"שבת אחת" – אסור שבעת ימים מעת לעת.

א. "חדש זה" – אסור בכל ימות החדש שנותרו, אבל מותר בר"ח הבאה.

~ ובצ'ור דר"ח הבאה הוא ב' ימים, מותר אפי' בא' דר"ח

[אף דכוא צאמת יוס ל' של חדש הקודם, מ"מ אלל צנ"א גס יוס זה נקרא ראש חודש (כצאה)].⁴

"חדש אחד" – אסור ל' יום מעת לעת.

א. "שנה זו" (או "השנה") – אסור בכל ימות השנה שנותרו, אבל מותר בראש השנה הבאה.

~ ואם נתעברה השנה, אסור גם בעיבורה [ולא אמרינן "הלך אחר רוב כשנים", וכוונתו לאסור רק עד יצ' חדשים].

"שנה אחת" – אסור שנה תמימה מיום ליום.⁵

א. "שבוע (שמיטה) זה" – אסור בכל שנות השמיטה שנותרו, וכך אסור בשנת השמיטה הבאה.

"שבוע אחד" – אסור שבע שנים מיום ליום.

• האומר "קונם עלי עד הפסח, וכו'" [עי' להלן דף סא'].⁶

א. ד"כל הנודר כאילו בנה במה, והמקיימו כאילו מקטיר עלי", גמ'.

ב. ולפ"ז, אם הי' נדר של מצוה, כגון ללמוד וכדו', דבכה"ג שפיר נדר – לא יהי צריך שאלה, ר"ן.

וע"ע בהר"ן, דבתענית יחיד ג"כ א"צ שאלה, ולא דמי לנדריים, עיי"ש.

ג. וכן הוא איבעי' בכל לשונות דלהלן "שבת", "חדש", וכדו', גמ' והרמב"ם.

ולהלכה – אזלינן לחומרא דכ"יום אחד" דמי, ואסור מעת לעת, ר"ן.

ד. ובנדריים הלך אחר לשון בנ"א, ר"ן. וע"ע בהר"ן, דכן הוא בנוגע שטרות (חוץ מגט) – דגם בזה אזלינן כלשון בנ"א, עיי"ש.

ה. ובכה"ג, אם נתעברה השנה לא יאסר בעיבורה, דבזה כוונתו כרוב שנים של יב' חדשים, ר"ן (ועי' בהרמב"ם והמפרשים, דחולקין ע"ז).

◇ שנת "היובל":

לר' יהודה – נמנית גם כשנה הראשונה של מחזור השמיטה והיובל הבא.
להחכמים – אינה בכלל מחזור השמיטה והיובל הבא [ורק כשנה שאחרי היובל, היא השנה ראשונה של מחזור הבא].

• האומר "קונם יין שאני טועם יובל זה" – אסור בכל שנות היובל שנותרו.

~ ובנוגע שנת היובל הבאה:

לר' יהודה – מותר בה [דכיון דס"ל דשנת היובל נמנית כשנה הראשונה של מחזור הבא (כנ"ל), ממילא שייכת למחזור הבא].
להחכמים – אסור גם בה [דס"ל דשנת היובל אינה בכלל מחזור הבא (כנ"ל), ממילא שייכת למחזור היובל שטומד בה].

• הנודר ואוסר דבר על עצמו – אם סיים ואמר:

"עד הפסח" – אינו אסור אלא עד שיגיע תחילת הפסח [דצלשון בני"א משמע "עד ולא עד בכלל", ר"ן].

"עד שיהא פסח" – אסור עד שיצא סוף הפסח [דמשמע עד שיכא כולו, ר"ן].

"עד (ל)פני הפסח":

לר' יוסי^א – אינו אסור אלא עד שיגיע תחילת הפסח

[דס"ל, אין אדם מכניס עלמו לספק, וממילא ע"כ כוונתו לזמן שאין לספק בלשונו, וזה לפני "תחילת הפסח"].

לר"מ – אסור עד שיצא סוף הפסח

[דס"ל, אדם עשוי להכניס עלמו לספק, וממילא י"ל דכוונתו הי' עד רגע אחד שלפני "סוף הפסח"].

<< כ"ז בדבר שמשך זמנו קבוע (כגון: פסח ז' ימים);

אבל בדבר שאין משך זמנו קבוע – בכל אופן אינו אסור אלא עד שיגיע אותו זמן

[דאין אדם אוסר עלמו בזמן שאין לו קצבה, ר"ן].

~ ולכן: אם סיים ואמר "עד הקציר", "הבציר", "המסיק", או "הקיץ" (שאינן משך זמנם קבוע):

אע"פ שאמר "עד שיהא" – אינו אסור אלא עד שיגיע אותו זמן

[חזן חס אמר "עד שיעצור" איזוהו זמן – דבזה כלל אופן אסור עד סוף אותו זמן].

◇ זמן תחילת הקיץ (לקיטת התאנים) – משעה שיתחילו העם להכניס התאנים בכלכלות.

זמן סוף הקיץ – משעה שיקפלו רוב המקצועות (שמצניעין רוב הקוצצין את סכיניהם לשנה הבאה).

• הנודר "מפירות הקיץ":

להת"ק – אינו אסור אלא בתאנים ולא בענבים

[דס"ל, דדוקא תאנים נקראים "קיץ" – דנקללות זיד. משא"כ ענבים נקללין בסכין, ונקרא "מסיכה", ר"ן].

לרשב"ג – אסור אף בענבים

[דס"ל, כיון דכי מירדדן (כשיצטו עוקלי הענבים) אף הן נקללות זיד, גם ענבים נקראים פירות "הקיץ"].

◇ מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים (גדולה וקטנה מאשתו א', ששניהם גדולים מהגדולה וקטנה מאשתו הב'),

ואמר האב שקידש את בתו "הגדולה":

לר' יוסי – כולן מותרות (להינשא לאחר בלי גט), חוץ מהגדולה מאשתו הא'

[דס"ל "אין אדם מכניס עלמו לספק" (כנ"ל), וממילא ע"כ כוונתו למי שאין לספק בלשונו, וזהו "הגדולה שבגדולות"].

לר"מ – כולן אסורות (להינשא לאחר בלי גט), חוץ מהקטנה מאשתו הב'

[דס"ל, "אדם עשוי להכניס עלמו לספק", וממילא י"ל דכוונתו הי' אפי' להגדולה שבקטנות או להקטנה שבגדולות].

א. כפי מסקנת הגמ', דנתחלפו השיטות במשנתנו.

ולהלכה – עי' בהר"ן דהביא מחלוקת ראשונים בזה, ותלוי ג"כ בהסוגי' בקידושין, עיי"ש.

- ◇ תאנים שנותרו בשדה לאחר שהוקפלו רוב המקצועות (שהצניעו הקוצצים את סכיניהם לשנה הבאה) –
1. אין בהן איסור גזל [דלאחר זמן זה כזכר התייאשו הצעלים מכתאנים שנותרו].
  2. ופטורות מן המעשרות [כדין כל פירות של הפקר].
- ◇ אסור לת"ח להשתמש בכתרה של תורה. ו"כל המשתמש בכתרה של תורה, נעקר מן העולם" [ואפי' אם צריך לשלם דמים מרובים ע"ז].
- ◇ ואם עשיר גדול הוא – לא ישתמש בה, אפי' אם צריך לשלם דמים מרובים ע"ז.
- ◇ משעה שנכנסו פריצים לבית המקדש, ונהגו בכלי המקדש מנהג פריצות – נעשו הכלים חול (מעצמן).
- ◇ לא יאמר אדם: אקרא – שיקראוני חכם; אשנה – שיקראוני רבי; אשנן – שאהי' זקן ואשב בישיבה; וכך, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ואל תעשם קורדום להיות עודר בו (להתפרנס בה, רא"ש) –
- ◇ << אלא למד מאהבה, וסוף הכבוד לבא. ועשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם.
- ◇ "וקדשתו" – כהן קודם לכל דבר (שיראה גדול ומקודש, רא"ש).
- ◇ ולכן: כהן – 1. פותח ראשון (קורא ראשון בקריאת התורה) 2. מברך ראשון (בברכת המזון) 3. נוטל מנה יפה ראשון ~ וכשם שכהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש –
- ◇ ולכן: הדיין צריך לפסוק את דינו תחילה [שלא יצטל מלימודו, רא"ש].
- ◇ ת"ח פטור מליתן כל סוגי מסים (כסף גולגולת, ארנונא, ועוד).
- ◇ מותר לת"ח לגלות ולפרסם עצמו (שהוא ת"ח) – כדי שיקדימו לפסוק את דינו, וכך כדי לפטור מן המס (כדלעיל)*.
- ◇ < וכ"ז במקום שאין מכירין אותו. אבל במקום שמכירין אותו – לא יאמר שהוא ת"ח [משום "יהללך זר ולא פיך"].
- ◇ מותר לת"ח לומר שהוא "עבד לכוזר דעכו"ם", כדי לפטור מן המס [ואינו כמודה צטכו"ס, דמוכחא מילתא "דלכזריה ארי" (מכס) אמר כן].
- ◇ מותר לאדם למכור עצים לבית העכו"ם [ואין צזכ משום איסור של "לפני עור לא תתן מכשול"].
- ◇ והטעם: דרוב עצים להסקה ניתנו (לצורך ביתם) [וממילא יכול לתלות שישתמשו לעצמן ולא לצית העכו"ם].
- הנודר ואוסר דבר על עצמו – אם סיים ואמר:
- "עד הקציר" – אסור עד שיתחיל העם לקצור קציר חטין, אבל לא קציר שעורים¹ [דסתם "קליר" היינו חטין, דחשיבי יותר משעורים, ר"ן].
- ◇ אלא ד"הכל לפי מקום נדרו". ולכן:
1. כ"ז בסתמא. אבל אם במקום שנדר קוראין סתם "קציר" קציר שעורים – אסור עד שיתחילו לקצור שעורים.
  2. אם בשעת הנדר עמד הנודר בהר – הולכין אחר זמן הקציר בהר. ואם עמד בבקעה – הולכין אחר זמן הקציר בבקעה². וכך אם עמד בגליל, וירד לעמקים – אסור עד שיגיע הזמן בגליל [אף שכבר הגיע הזמן צעמקים].
- "עד הגשמים" (או "עד שיהו הגשמים"):
- לת"ק – אסור עד שתד רביעה שני' (גשם השני', עי' דף סג') [דסתמא שני' משמע – דאינה מקדמת ולא מאחרת, ר"ן].
- לרשב"ג – אסור רק עד שיגיע זמנה של רביעה שני' (אע"פ שעדיין לא ירדה הגשם) [דס"ל, כיון דאין לירידתה זמן קבוע, אמרינן דכוונתו לזמן הכי רידה דקבוע זמנה, ר"ן].
- "עד הגשם" – לכו"ע אסור רק עד שיגיע זמן הגשמים³.
- "עד שיפסקו הגשמים": לר' יהודה – אסור רק עד שיעבור הפסח.
- לר' מאיר – אסור עד שיעבור כל חודש ניסן [דעד ניסן רגילין גשמים לירד, ר"ן].
-
- א. ולא נחשב שמשמש ב"כתרה של תורה" – דזהו דוקא במקום דבאמת מחויב הת"ח בה, אלא שפוטר עצמו בכבוד תורתו. משא"כ בהני דברים – דבאמת אין הת"ח חייב בהם, בזה מותר לגלות עצמו ולומר שהוא ת"ח, ר"ן.
- ב. עי' בהראשונים אי דוקא לת"ח, או דנקט ת"ח רק לרבותא, עיי"ש.
- ג. קציר שעורים מוקדם יותר, מפרש.
- ד. קציר בבקעה מוקדם יותר מבהר, ר"ן.
- ה. דגשמים אין זמנה קבוע – עי' לעיל דף סא' בזה.
- ו. ואפי' להת"ק, והטעם, דמדינא כו"ע מודו דכל שאין להתחלתה זמן קבוע, אמרינן דכוונתו ע"כ רק להזמן גשמים. ורק כשאמר "גשמים", ס"ל להת"ק דכיון דהאריך בלשונו, אמרינן דכוונתו הי' לאסור עד ירדת הגשמים ממש. ורשב"ג חולק, דאנשים לא דייקו בכך, וגם בזה כוונתו לאסור רק עד זמן הגשם, ר"ן. וע"ע בהר"ן לפשט אחר בהגמ'.

- ◇ יש ג' זמנים של "רביעה" (ירידת הגשמים) – ונקראים "בכירה", "בינונית", ו"אפילה".
 וזמנם: לר"מ – ג', ז', וכג' בחשוון.
 לר' יהודה – ז', יז', וכג' בחשוון.
 לר' יוסי – יז', וכג' בחשוון, ובר"ח כסלו.
- "בכירה" – נוגע לישאל על הגשמים (שמתחילין לומר ותן טל ומטר בברכת השנים).
 – "בינונית" – נוגע לנדריים (שהתולה נדרו בגשמים, אסור עד רביעה שני' – עי' לעיל דף סב').
 – "אפילה" – נוגע להתענות (דאם הגיע זמנה ועדיין לא ירדו גשמים, מתחילין הת"ח להתענות – עי' גמ' בתענית).
- ~ גשמים שירדו ברציפות, מזמן רביעה א' עד תחילת זמן רביעה ב' – גם בזה הותר נדרו [ואע"פ דתחלת ירידתן היתה מחילת רביעה א' ולא פסקו – מ"מ תורת רביעה ב' עליכן (אפי' להמ"ד דלריך ירידת הגשם ממש), ונגמר זמן נדרו, ר"ן].
- האומר, "קונם יין שאיני טועם לשנה", ונתעברה השנה – עי' לעיל דף ס'.
- ◇ הכותב גט או שטר, וכותב חודש "אדר":
 לר' יהודה – סתם "אדר" – הוא אדר הראשון [ולאדר שני, לריך שיכתוב "אדר שני"].
 לר' מאיר – סתם "אדר" – הוא אדר השני [ולאדר ראשון, לריך שיכתוב "אדר ראשון"].
 < וכ"ז כשיודע שנתעברה השנה. אבל אם (בשעת הכתיבה) עדיין לא ידע שיתעברו השנה – לכו"ע סתם "אדר", הוא אדר הראשון.
- ~ וכן בנוגע "נדריים":
 האומר, "קונם יין שאיני טועם – עד ראש חודש "אדר", או "עד סוף חודש אדר", ונתעברה השנה:
 לר"י – כוונתו על אדר ראשון.
 לר"מ – אם יודע שנתעברה השנה – כוונתו על אדר שני. ואם לא ידע – כוונתו על אדר ראשון.
- האומר, "קונם יין שאיני טועם, עד שיהא הפסח" – אינו אסור ביין אלא עד לילה הראשון של פסח [דאזלין צטר אומדנא, דלא התכוון לאסור עלמו זיין לדי כוסות].
  - וכן האומר, "קונם בשר שאיני טועם, עד שיהא יום הכיפורים" – אינו אסור בבשר אלא עד ערב יוה"כ פ' [דיש מלוכ לאכול צטר, ואזלין צטר אומדנא, כנ"ן].
  - וכן האומר, "קונם שום שאיני טועם, עד שתהא שבת" – אינו אסור אלא עד ליל שבת [דיש תקנה לאכול שום צליל שבת, ואזלין צטר אומדנא, כנ"ן].
  - אדם שהיו מסרבין בו לשאת בת אחותו, ואמר "קונם שהיא נהנית לי לעולם";
 וכן המגרש את אשתו, ואמר "קונם אשתי נהנית משלי לעולם" –
 הרי אלו מותרות ליהנות משלו [שלא נתכוין זה אלא לשום כנאט אישית].
  - האומר לחבירו, "קונם שאני נהנה לך, אם אין את בא ונוטל לבניך, וכו'" – עי' לעיל דף כד' (ולעוד ציורים).
  - הי' מסרב (מפציר) בחבירו שיאכל אצלו, וכו' – עי' לעיל דף כא'.

א. וכן הלכה, ר"ן.

- ב. עי' בהר"ן, דהביא גירסא אחרת בהמשנה, וכשאמר "עד סוף חודש אדר" – לכו"ע הכוונה לסוף אדר שני, עיי"ש.
 ג. ואע"ג דפסח "זמנו קבוע", ובעלמא כשאמר "עד שיהא" הוי' הדין דהכוונה עד שיגמור פסח – עי' לעיל דף ס'. [ועי' צה"ן, דהביא מחלוקת ראשונים אס דין זה חולק ע"מ שאמר לעיל דף ס', ואס הלכה כן, עיי"ש].
 ד. והחידוש בזה, אף שאין האיסור מגיע עד הזמן שאסר על עצמו (דהיינו יוה"כ פ), ר"ן.
 ה. והחידוש בזה, אף שאינו אלא תקנת עזרא, מ"מ יש אומדנא, ר"ן.

- **התרת נדרים ע"י "פתח"** – האם מותר לפתוח בפתח של:

◁ **"כבוד אביו ואמו"**:

להחכמים – אסור [דחיישין שמסקר, או שלא יצאו לישראל לחכם – עי' גמ' ור"ן].

לר' אליעזר – מותר^א.

~ ובנדרים ש"בינו ובין אביו ואמו" (כגון, שאסרם ליהנות ממנו) – לכו"ע מותר^ב.

◁ **"כבוד המקום"**:

לר' צדוק – מותר לר' אליעזר (ואסור להחכמים).

לת"ק – אסור לכו"ע (ואפי' לר' אליעזר)^ג.

והטעם: **לאביי** – דחיישין שמשקר [דאינו רוצה להעזי פניו לפני החכם, לומר דאינו חושש צכצוד המקום].

לרבא – דחיישין שיבאו כ"א להתיר נדרו לעצמו (בפתח זה), ולא יבאו לחכם [כיון דפתח זה ראוי לכל נדר].

- **האם פותחין "בנולד"** [פתח דאינו מלוי ושכית] –

כגון: הנודר שלא יהנה מאיש פלוני – ונעשה (אותו פלוני) סופר, או שהי' משיא את בנו (ורצה להשתתף בהסעודה);

או, שנדר שלא יכנס לבית זה – ונעשה (הבית) לבית הכנסת:

להחכמים – אסור [דדוקא פתח דשכית, הוא דמשוי לוי' לנדר "נדר טעות", ר"ן].

לר"א – מותר [וכביא ראי' ממה דכתיב אלל משכ רצינן^ד].

~ אם הפתח הי' תלוי: ב"מיתה" – נחשב "נולד".

ב"עוני" – לא נחשב נולד [ד"עניית" מלוי ושכית הוא, ר"ן].

◇ **ארבעה חשובין כ"מת"**:

1. עני 2. מצורע 3. סומא 4. מי שאין לו בנים.

א. דדוקא בכבוד המקום יש חשש משקר (עי' להלן), אבל בכבוד אביו ואמו, אינו חושש להעזי. וכן בזה לא יבאו להתירה לעצמו – דיש נדרים דקילי כ"כ דאין בהן זלזול לאביו ואמו, עי' בהר"ן דהאריך בזה.
 ב. **לאביי** (דלהלן) – דהא ראינו דכבר החציף כנגד אביו ואמו, וא"כ לא ישקר. **לרבא** – דכיון דרק בנדר זה פותחין לו בפתח זה, ממילא לא יבא להתירה לעצמו, גמ' והר"ן.
 ג. אבל ב"כבוד מצוה אחת" פותחין (ע"פ משנה להלן סה:), עי' בהר"ן.
 ד. עי' בהגמ' נזיר (לב:). – דלכסוף חזר בו ר"א, והודה להחכמים, דאין פותחין בנולד, עיי"ש.

- המודר הנאה מחבירו – אין מתירין לו (את נדרו) אלא בפניו של חבירו*
[וכטעם: 1. שיתזייש מחבירו 2. מפני כחשד (שחזירו לא ידע בהיתרו), ע"י ר"ן].
- האומר "קונם שאיני נושא את פלונית, שאבי רע" – ואמרו לו "מת" או "שעשה תשובה";
וכן האומר, "קונם לבית זה שאני נכנס, שהכלב רע (או הנחש) בתוכו" – ואמרו לו "מת הכלב" (או "שנהרג הנחש");
< לרב הונא:
לר"מ – נתבטל הנדר מאליו (וא"צ אפי' התרה מחכם)²
[דכו"י כאילו אמר "כ"ז שאני רע", וכמו שאר תולד נדרו באיזו דבר, ר"ן].
להחכמים – לא נתבטל הנדר מאיליו [כיון דלא התנסה כן צפוי].
< לר' יוחנן:
- אם מת (או עשה תשובה) קודם שנדר:
לר"מ – נתבטל הנדר מאיליו [דכו"י נדר בטעות].
להחכמים – לא נתבטל הנדר מאיליו [דגזרינן אטו כשמת לאחר שנדר (לכלן)³, תוס'].
- אם מת (או עשה תשובה) לאחר שנדר – לכו"ע לא נתבטל הנדר [דכו"י כ"נולד"].
- פותחין לו לאדם פתח לנדרו מן הכתוב שבתורה (שהוא יעבור על איזהו איסור שבתורה).
כגון: 1. "לא תקום, ולא תטור" 2. "לא תשנא את אחיך בלבבך" 3. "ואהבת לרעך כמוך"
4. "וחי אחיך עמך" [ועכשיו שנדרת לא יכ"י זיכלתך לפרנס את קרוביך⁴, ע"י לכלן].
- "וחי אחיך עמך" – מצוה לפרנס את העני.
~ ואם העשיר נותן מעות להגבאי צדקה (והוא יחלקה להעניים) – ג"כ מקיים מצוה זו.
< וכ"ז בכל עני. אבל כשהעני הוא קרובו – אז מחויב בעצמו לפרנסו
[דאדם שנעשה עני, הולך תחילה לקרוצו (שיפרנסו) ורק אח"כ הולך להגבאי צדקה].
- הנודר "שלא יהנה מאשתו" (וחייב לגרשה) – פותחין לו בכתובת אשתו [דאם אמר שלא ידע דלריך לפרוע כתובתה, מתיידין לו].
◇ "מטלטלין" של אדם – האם משועבדים לכתובת אשתו:
לר"מ – משועבדים [ואפי' מן היתומים].
להחכמים – אינם משועבדים [ואפי' מן הצעל ענמו. וכן הלכה, ר"ן].
◇ האם "מסדרין לבע"ח" (משאירים להלוה צרכי חייו, כגון: מטה, מפץ, וכו') –
י"א – דמסדרין [דילפינן מערכין]; וי"א – דאין מסדרין.
- כתובת אשה – אף אם כבר פרע הבעל כל מה שיש לו, אם השיג ידו אח"כ – צריך לשלם יתר הסכום
[ולא דמי לערכין, דאם שילם העני כל מה שזיכולתו, ואח"כ העשיר, דא"ל לשלם יתר הסכום].

א. ע"י בהר"ן, י"א – דזהו דוקא כשהנדר הי' לתועלת ולהנאת חבירו, אבל בנדר שלא הי' לתועלתו, א"צ להתירה בפניו. וי"א – דאף בנדר שאינו לתועלת חבירו, צריך להתירה בפניו [וכר"ן תלה אותה צ"ט טעמים דלכלן. ועוד נפק"מ, אס הודיע לחבירו שהתירוכו (אצל לא צפוי), דתלו צ"ט טעמים דלכלן]. וע"ע בהר"ן, י"א – דכשהנדר הי' לתועלת חבירו, יש גם צורך להתירה מדעתו של חבירו ולא בע"כ, עיי"ש.
~ ובנוגע בדיעבד (אם התירוהו שלא בפניו) – הביא הר"ן מחלוקת אי מהני או לא, עייש שהאריך בזה.
ב. להר"ן בשם הירושלמי. אבל ע"ע בשאר ראשונים דחולקין ע"ז, עיי"ש.
ג. האחרונים דנו, בשיטת החכמים – אי חולקין רק על מה דנתבטל מאיליו. אבל אם השתמש בה כפתח מהני ההתרה בפני חכם [אף אס מת (או עשה תשובה) לאחר שנדר]; או שמא אף להתרה לא מהני, דנחשב כ"נולד" (ע"י בתוס' רעק"א ס"ק נד').
ד. משא"כ ב"נדר אשה כעורה, ונמצאת שהיא נאה" – לכו"ע נתבטל מאיליו (ע"י להלן דף סו'), דבזה לא שייך למיגזר, ע"י בתוס' כאן.
ה. אבל לכל עני יכול לפרנסו ע"י הגבאי צדקה, ונמצא דהעשיר אינו מהנהו אלא הגבאי [ומ"מ עדיין מקיים המצוה של צדקה – ע"י לכלן].
ו. דבנוגע בע"ח – הדין הוא, דמטלטלי דהלוה עצמו משועבדים, אבל מטלטלי דיתמי אינם משועבדים.

- הנודר "שלא יאכל בשר, או ישתה יין, במשך כל השנה" – פותחין לו בשבתות ובימים טובים: [דאס אמר "אילו הייתי יודע דאסור להטער צעצט ויו"ט לא הייתי נודר", מתירין לו].
  - < בנוגע שבת ויו"ט – לכו"ע מותר בבשר ויין [דע"ז הסירו את נדר].
  - < בנוגע שאר כל הימים: להחכמים – אסור בבשר ויין [דכפתח לא כי נוגע אלא לשבת ויו"ט].
  - לר' עקיבא – מותר בבשר ויין [דס"ל, "נדר שכותר מקלמו כותר כולו"].
- האומר:
  - "קונם שאיני נהנה לכולכם", ואח"כ הותר א' מהן – הותרו כולן [לר"ע – ד"נדר שכותר מקלמו כותר כולו"ף].
  - "קונם שאיני נהנה לזה ולזה" (או "לזה לזה" – בלי ויו):
    - לר"ש – הותר א' מהן, הותרו כולן [דס"ל דג"ז נחשז כנדר א'. וכן הלכה, ר"ן].
    - להחכמים – הותר א' מהן, לא הותרו כולן [דס"ל דזכ נחשז כנדרים נפרדים (ולריכין פתח לכל או"א)].
    - "קונם שאיני נהנה לזה קרבן, ולזה קרבן" – לכו"ע הותר א' מהן, לא הותרו כולן [דכיון דאמר "קרצן" לכל א', נחשז כנדרים נפרדים לכו"ע].
    - "קונם שאיני נהנה לזה ולזה" – ותלאן זה בזה (דאמר "פלוגי יהא אסור כפלוגי, ופלוגי אחר כפלוגי"²):
      - אם הותר הראשון – הותרו כולן [דכולן היו תלוין בן].
      - אם הותר האחרון – הותר רק האחרון [דכראשון לא כי תלוי בן].
      - אם הותר האמצעי – הימנו ולאחריו מותר, הימנו ולפניו אסור [דאין כראשונים תלוין בן].
  - ◇ "שבועת הפקדון" (כגון שהיו חמשה תובעין אותו, ואמר "שבועה שאין לך בידי, ולא לך, ולא לך, וכו') – לר"ש – חייב רק קרבן שבועה א' [ורק כשאמר "שבועה" לכל או"א – יהי חייב חמשה קרבנות]. להחכמים – חייב חמשה קרבנות [דס"ל, אף כשלא אמר "שבועה" לכל או"א, נחשז כשבועה חלוקה לכל או"א].
  - האומר, "קונם יין שאני טועם, שהיין רע למעיים" – הותר בכל היין³ [כיון דיין מיושן אינו רע למעיים (ואפי' יפס הוא למעיים), כותר עכ"פ ליין מיושן. וכיון "שכותר מקלמו כולו" (לר"ע), וממילא כותר בכל יין].
  - וכן האומר, "קונם בצל שאני טועם, שהבצל רע ללב" – הותר בכל הבצלים⁴ [כיון דכופרי אינו רע ללב (ואפי' יפס הוא ללב), כותר עכ"פ כופרי. וכיון "שכותר מקלמו כולו" (לר"ע), וממילא כותר בכל הבצלים].
  - פותחין לאדם "בכבוד עצמו", ו"בכבוד בניו" [ולא חיישינן שיסקר מתוך הכושה]. כגון: שהדיר את אשתו (נדר שמחויב לגרשה), ואם אמר "אילו הייתי יודע שלמחר יבזו אותי, או שיפגמו את בני ובנותי, לא הייתי נודר" – מתירין לו.
  - "נדר טעות" – אינו נדר [וא"ל היתר חכם, ר"ן]. כגון: האומר, "קונם שאני נושא את פלוגית כעורה", והרי היא נאה (בשעת הנדר⁵), וכדו' – מותר בה.
  - ◇ "בנות ישראל נאות הן, אלא שהעניות מנוולתן".
  - ◇ האוסר את אשתו מליהנות ממנו, עד שתלך ותזלזל בכבוד ת"ח – לר' יהודה – יש להת"ח לזלזל עצמו [משום שלום צית. וליף מהשקאת סוטה, שמוחקין את שם השם, לשם שלום צית]. לר"ש – אין להת"ח לזלזל עצמו [ולא יליף מסוטה. ועוד שלא יתרגלו צנדרים].

א. וע"ע לעיל דף כו'.

ב. ע"פ הגמ' לעיל דף כו', עיי"ש.

ג. בלא פתח, כיון דמעולם לא התכוון למיושן ולכופרי, ר"ן.

ד. אבל אם נעשית נאה רק לאחר הנדר – הרי' "נוולד" (ותלוי בהמחלוקת, עי' לעיל דף סד'), ר"ן.

- **"נערה המאורסה"** – אבי' ובעלה מפירין נדרי'.
  - < וצריך שיפרו שנים
  - [דאס פער א' מכן ולא השני (וכ"ש אס קייס א' מכן) – אינו מופר].
  - < וצריך שיפרו שניהם בבת אחת
  - [שלא יפסיק בין אחד לחזירו, דצר שכוס מעכז הפרה² (כגון הקמה)].
  - ולכן: אם הפר א' מהן, וקיים א', וחזר המקיים ונשאל על הקמתו – אינו מופר³.
- "נערה פנוי"** – האב מיפר נדרי' (לבדו).
  - "אשה נשואה"** – הבעל מיפר נדרי' (לבדו, בלי האב).
- **ארוס** – מיפר **"בקודמין"** (בשותפות האב) [היינו, אפי' הנדרים שנדרה צעודה פנוי'].
  - בעל** – אינו מיפר **"בקודמין"** [היינו, הנדרים שנדרה קודם שנשאה].

א. לאפוקי בוגרת – שאין אבי' מיפר נדרי', וממילא גם הארוס אינו מיפר (בלי שותפות האב). אבל קטנה מבת יא' – נדרי' נבדקים, ר"ן.
 ב. אבל א"צ "בבת אחת ממש", ואפי' היפר זה בשחרית, וחבירו בערבית – הוי' הפרה, ר"ן.
 ג. עי' בהר"ן, למה לא אמרינן דנעקר ההקמה למפרע, וכאילו לא הקים כלל, עיי"ש.
 ~ ואם הראשון חזר עתה והפר עוד הפעם – עי' בהר"ן, דהביא מחלוקת ראשונים, אי מהני או לא, עיי"ש.

• נערה המאורסה שנדרה, והפר הארוס, והאב עדיין לא הפר [או להיפך, ר"ן] –
האם "מיגז גיז", או "מיקלש קליש":

כגון: ארוסה שנדרה ממאכל של ב' זיתים^א, ושמע הארוס והפר לה (והאב עדיין לא הפר), ואח"כ אכלה את ב' הזיתים –
לבית שמאי – "מיגז גיז", והארוסה חייבת במלקות [כיון דזית א' עכ"פ נשאר צאיסורא לגמרין].
לבית הלל – "מיקלש קליש", והארוסה פטורה ממלקות [כיון דכל נדרה איקלש, אין כאן מלקות אלא איסור בלבד].

• נערה המאורסה שנדרה:

מת הבעל – נתרוקנה רשות לאב.

מת האב – לא נתרוקנה רשות לבעל.

< מת הבעל – נתרוקנה רשות לאב:

– זהו דוקא כשלא קיים הבעל את נדרה (קודם שמת).

כגון: דמת קודם ששמע מנדרה, או דשמע והפר^ב, או דשמע ושתק ומת בו ביום.

אבל אם קיים הבעל את נדרה (או דשמע ושתק כל יום השמועה, ומת רק ביום שלאחריו) – אין האב יכול להפר.

~ ואם שמע האב והפר לה, קודם ששמע הבעל, ואח"כ מת הבעל:

לב"ה – גם בזה יכול האב להפר גם את חלק הבעל

[דס"ל "מיגז גיז" – וממילא כשהפר האב תחילה לא נגרע חלק של הבעל כלל, ועדיין חסוד הוא להורישו לאב].

לב"ה – בזה אין האב יכול להפר

[דס"ל "מיקלש קליש" – וממילא כשהפר האב נגרע חלקו של בעל, ואינו חסוד להורישו לאב].

< מת האב – לא נתרוקנה רשות לבעל:

– ואפי' כששמע האב והפר לה, קודם ששמע הבעל, ואח"כ מת האב – אין הבעל יכול להפר^ג.

– וכן כששמע הבעל והפר לה, קודם ששמע האב, ואח"כ מת האב – גם בזה אין הבעל יכול להפר^ד.

[דאין הבעל מיפר אלא צעותפות].

א. עי' בהר"ן, דדן אי לוקה גם בכל שהוא, עיי"ש.

ב. ואפי' אם הפר הבעל קודם דשמע האב את נדרה, ואח"כ מת (הבעל) [דכו"א דצכ"ג אין האב יכול להפר. דכיון דהפר הבעל ועדיין לא נראו להאב, אקליש לוי הנדר טובא ולא משתייר צי' אלא פורתא, וממילא אינו כדאי להורישו לאב. וקמ"ל, דאעפ"כ יכול האב להפר (דכיון דמת הבעל, צטלה לוי הפרתו לגמרי, וממילא יכול להתרוקן להאב. משא"כ כשלא מת הבעל, דס"ל לצ"כ דאין האב יכול להפר)].

ג. דזה ג"כ דינו כקיום.

ד. ובכה"ג עדיין האב קיים, וממילא לא נתבטלה הפרתו, ונשאר עדיין הנדר בקלישותי' (משא"כ לעיל, בציור שהבעל מת לאחר הפרתו).

ה. דהו"א דבכה"ג יכול הבעל להפר. דכיון דכבר הפר האב, ועדיין לא נראו להבעל, אקליש לוי הנדר טובא, ולא משתייר ביי' אלא פורתא, ולההוא פורתא סגי לוי' בהפרת הבעל. וקמ"ל דאעפ"כ אין הבעל יכול להפר.

ו. בזה יש יותר חידוש מציוור הנ"ל. דבכה"ג איקליש לוי הנדר טובא (דהא עדיין לא נראו להאב), וגם הבעל עדיין קיים ולא נתבטלה הפרתו, וממילא עדיין קליש הוא, והו"א דבההוא פורתא סגי לוי' בהפרת הבעל (לחלקו של האב). וקמ"ל דאעפ"כ אין הבעל יכול להפר.

- המקיים את הנדר (של בתו או אשתו) – יכול לישאל על הקיום^א [דקממכ הוא כעין נדר, דיש לה דין שאלה]. אבל המפיר את הנדר – אינו יכול לישאל על ההפרה [ואף דכפרה וכממכ איתקיש לכדדי, לענין שאלה לא איתקיש, ר"ן].
- המקיים את הנדר (של בתו או אשתו) שתי פעמים: כגון דאמר "קיים ליכי קיים ליכי"; ואח"כ שאל על ההקמה הראשונה – מ"מ חלה ההקמה השני^ב (ואינו יכול להפר הנדר) [ולא אמרינן, כיון דשעכ שילא הקיום השני מפיו, לא חל כלל (דכזר הי' הגדר מקוים), אף לאח"כ לא יחול עוד].
- אמר (האב או הבעל) "קיים ליכי ומופר ליכי, ולא תיחול ההקמה אלא א"כ חלה ההפרה" – ההקמה לא חל, וההפרה חל [ולא אמרינן, דכשם שכתנא "שקיום לא תחול א"כ חל הכפרה", ה"כ דהתכוין להתנות "שכפרה לא תחול א"כ חל הכממכ", וממילא לא יחולו שניהם].
- אמר (האב או הבעל) "קיים ומופר ליכי" (דמשמעות לשונו הוא, שיחולו ההקמה וההפרה בבת אחת) – אין שום א' מהם חלים [ד"כ כל שאינו כזכר אחר זה^ג, אפי' צנת אחת אינו].

◇ האומר "הרי בהמה זו תמורת עולה תמורת שלמים":

לר"מ – הר"ז תמורת עולה

[דס"ל "תפוס לשון ראשון" – וממילא הוי' כאילו אמר בפירוש "תחול תחילה העולה ורק אח"כ השלמים", וזה א"ת].

לר' יוסי – הר"ז תמורת עולה ושלמים^ד

[דס"ל "אף בגמר דצריז אדם נתפס" – וממילא הוי' כאילו אמר בפירוש "לא תחול זו אלא א"כ תחול זו",

ושניהם חלים (ויציא דמי חלי' עולה, ודמי חלי' שלמים, ע"ע זכר"ן זכר)].

- א. וזהו דוקא כשהוא עדיין ביום שמעו. אבל למחר – א"א לישאל, דלא גרע משתיקה, ר"ן.
- ב. ודמי למ"ש לעיל (בדף יח), במי שנשבע ב' שבועות על דבר א', אם נשאל על הראשונה, השני' חלה עליו, עיי"ש.
- ג. וההיסבר – עי' בהר"ן, דזה פשוט דא"א שניהם לחול, דהקמה והפרה סותרין זה את זה. [ולאס הי' אומר רק "קיים ליכי ומופר ליכי" (צלי להתנות אח"כ) צודאי הי' הקיום חל ד"תפוס לשון ראשון" (עי' זכחוס' וברא"ש כאן)]. ועוד פשוט, דבכה"ג ההקמה לא חל [כיון שכתנא בפירוש שכממכ לא תחול אלא לאחר שחל הכפרה]. אלא דההו"א הי', כיון דהקדים לומר ההקמה קודם ההפרה, זה מוכיח לנו שכוונתו הי' לתלות גם ההפרה בהקמה (וממילא לא יחולו שניהם). ולזה קמ"ל, דבאמת אין הוכחה ממה דהקדים ההקמה, ורק משום דא"א לקרות ב' שמות כאחד אמר כן, ובאמת כוונתו הי' דשניהם יחולו בבת אחת (והביאו ראי' ממחלוקת ר"י ור"מ), עיי"ש.
- ד. ואית דגרסי, דאמר להדי' "קיים ליכי ומופר ליכי בבת אחת", עי' בהר"ן.
- ה. דאם אמרם בזה אח"כ כגון, "קיים ליכי ומופר ליכי" – בודאי הי' הראשון חל ולא השני (כיון דלא התנה אח"כ, וכנ"ל), ממילא עכשיו שאמרם בכ"א, אין שום אחד חל אפי' בתורת ספק (והביאו ראי' ממקדש ב' אחיות, במס' קידושין).
- ו. אם אמר שלכך התכוון, גמ'.
- ז. דבכל מקום שמוציא שני שמות מפיו, אמרינן דבאמת כוונתו הי' שיחולו שניהם בבת אחת, והקדים א' לחבירו רק משום דא"א לקרות ב' שמות כאחת, ע"ע בהר"ן דהאריך בכ"ז.

- אמר (האב או הבעל):
 "קיים ליכי היום" [האם נחשז כאילו אמר "מופר ליכי למחר", או לא];
 "מופר ליכי למחר" [האם נחשז כאילו אמר "קיים ליכי היום, ומופר לך למחר", או לא];
 "קיים ליכי לשעה" [האם נחשז כאילו אמר "מופר לך לאחר שעה", או לא];
 "קיים ליכי לשעה, ומופר לך לאחר שעה"
 [האם נאמר "כיון דקיימו קיימו", או דילמא כיון "דכל היום זר הקמה וקפרי כו"א" מכני הכפרה] –
 << איבעי' ולא איפשיטא (בכל לשונות הנ"ל) [ואזלינן לחומרא, ולא כוין הכפרה מעלייתא, ר"ן].>>
- אשה שאמרה "הריני נזירה", ושמע בעלה ואמר "ואני" – אינו יכול להפר את נזירותה
 [דכל שאמר "ואני" (וכתפס בזיכותה, גלי אדעתיה דניחא ליה, וכו"ל) כמאן דאמר "קיים ליכי לעולם" דמין].
- מת האב – לא נתרוקנה רשות לבעל. מת הבעל – נתרוקנה רשות לאב. [עיי' לעיל דף סח' צב]
 • המקדש את האשה כשהיא נערה, ואח"כ בגרה (ועדיין לא נשאה) –
 כשם שאין אבי' יכול עוד להפר את נדרי', כך אין הארוס יכול להפר את נדרי ארוסתו
 [דכשם שצ"מס האב" לא נתרוקנה רשות לצעל, כך כש"צגרה" (וינאח מרשות האב) לא נתרוקנה רשות לצעל].
 ~ וכן, המקדש את האשה כשהיא כבר בוגרת (ועדיין לא נשאה) –
 אין הארוס יכול להפר את נדרי' [דאין הארוס מיפר אלא צשותפותי' דאב].
- "הבעל מיפר בבגרה" (ו"האב אינו מפר בבגרה").
 ולכן: המקדש את האשה כשהיא כבר בוגרת, והגיע זמנה לינשא ונתחייב במזונותי' –
 נחשבת הארוסה "כנשואה" (לענין נדריים), ובעלה יכול להפר נדרי' לבדו (לרבי אליעזר) [ע"ע צזכ להלן דף עג"ז].

א. עי' בהר"ן, דכוונת הגמ' להסתפק בלשון זה ג"כ, עיי"ש.

ב. ולא נחשב רק כקיום לשעה (וממילא אינו תלוי בהאיבעי' לעיל).

ג. ואפי' בציוור ד"שמע הבעל מהנדריים" קודם שמת (ו"נראו לו") – מ"מ נתרוקנה רשות לאב, גמ'.

ד. וע"ע שם, דבאמת זה נוגע גם כשקידשה כשהיא נערה, עי' בהר"ן כאן.

- נערה המאורסה שנדרה, ונתגרשה, ונתארסה לאחר (ואפי' נתארסה למאה אנשים) – אבי' ובעלה האחרון מפירין את נדרי^א.
  - < וזהו אפי' בנדרים דכבר נראו לארוס הראשון (דשמע אותם קודם שגירשה) – דמ"מ אבי' ובעלה האחרון מפירין אותם^ב.
  - שמע אבי' והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת, ואח"כ נתארסה בו ביום^ג (אפי' מאה פעמים) – אבי' ובעלה האחרון מפירין את נדרי' [ולא דמי למ"ש לעיל (דף סט)], דלכ"ה אינו יכול להפר (דס"ל "מיקלש קליש")].
  - שמע הבעל והפר לה, ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל, ואח"כ נתארסה לאחר:
    - < לבית שמאי – חוזר האב ומפיר את חלקו של הבעל לבדו^ד (בלי הארוס האחרון) [דס"ל "מיגז גיז", וא"כ כשהפר ארוס הראשון חתך לגמרי את מחלית הכדר. וא"כ נסתלק כח הכפרה של "ארוס", וממילא נשאר רק כח האב לבד, ונתרוקן כח הבעל להאב, ומיפר לבדו, ר"ן].
    - < לבית הלל – אבי' ובעלה האחרון מפירין בשותפות [דס"ל "מיקלש קליש", וא"כ אף שהפר ארוס הראשון, מ"מ לא נגמר מעשה הפרתו עד שיפר גם האב בשותפות. וא"כ לא נסתלק כח הכפרה של "ארוס", וממילא יכול ארוס השני לקבל זכותו של הארוס ראשון – ועכשיו אין האב מיפר אלא בשותפות, ר"ן].
  - "גירושין": האם "כשתיקה" דמי', או "כהקמה" דמי' – איבעי' ולא איפשיטא^ה. כגון: נערה המאורסה שנדרה, ושמע הארוס וגרשה, ואח"כ החזירה וקידשה^ו (הארוס ראשון) באותו יום – אי' "כשתיקה" דמי' – יכול הארוס להפר עכשיו [דכא עדיין לא קיימי].
– אי' "כהקמה" דמי' – אין הארוס יכול להפר עכשיו [דכא כבר קיימי].
-
- א. ואם שמע האב או הבעל כשנדרה – איירי דוקא כשנתגרשה ונתארסה שנית ביום הנדר, דאל"ה כיון דשמעו ולא הפרו, כבר קיימו לנדרי', עי' בהר"ן.
  - ב. זהו רק אם גירושין "כשתיקה" דמי'. אבל אם גירושין "כהקמה" דמי' (עי' להלן) – אין הבעל האחרון יכול להפר נדר דכבר קיים ארוס הראשון, עי' להלן דף עב'.
  - ג. דאי נתארסה ביום שלאחריו – נמצא דהאב לא הפר בו ביום (שמת הארוס), ונחשב כקיום, עי' בהר"ן וברא"ש (בע"ב).
  - ד. והטעם – עי' בהר"ן, דדוקא שם (דלא נתארסה לארוס שני) דצריך לנתק הנדר מהארוס להאב, כזה אמרינן דכשהוא מיקלש, לא חשיבא להורישו לאב. משא"כ כאן, א"צ לנתקה להאב, אלא אמרינן דהארוס האחרון הוא ככרעי' דהראשון. וממילא אף דמיקלש, מ"מ יכול האב ובעל האחרון להפר הנדר. וע"ע בהר"ן, דהביא ממקצת ראשונים דלמדו, דגם בכה"ג הוי' מחלוקת ב"ש וב"ה – ולב"ה א"א להפר הנדר כלל דומי' לדלעיל (דף סט), עיי"ש שהאריך.
  - ה. ופשוט דצריך להפר גם את חלקו (דעדיין לא הפר), ר"ן.
  - ו. הסבר זה הוא ע"פ פי' הראשון של הר"ן כאן. ועי' בדבריו, דהביא מפי' התוספות שהסביר באופ"א, עיי"ש.
  - ז. דכיון דידע הארוס דלאחר הגירושין לא יוכל להפר, ולא הפר קודם הגירושין, כאילו קיים אותו בפירוש, ר"ן.
  - ח. ולענין הלכה – עי' בהר"ן דהביא מחלוקת ראשונים: ו"א – דאזלינן לחומרא, ונחשב כהקמה; ו"א – דהוי' רק כשתיקה, עיי"ש.
  - ט. אבל אם נשאה מתחילה, וכן אם נשאה עכשיו – בודאי לא יהי' יכול להפר נדרה, עי' בהר"ן.
  - י. וה"ה אם קידשה עכשיו אדם אחר, עי' בהר"ן.

- נערה המאורסה שנדרה, ונתגרשה, ונתארסה לאחר:
  - < אם לא שמע ארוס הראשון (את נדרה) – אבי' ובעלה האחרון מפירין נדרי' [דכשלם שמע הארוס א', צודאי לא כווי' הגירושין כהקמה].
  - < אם שמע ארוס הראשון (ואח"כ גירשה) – איבעי' הוא (ולא איפשיטא) [עי' לעיל דף ע"א].
- [מי אמרינן, דצכ"ג כווי' כאילו קימו הארוס הראשון] (ואין ארוס האחרון יכול להפר במקום שכבר קיימי' ארוס הראשון), או לא].
  - ~ ואם נשאת האשה – אין יכולין להפר. והטעם:
    - אם היתה ארוסה, וגירשה, ושוב נשאת – ד"אין הבעל מיפר בקודמין".
    - אם בתחילה היתה נשואה, וגירשה, ושוב נתארס – דכבר יצאה מרשות האב (כשנשאת), וממילא "אין הארוס מיפר אלא בשותפות".
- בעל (או אב) שלא שמע ולא ידע כלל אם נדרה אשתו (או בתו) אם לאו – האם יכול להפר מספק; איבעי' הוא [כאס "ושמע אישכ" כוא דוקא, או לא].
  - ולהלכה – יכול להפר אף שלא שמע [ר"ן, מגמ' דף עג', עיי"ש].
- דרך תלמידי חכמים הי', בנערה העומדת לינשא – דבין האב ובין הארוס היו מפירין כל נדרי'^א [דלאחר שנשאת שז לא יהיו יכולין להפר הנדרים שנדרה לפני הנישואין; כאז – דכבר יצאת מרשותו; וכצעל – ד"אין הצעל מיפר בקודמין"].
- האומר לאשתו, "כל נדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני, הרי הן מופרין..."^ב (עי' להלן דף ע"ה).
- האומר לאפוטרופוס, "כל נדרים שנודרת אשתי, מכאן ועד שאבא ממקום פלוני, תהי' שלוחי להפר אותם"^ג:
  - לר' יונתן – יכול השליח להפר [ד"שלומו של אדם כמותו"]^ד.
  - לר' יאשי' – אין השליח יכול להפר [דיש גזכ"כ דצ"כפרכ" אין שליחות, ודוקא הצעל יכול להפר].

א. והוא כנ"ל, דלהלכה יכולין להפר על כל הנדרים, אף שעדיין לא שמעו עליהם. [ולכאידך ד' צכ"ג צע"י (דא"א להפר כשלם שמעו עליהם), צאמת היו מפירים אותן רק לאחר ששמעו עליהם. אלא דמלכד זכ – היו דרכם של ת"ח לחזר עליו לגלות את הנדרים שנדרה, כדי שיוכלו להפר אותם לפני נישואיו. וצנוגע הארוס – יכול לאיירי צאופ"א (לגירסא א' צגמ'), שאומר לה "לכי שמענא מהנדרים תהיו מופרין", עי' צהר"ן (למה מהני, והאס מהני למפרט), עיי"ש].

ב. עי' הערה א' הנ"ל. ובציור זה, דהוא נוגע להבעל – לכ"ע יכול לאיירי כשאומר לה "לכי שמענא מהנדרים תהיו מופרין". ואומר לה זה עכשיו, רק משום דסבר "דילמא אטרד באותה שעה", גמ' (ע"פ גירסת הרש"ש).

ג. עי' בהר"ן, (דהאריך לבאר) דאיירי בציור שהשליח לא יהי' עדיף מהמשלח, עיי"ש.

- **"חרש"** – אינו יכול להפר נדרי אשתו (או בתו) [ולא דמי למש"כ לעיל (דף ע"ב) דיכול הבעל להפר אף שלא שמע – דחרש גרע, "דכל הראוי לצילה אין צילה מעכצת צו", "וכל שאין ראוי לצילה צילה מעכצת צו"].
- אין הבעל יכול להפר לשתי נשיו בבת אחת (דיאמר להן "מופר לכוך")² [דכתיב "יינא אותה", דמשמע דוקא אי לצדכ ולא שתיכס].
- ◇ **אין משקין שתי סוטות כאחת**. והטעם:
  - < **להחכמים** – מפני שלבה גס בחבירתה [דפעמים שחזירתה טכורה והיא טמאה, וכשתראה חזירתה אומרת "טכורה אני", תגיס דעתה ולא תרלכ לכוודת, וימחק שם שנכתב צקדושה, ר"ן].
  - < **לר' יהודה** – דילפינן מפסוק [דכתיב "והסקה אותה", דמשמע סוטה אחת לצדכ].
- **בוגרת ואלמנה** שנתקדשה ושהתה ל' יום³; וכן **נערה** שנתקדשה ושהתה יב' חדש:
  - < **לר' אליעזר** – יכול הבעל להפר נדרי' לבדו (בלא שותפות האב) [דעכשיו כזר נתחייב צמזונותי, וממילא: 1. נחשבת כזר "כנשואה" למקלט דברים. 2. אף אם צנוגע שאר דברים אינה נחשבת כנשואה, מ"מ צנדרים יכול להפר לצדו, ד"כל הנודרת ע"ד צעלה היא נודרת" (וכל שכתחיל לפרנסה ודאי נדרה על דעתיה)].
  - < **להחכמים** – אין הבעל יכול להפר לבדו, עד שתיכנס לחופה [דס"ל, דאף שכתחיל לפרנסה ונחשבת כנשואה למקלט דברים, מ"מ זכו רק "צדיני דרצנן"]. אבל צנדרים, "דמדאורייתא" אינו מיפר לצדו אלא משנכנסה לחופה, אינו מיפר מקודם].
- ◇ **נותנין לבתולה יב' חודש** (משתבעה הבעל לנישואין) לפרנס עצמה (לצורך החתונה). ואם הגיע יב' חדש ולא נשאה – מחויב הבעל לזונה.
  - ~ ואם הבעל הוא כהן:
    - < **להמשנה ראשונה** – יכולה לאכול תרומה (כדין אשת כהן) [דכיון דכזר נתחייב צמזונותי, אין עוד חשש של "סימפון", ו"שמא תסקה" – עי' בהגמ' כתובת].
    - < **להמשנה אחרונה** – אינה יכולה לאכול בתרומה, עד שתיכנס לחופה [דס"ל דאכתי יש לחשוש להני"ל].
    - ~ וכ"ז בבעל. אבל **כשנפלה ליבם** – אינה אוכלת בתרומה [ד"קנין כספו" אמר רחמנא, והאי קנין דאחיו, ר"ן].

א. היינו, אפי' חרש שמדבר ואינו שומע. אבל חרש שאינו שומע ואינו מדבר – פשוט דאינו יכול להפר, ר"ן ורא"ש.
 ב. עי' בהר"ן, דה"ה דאין האב מיפר לשתי בנותיו בב"א. ועוד, כמו דאין הבעל מיפר בב"א, ה"ה דאינו יכול להקם לשתי נשיו בב"א. ועי' בהר"ן, דיש שפסקו דיכולין להפר ולהקם בב"א, אבל עיי"ש שדחה את דבריהם.
 ג. עי' בהר"ן, דזהו ר"ש דדריש טעמא דקרא, עיי"ש.
 ד. עי' בהר"ן (לעיל דף ע:), דמה שנותנין לבוגרת ל' יום, היינו בבוגרת שכבר עברו עלי' יב' חדש בבגרותה. אבל אם לא עברו עלי' – נותנין לה יב' חדש מיום שבגרה, עיי"ש.
 ה. כגון בתרומה, דכשהתחיל לפרנסה אין עוד החששות דמטעם זו נאסרה מדרבנן בתרומה. עי' גמ' כתובות.
 ו. ואף שכבר שהתה יב' חדש אצל בעלה, והתחילה לאכול משלו, מ"מ אין היבם מאכיל, ר"ן (וחולק על ר"ת, עיי"ש).

• שומרת יבם:

- לר' אליעזר – היבם מיפר נדרי', ואפי' היא זקוקה לב' יבמין.

< לר' אמי – זהו דוקא כשעשה בה א' מן היבמין מאמר, ומיפר רק בשותפות האב [דס"ל כז"ש ד"מאמר קונה קנין גמור". אלא דמ"מ "מאמר אירוסין עושה"^א, וממילא דינך רק כארוסה דמיפר צשותפות האב].

< לר' אלעזר^ב – זהו דוקא כשא' מן היבמין עמד בדין, וברח^ג (וממילא נתחייב במזונות היבמה), ויכול להפר לבדו [זכו כלשיטתי לטעיל (דף עג') דכל שנתחייב צמזונותי – יכול להפר לצדו, עיי"ש].

- לר' יהושע:

< כשהיא זקוקה ליבם א' – היבם מיפר נדרי'

[דליצס א' אמרינן "יש זיקה"^ד. א"נ, דצזכ מהני כשטעש צה מאמר (וממילא מיפר רק צשותפות, כנ"ל^ה), ר"ן].

< כשהיא זקוקה לב' יבמין (ויותר) – אין היבם מיפר נדרי'

1. דצככ"ג לא מהני "זיקה", דאמרינן "אין ציריפה", ולריך שיכיי ידוע צשעת ההפרכ מי יכיי הצעל (וממילא אפי' שניהם אין יכולין להפר). 2. דצככ"ג אפי' מאמר (לצ"ש) לא מהני (דאס הי' צה עלי' יצס אחר (לאחר המאמר), או נתן לה גט – היחה נאסרת על צעל המאמר, ממילא אין שום א' מהן יכולים להפר).

- לר' עקיבא – בכל אופן אין היבם יכול להפר נדרי' (ואפי' כשהיא זקוקה רק ליבם א')

1. דס"ל "אין זיקה" (ולא אלימא זיקה שיכיי אפי' כארוסה). 2. דלא דמי לארוסה – דצבא על נערה המאורסה חייב סקילה. משא"כ הצבא על שומרת יבם אינו חייב מיתה, וממילא לא אלימא זיקה שיכיי יכול להפר נדרי'.

א. זהו איבעי' ביבמות (דף כט:). ואה"נ להצד ד"מאמר נישואין עושה" – יהי' יכול היבם להפר לבדו, בלי שותפות האב.

ב. דס"ל, דאפי' לב"ש "אין מאמר קונה קנין גמור, אלא לדחות בצרה בלבד" (עי' בהר"ן להציוור).

ג. להר"ן, לא איירי כשעשה בה גם מאמר. אבל יש ראשונים שלמדו, דגם לר"א איירי רק בצירוף שעשה בה גם מאמר, עיי"ש היטב.

ד. עי' בהר"ן דמסתפק, אי "יש זיקה" הוי' ככנוסה, וממילא יכול היבם להפר לבדו. או דהוי' רק כארוסה, וממילא מיפר רק בשותפות האב.

ה. עי' בהר"ן, דלר"א דס"ל דמאמר לב"ש אינו קונה קנין גמור (כנ"ל), גם לר' יהושע יכול לאיירי כשעמד בדין וברח, ויש לחלק בין יבם א' לב' יבמין, עיי"ש.

ו. וכן הלכה. ועי' בהר"ן שחידש, דאף שאין היבם יכול להפר, מ"מ אם היא אלמנה מן האירוסין יכול האב להפר לבדו, ד"נתרוקנה לרשותו", עיי"ש.

- האומר לאשתו, "כל הנדרים שתדורי (משעה שאצא) מכאן עד שאבא ממקום פלוני":
    - < "הרי הן קיימין" – לא אמר כלום [דלא מזינו שיכול לקיים נדרים שעדיין לא חלו, ר"ן].
    - < "הרי הן מופריין":
      - להחכמים – לא הוי' הפרה [דמקישין הפרה להקמה].
      - לר' אליעזר – הוי' הפרה [מק"ו, דאם יכול להפר נדרים שכבר חלו, כ"ש שיכול להפר נדרים שעדיין לא חלו].
  - ~ ולר"א: אם תדור אח"כ נדר – אין הנדר חל כלל [ואין כפשט, שכנדר חל, אלא דמיד הס מתצטלים].
  - לפיכך: אם נדרה האשה ואמרה "הריני נזירה" (לאחר שהפר לה הבעל כנ"ל), ואח"כ התפיס אדם אחר את נדרו בנדר זה, ואמר "ואני כמוה" – אינו נזיר [דכרי אין ממש צנדר האשה (כיון דלא חל אפי' לרגע)].²
- ◇ אין האדם יכול להתיר את נדרי עצמו.
    - < ומ"מ זהו דוקא לאחר שכבר נדר.
    - אבל מעיקרא – יכול להתנות ולומר "כל נדרים שאני עתיד לידור יהיו בטלין", ואינו נדר³ [ואם שכח אח"כ תנאו, ועשה נדר – הוי' נדר צטעות].
  - ◇ מקוה – אף שיכול לטהר אדם שכבר נטמא, מ"מ אינו יכול להציל אדם מליטמא אח"כ.
    - לפיכך: אם טבל אדם (בעודו טהור), ואח"כ נגע בשרץ – אין המקוה מציל אותו שלא ליטמא [דילפינן מפסוק, דאף צטעה שחאדם צתוך במקוה, אס נוגע צשרץ נטמא, ר"ן].
  - ◇ אדם שבלע טבעת טהורה, אף שנכנס אח"כ לאוהל המת – לא נטמא הטבעת [ד"טכרה צלועה" לא מטמאה].
    - אבל אם בלע טבעת טמאה, והקיא – לא פקע הטומאה מהטבעת [דאדם יכול למנוע טומאה מלחול, אצל אינו יכול לסלק הטומאה שכבר חל].

א. ואה"נ, בלי ההיקש הי' ס"ל כר"א דהוי' הפרה מכח הק"ו, כדלהלן.
 ב. משא"כ אי הי' חל נדר האשה, אף דמיד הי' נתבטל, מ"מ אם התפיס בה אדם אחר את נדרו – הי' חל הנדר, עי' בהר"ן דהאריך בזה.
 ג. ובכה"ג פשוט דאין הנדר חל כלל [ולא לחל, אלא שנתצטל מיד].

◇ מקוה – אף שיכול לטהר כלי שכבר נטמא, מ"מ אינו יכול לסלק הטומאה שיקבל הכלי אח"כ.

◇ זרעים טמאים, אם זרען אח"כ בקרקע – נעשים טהורין [דילפינן מפסוק, ד"זריעם" מטכר זרעים שנטמא].

– וכ"ש זרעים ועומדים (המושרשים עכשיו באדמה) – אינם מקבלים טומאה.

◇ קטנה שמכרה אבי' לאמה העברי', משהגיע לימי נערות – יוצאה מרשות האדון.

– וכ"ש כשכבר נעשית לנערה – דאין אבי' יכול למוכרה.

• הפרת נדרים – יכולה להיעשות רק ב"יום השמיעה" (של הבעל או האב).

~ עד מתי נמשך "יום השמיעה":

< להתנא קמא – אינו אלא עד סוף אותו היום (של השמיעה);

אבל משתחשך – שוב אינו יכול להפר. וכן הלכה.

– לפיכך: אם נדרה בלילה – יכול להפר עד תחילת ליל המחרת.

אם נדרה ביום – אינו מיפר אלא עד אותו לילה.

< לר' יוסי בר"י, ור"א בר"ש – עד סוף המעת לעת משעת השמיעה.

– לפיכך: אם נדרה ביום – יכול להפר עד אותו שעה ביום המחרת.

• הפרת נדרים – יכולה להיעשות אפי' בלילה.

• "התרת נדרים" (מחכם) – האם יכול להיעשות בשבת:

- < אם אינן לצורך שבת – אסור [משום דנראה כעשיית דין (כאסורה בשבת)]. א"כ משום דיכול להסיר אף לאחר שבת, ר"ן.]
- < אם הם לצורך שבת (כגון שנדרה מאכילה או מתבשילין) – מותר.
- ומותר אע"פ שהי"ל פנאי להתירם לפני השבת.
- ומותר אפי' ע"י ג' הדיוטות
- [משום שזאמת אינו נראה כעשיית דין – כיון שזכתה נדרים מותר אפי' צמעומד, צקרוזים, וצליל; וחולי "צדין" – כל אלו אסורין].

• "הפרת נדרים" (מהבעל או מהאב) – האם יכול להיעשות בשבת:

- < אם אינן לצורך שבת: י"א – דמותר^א [דס"ל כהמ"ד (לעיל דף עו)], ד"יוס השמיעה" הוא רק עד הלילה, וכיון שכזמן עובר, הקילו להפך אף שלא לצורך השבת, ר"ן.]
- י"א – דאסור [דס"ל כהמ"ד, ד"יוס שמיעה" הוא כל המעט לעת, וכיון דאפשר בחול, לא הקילו להפך כשאינו לצורך השבת].
- < אם הם לצורך שבת – לכו"ע מותר^ב.

• "התרת נדרים" – יכולה להיעשות אפי':

1. ממומחה יחידי
2. בלילה
3. בשבת
4. בקרובים

~ והאם יכולה להיעשות אפי' "במעומד":

- י"א – דמותר^א [דס"ל "פוסתין צהרטה" (אפי' בלי למלא פתח), וממילא א"כ עיון כ"כ].
- י"א – דאסור [דס"ל "אין פוסתין צהרטה" (אלא צריך למלא פתח), וכיון שצריך לעיין צה יותר, צריך לישב (שיכ"י לו ישב הדעת)].

◇ "כל הנודר נדר, אע"פ שהוא מקיימו – נקרא חוטא".

לפיכך: כל הנודר נדר – יש לו לבקש רחמים על עצמו על שחטא.

• הפרת נדרים – צריך לשון מפורש. אבל הקמה – א"צ לשון מפורש [דלא גרע מ"הקמה צלצ", דהוי' הקמה (להלן דף עט'), ר"ן].

~ לפיכך: האומר לאשתו, "כל נדרים שתדור" (שנדרת כבר^ג):

– "אי אפשי" (שתדורי); או "אין זה נדר" – אינו הפרה [דאינו הפרכ צלשון מפורש].

– "יפה עשית"; "אין כמותך"; או "אם לא נדרת, מדריך אני" – הוי' הקמה [אף שאינו הקמה צלשון מפורש].

<< ובהפרה: אם הוסיף וביטל הנדר גם בלבו – מהני הפרה בכה"ג אף בלשון שאינו מפורש

[דאף ד"הפרכ צלצ" לחוד – אינו הפרכ, וכן "לשון שאינו מפורש" לחוד – אינו הפרכ, מ"מ צנירוף שניהם יחד – הוי' הפרכ, ר"ן].

< לבית שמאי – צירוף זה (ביטל בלב, ולשון גרוע) מהני רק בשבת.

אבל בחול – אפי' ע"י צירוף אינו הפרה, וצריך הפרה בשפתיו, בלשון מפורש.

< לבית הלל – צירוף זה מהני לעולם, ואפי' בחול.

• אף דמותר להפר נדרים בשבת (עכ"פ כשהוא לצורך שבת כנ"ל), מ"מ אם אפשר לשנות ממה שרגילים בחול – צריך לשנות.

לפיכך: אם דרכו להפר בחול ולומר "מופר ליכי", או "ביטל לך" – כשמפר בשבת יש לו לשנות

ולומר "טלי ואכלי", או "טלי ושת" – ובצירוף שיבטל גם בלבו [כיון דלשון זה הוא ג"כ לשון גרוע].

א. וכן הלכה, ר"ן.

ב. עי' להלן, דמ"מ צריך שינוי.

ג. עי' בהר"ן בזה.

ד. עי' בהר"ן (להלן) והרא"ש, דהביאו מהירושלמי טעם אחר. דהפרה אינו עוקר הנדר למפרע (כהתרה), רק דמבטלה מכאן ולהבא. ממילא א"א להפר בהני לשונות, דמשמעותם דמבטלין הנדר למפרע, עיי"ש.

ה. עי' בהר"ן, דהביא גירסא אחרת בהגמ'. ולדבריהם יוצא, דאף דהקמה א"צ לשון מפורש, מ"מ אם אמר "אין רצוני שתהא נודרת מכאן ואילך" – אף דמשמעות דבריו הוא, דמה דנדרה עד עכשיו ניחא לי, ומקיים לה – מ"מ זה בודאי לא הוי' הקמה (ויכול להפר אח"כ כשהוא ביום שמעו), עיי"ש.

- בהפרת נדרים – צריך הבעל לומר "מופר לך".
ואם אמר "מותר לך" – לא אמר כלום [דלשון "כפרה" מפורש בכפסוק].
  - בהתרת נדרים – צריך החכם לומר "מותר לך".
ואם אמר "מופר לך" – לא אמר כלום [דכשמתיר החכם, עושה הנדר לחולין – וזכו "מותר לך"י^א, ר"ן].
  - התרת נדרים – יכול להיעשות ע"י שלשה הדיוטות^ב, או ע"י יחיד מומחה^ג.
- ◇ האם יש "שאלה" בהקדש, או לא:
- לבית הלל – יש שאלה בהקדש [דס"ל "הקדש צטעות" – אינו הקדש, וכיון דנשאל עליי, נמלא דהקדש צטעות הי"ן].
לבית שמאי – אין שאלה בהקדש [דס"ל "הקדש צטעות" – הוי' הקדש, וממילא אף דנשאל עליי, מ"מ הוי' הקדש].
[ולכן: אס הקדיש צמכה, ושחטה בחוץ, ואח"כ נשאל עליי:]
- לצ"כ – פטור (דכיון ד"יש שלח צהקדש", והחכם עוקר למפרע, הרי כאילו לא הקדישה מעולם דמי);
לצ"ש – חייב (דכיון ד"אין שלח צהקדש", אף דנשאל עליי, מ"מ הוי' הקדש), ר"ן].
- ◇ "שחטי חוץ" – אינו חייב עלי' כרת אלא על השחיטה. אבל על המליקה בחוץ – אינו חייב.
- ◇ כל המועדות – צריכין קידוש החודש לקבוע זמניהם. אבל שבת (בראשית) – א"צ קידוש [דאין צ"ד צריכין לקדש א' צצת, כדי לטעות ז' לו צצת, ר"ן].
- ◇ קידוש החודש – יכול להיעשות רק ע"י שלשה מומחין.

א. ע"ע בהר"ן, דהביא פשט אחר. די שחילוק יסודי בין הפרה להתרה:
בהפרה – הבעל או האב מבטל הנדר רק מכאן ולהבא, ולזה שייך לשון "הפרה".
בהתרה – החכם עוקר הנדר למפרע, ולזה שייך הלשון "מותר לך" (דמתירו מעיקרא), עיי"ש.

ב. עי' בהר"ן, דהני הדיוטות בעינן דעכ"פ יהיו אנשים ד"כי מסברי להו, מיהא סברי". אבל בלא"ה אינן כשרין [אבל הרמב"ם ס"ל, דכל הדיוטות כשרין, עיי"ש].

ג. עי' בהר"ן, דהאריך בהא דבעינן "מומחה": אי הכוונה ל"סמוכין"; או דמספיק ב"רב מובהק בדורו", עיי"ש.

- אשה שנדרה, ושמע בעלה או אבי', ושתק (ולא הפר) כל משך אותו היום – הנדר מקוים.
 < ואיירי: 1. בין בשתק ע"מ לקיימו לאחר זמן [שדעתו שיתקיים כשיעבור יום כשמיטה*, ר"ן].
 2. בין בשתק סתם [דלא גמר בלבו כלום, לא שיכ"י מקוים, ולא שיתצטל].
 3. ואפי' בשתק ע"מ למיקט [דכוא רק כדי להקניט אשתו, אבל צאמת כונתו להפר לכך לאחר מיכן].
- אשה שנדרה, ושמע בעלה או אבי':
 < אם "קיים" את הנדר בלבן – הוי' קיום (מיד, ואינו יכול להפר עוד, ואפי' במשך יום שמעו)
 [דאינו לריך להוליא צשפתיו*, ר"ן].
 < אם "הפר" את הנדר בלבן – אינו הפרה.³
- בעל או אב ש"קיים" את הנדר – שוב אינו יכול ל"הפר".
 וכן אם "הפר" את הנדר – שוב אינו יכול ל"קיים".
- המקיים את הנדר – יכול לישאל על הקיום... (עי' לעיל דף סט')
- אין (הבעל או האב') יכולין להפר, אלא הני ב' סוגי נדרים:
 1. נדרים שיש בהם "עינוי נפש".
 < ובזה מהני הפרתו בין לעצמו, ובין לאחרים (אם גירשה ונשאת לאחרים).
 2. נדרים "שבינו לבינה".
 < ובזה מהני הפרתו רק לעצמו², אבל לא לאחרים (דאם נשאת לאחר, יתבטל הפרתו ויחול הנדר).
- האשה שאמרה, "קונם":
 "פירות עולם עלי" – הר"ז נדרי "עינוי נפש".
 "פירות מדינה (זו) עלי" – אינו "עינוי נפש"¹ [דכא מותרת לאכול מפירות מדינה אחרת].
 "פירות חנוני זה עלי" – אינו "עינוי נפש"¹ [דכא יכולה לקנות מחנוני אחר].
 ~ ואם לא היתה פרנסתו (של הבעל) אלא מחנוני זה – הר"ז "עינוי נפש"
 [דפעמים שאין לו מעות, ואין מי שיקיפו אלא חנוני זה, ונמצאת היא מתענה, ר"ן].
 << וכ"ז לר' יוסי;
- אבל להחכמים: אף שאמרה "קונם פירות מדינה (זו), או חנוני זה עלי" – לעולם הוי' "עינוי נפש"
 [דס"ל, שמא תנטרך דוקא לפירות אלו שנאסרו, ראשונים]. (ע"ע להלן דף פב')
- האשה שאמרה, "קונם רחיצה (או) קישוט עלי"... (עי' להלן דף פ')

א. אבל אין נכלל בזה כשכוננתו שיהי' מקוים בשתיקה זו (וכדלהלן "קיים בלבו") – דא"כ יהי' מקוים מיד, ושוב לא יהי' יכול להפר אפי' במשך כל אותו היום.
 ב. עי' בהר"ן, דילפינן זה מהדין "שתיקה ביום שמעו", עיי"ש שהאריך בזה.
 ג. עי' לעיל (דף עז'), דאם הפר בלבו, וגם צירף לזה "לשון שאינו מפורש" – בזה שפיר הוי' הפרה, עיי"ש.
 ד. עי' בהר"ן (לעיל סח. ד"ה לומר שהבעל), דדין האב כדין הבעל, וגם הוא אינו יכול להפר אלא הני ב' סוגי נדרים. אבל עיי"ש שהביא שיטת הרמב"ם, דהאב יכול להפר כל נדרי בתו, עיי"ש.
 ה. ואפי' לאחר שיגרשה לא יחול הנדר (כ"ז שלא נשאת לאחר), דהא עדיין יכול לחזור ולישאנה – עי' בהרא"ש ותוס'.
 ו. עי' בהגמ' (להלן דף פב'), דאף דאינו "עינוי נפש", מ"מ יכול להפר עכ"פ משום "נדריים שבינו לבינה", עיי"ש.
 ז. עי' בהר"ן, דזהו דוקא כשנדרה מפירות מדינה שלא דרה בה. אבל אם נדרה מפירות מדינה שהיא דרה בה – שפיר נחשב נדר של "עינוי נפש" (דלא גרע מהציור של "לא היתה פרנסתו אלא ממנו", עי' להלן), עיי"ש.

- האשה שאסרה על עצמה "רחיצה" או "קישוט" – האם נחשבת כנדר של "עינוי נפש": להחכמים – הרי זה "עינוי נפש"².
לר' יוסי – אינו "עינוי נפש"³ [ואף שאסרה על עצמה רחיצה עולמית, וכ"ש כשאסרה רק ליום אחד⁴, ר"ן].
    << לפיכך: האשה שאמרה:
    - "קונם הנאת רחיצה עלי לעולם, אם ארחץ (היום)", וכן "שבועה שלא ארחץ";
    - "קונם הנאת קישוט עלי לעולם, אם אתקשט (היום)", וכן "שבועה שלא אתקשט"; - להחכמים – הר"ז "עינוי נפש"⁵ [דמה תעשה: אס תרחץ – תיאסר הנאת רחיצה עלה לעולם; ואס לא תרחץ – יש לה ניוול, ו"עינוי נפש" (וכן הוא בנוגע "קישוט")].
לר' יוסי – אינו "עינוי נפש"⁶ [דס"ל דמניעת רחיצה וקישוט אין זה "עינוי נפש"]].
- האשה שאמרה "קונם פירות עולם עלי, אם ארחץ":
להחכמים – הר"ז "עינוי נפש"⁷ [דבין כנדר (איסור פירות), ובין כתנאי (איסור רחיצה) – הוי עינוי נפש].
לר' יוסי – אינו "עינוי נפש"⁸ [דאף דכנדר הוי "עינוי נפש", מ"מ כיון דכתנאי (לר"י) אינו "עינוי נפש", אמרינן "לא תרחץ, ולא ייאסרו", גמ']].
- האשה שאמרה:
    - "קונם הנאת רחיצה עלי לעולם, אם לא ארחץ בי משרה";
    - "קונם הנאת קישוט עלי לעולם, אם לא אתקשט בנפש"; - להחכמים – הר"ז "עינוי נפש"⁹ [דמה תעשה: אס תרחץ צמי משרה – הרי יש זה צודאי "עינוי נפש"; ואס לא תרחץ צמי משרה – תאסר ברחיצה לעולם].
לר' יוסי – אינו "עינוי נפש"¹⁰ [דאף אס לא תרחץ צמי משרה, ותיאסר ברחיצה לעולם, ס"ל לר"י דאין זה "עינוי נפש"]].
- ◇ אע"פ שאדם אסור ביום הכיפורים בהחמשה עינוין – מ"מ אין חייבין "כרת" אלא על אכילה ושתי'
[דצבחיוז כרת כתיב "אשר לא תענה", ורק מניעת אכילה ושתי' נחשבין כ"עינוי". ואף דלהחכמים (כג"ל) גם מניעת "רחיצה" נחשב "עינוי נפש" – מ"מ ציוכ"פ צענין "עינוי הניכר צאותו יוס", ומניעת רחיצה אינו ניכר אלא עד לאחר כמה ימים¹¹, גמ']].
-
- א. עי' בהר"ן, דאיירי בנוגע "קישוט הפנים" (כגון כחול ופקוס). אבל בנוגע "קישוט שלמטה" – לכו"ע אינו "עינוי נפש", אלא "דברים שבינו לבינה", עיי"ש (על המשנה).
  - ב. וכן הלכה (ר"ן בדף פא', והביא מהרמב"ם דפסק כר"י, עיי"ש). ובהגמ' מבואר, דלהחכמים אף מניעת רחיצה וקישוט של "יום אחד" הוי "עינוי נפש". אלא דדנו בזה האחרונים, דאולי למסקנא מודים החכמים ד"ניוול דיום אחד" לא הוי עינוי נפש [עי' ברעק"א (יור"ד סי' רלד', נט'), ובהגר"א שם, ועוד].
  - ג. אלא דמ"מ הוי "דברים שבינו לבינה" – עי' להלן דף פא'.
  - ד. אלא דכשאסרה רק ליום אחד – י"א דבכה"ג לא הוי אפי' "דברים שבינו לבינה", עי' בהר"ן בשם רבינו יונה.
  - ה. עי' בהר"ן, דכיון דנדר זה (של תנאי) לא יהי חל עכשיו רק לאחר שיעבור התנאי – א"כ דיין זה תלוי בהמחלוקת ר' נתן והחכמים (להלן דף פט'). ולר' נתן (שם) אינו יכול להפר, כיון שעדיין לא חל הנדר, עיי"ש שהארין בזה.
  - ו. ולא חיישינן "דלמא תרחץ" – דכיון דלא יחול הנדר רק לאחר שיעבור על התנאי, בזה אין חוששינן שיעבור על התנאי, עי' בהר"ן (דף עט: ד"ה אילימא).
  - ז. וכן חייבין כרת על עשיית מלאכה ביוהכ"פ [דכן מפורש צהפסוק], גמ'.
  - ח. והר"ן הביא טעם אחר (מהגמ' ביומא), דבעינן "עינוי שיש בו אבוד נפש" – ורחיצה אין בה אבוד נפש, עיי"ש.

- ◇ "מעייין" של בני העיר (שמושך ויורד לעיר אחרת, ואין מספיק מים לב' הערים), מי קודם – אם הנידון הוא בין: – "חיהן (שתיית עצמן), וחיי אחרים – חיהן קודמין [דילפינן מפסוק ד"חייך קודמין"].
- "בהמתן, ובהמת אחרים – בהמתן קודמת; וכן "כביסתן, וכביסת אחרים – כביסתן קודמת [כנ"ל].
- "כביסתן, וחיי אחרים (שתיית אחרים):
- להחכמים – חיי אחרים קודמין [דחיי נפש קודם].
- לר' יוסי – כביסתן קודמת
- [דיליף מפסוק, דמניעת כביסה יש לער גדול (כדלהלן). וג"ז נחשב "חיי נפש", וממילא אמרינן "חייך קודמין"]¹.
- ◇ אדם שיש לו לכלוך וזוהמא – אם הוא:
- בראשו (שאינו מסרק ראשו תמיד) – מביאתו לידי עיוורון [דזוכמת כראש מכסה מאור עיניו, ר"ן].
- בגופו (שאינו רוחץ תמיד) – מביאתו לידי שיחני וכיבי (אבעבועות המכאיבות) [אלא דמ"מ לאלו יש רפואות].
- בבגדיו (שאינו מכבסן תמיד) – מביאתו לידי שעמום ותמהון לב [ולזכ אין רפואה].
- ◇ אלו דברים שצריך לזוהר בהן:
1. שלא יהי' עליו לכלוך וזוהמא (כנ"ל).
  2. שילמוד תורה בחבורה (ולא ביחידות) [שכתלמידים מחדדים זא"ז, ואת כרז, ר"ן].
  3. להשתדל ללמד תורה לבני עניים [שמכן תלא תורה (שאין להם עסק אחר, ועוד שדעתם שפלה, ר"ן)].
- ◇ מפני מה אין מצוין תלמידי חכמים שיהי' גם בניהן תלמידי חכמים:
1. שלא יאמרו (בני ת"ח) שהתורה ירושה היא להם [ולא ילמדו צעמס].
  2. כדי שלא יתגדרו על הציבור [שלא יגיסו דעתם, ר"ן].
  3. מפני שמתגברין על הציבור [עונש הוא ע"מ שמגיסים דעתם].
  4. מפני שקוראים לאנשים "חמורים" [ואין נוכחין כזן כבוד, מפרש].
  5. שאין מברכין בתורה תחילה [דאין מצרכין כג' צרכות של צרכת התורה ככל יוס].
- ◇ א' מן הסיבות שנחרבה ארץ ישראל – מפני שלא ברכו בתורה תחילה (כנ"ל)².
- "רחיצה וקישוט" – אף לר' יוסי אינו "עינוי נפש" (עי' לעיל דף פ'), מ"מ האם הוא עכ"פ "דברים שבינו לבינה":
לר' אדא בר אהבה – הרי זה "דברים שבינו לבינה" [דאיכא קפידא לצטל, ר"ן]. וכן הלכה.
לרב הונא – לא הוי' אפי' "דברים שבינו לבינה" (ואינו מפר כלל) [דמתוך שהוא רגיל צב אינו חושש, עי' צבר"ן].
- האשה שאמרה, "קונם":
 – "פירות עלי" – מיפר [דכווי "עינוי נפש"].
 – "שאיני עושה לפי אבא, לאבך, לאחי, לאחייך";
 וכן, "שלא אתן תבן לפני בהמתך, ומים לפני בקרך" – אינו יכול להפר³ [דלא הוי' אפי' דברים שבינו לבינה].
 – "שלא אכחול, שלא אפקוס": להחכמים – הוי' "עינוי נפש". ולר"י – הוי' רק "דברים שבינו לבינה".
 – "הנאת תשמישך עלי": לר"י – הוי' "דברים שבינו לבינה" [ד"אין מאכילין את האדם דבר האסור לו"].
להחכמים – איבעי' הוא (ולא איפשיטא) [ואזלינן לחומר, ולא הוי' אלא כ"דברים שבינו לבינה", ר"ן].
 – "הנאת תשמישי עליך", "שלא אציע לך מטתך", "שלא אמזוג לך את הכוס", "שלא ארחץ לך פניך, ידיך, ורגליך":
להחכמים – א"צ להפר [דצכל אלו, האשה משועבדת לעשות לצעלה⁴, ולא חל הנדר כלל].
לר"ג – צריך להפר [מדדבנן, שלא תקל צנדרים, ותעבור על צל יחל, ר"ן].
-
- א. אבל ר' יוסי מודה, דאם יש נידון בין "רחיצתן, וחיי אחרים" – דחיי אחרים קודמין [דר"י לשיטתי, דס"ל ד"רחיכה" אינו "עינוי נפש" (כדלעיל), ויש יותר לער זמניעת כביסה, מזמניעת רחיכה, גמ"].
- ב. עי' בהר"ן, דהכוונה הוא "שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ, שיהא ראוי לברך עלי", עיי"ש שהאריך בזה.
- ג. עי' בהר"ן, דזהו דוקא כשהכניסה לו שפחות, דאז אינה משועבדת לעשות לו הני דברים. אבל אם לא הכניסה לו שפחות – בכה"ג א"צ להפר לה, דלא חל הנדר כלל (דבזה משועבדת לו, וכדלהלן).
- ד. דהלכה כרב אדא ב"א (לעיל).
- ה. ובנוגע דברים – האשה משועבדת לו, אף כשהכניסה לו שפחות, עי' בהר"ן.

- ◇ אין אדם יכול להתיר "נדרי עצמו", אף שהוא חכם [דילפינן כן מפסוק].*
- ◇ "דברים המותרים, ואחרים נהגו בהן איסור" – אסור לנהוג בהם היתר כדי לבטלן².
- האשה שאמרה, "קונם הנאת פלוני עלי":
  - לר' יוסי – אינו "עינוי נפש" [דכא יכולה ליכנות מאחרים]; ומ"מ הוי' "דברים שבינו לבינה"
  - [שטורח הוא לו להטפל להציל לה מאחרים. או מתוך שכיח מטריחו מתגנה עליו, עיי' צמאירי].
  - להחכמים – הוי' "עינוי נפש" [שמא תלטרך ליכנות דוקא ממנו, רא"ש].
- האשה שאמרה, "קונם שתי ככרות אלו עלי" –
  - והרי מככר א' הוא "עינוי נפש", אבל מככר השני אינו "עינוי נפש" (כגון שא' הוא פת נקי, והשני הוא פת קיבר, ר"ף):
  - לשמואל – חל הפרת הבעל אף על הככר דאינו של עינוי נפש³
  - [דמתוך שחל על הככר של "עינוי נפש", חל נמי על השני].
  - לר' יוחנן – לא חל הפרתו אלא על זה שיש בה עינוי נפש⁴
  - [דלא אמרינן מתוך הכ"ל; חוץ "צנזירות" – דמודה צב ר' יוחנן (להלן דף פג)].

א. עי' בהר"ן, דהביא נידון אי יכול אדם להתיר נדרי אשתו מתורת "התרת חכם", ולא משום "הפרת הבעל", עיי"ש.
 ב. ואם נהג אדם "שלא לאכול בשר", ו"שלא לשתות יין בזמן מיוחד": ושוב רוצה לשתות יין, או לאכול בשר באותו הזמן – צריך התרת נדרים, ר"ן.

- ג. וכן הלכה, ר"ן.
- ד. ואפי' אם "הפר סתם" – חל הפרתו על כל הנדר. [אבל אם הכפר צפוי רק על הככר של "עינוי נפש" – לא חל הפרתו כלל, דכן הוא ההלכה, ד"צטל שהכר מקצת הנדר, אפי' מה שכפר אינו מופר" (כדלהלן דף פז)]. ר"ן.
- ה. עי' בהר"ן, דהאריך לבאר סברת המחלוקת. דשמואל ס"ל – דהא דמבואר להלן (בדף פז), ד"בעל שהפר מקצת הנדר, אפי' מה שהפר אינו מופר", כלל זה נוגע גם בכה"ג (של ב' ככרות), דהמקצת שלא הפר לא הי' של "עינוי נפש". וא"כ, אם לא הי' אמרינן "מתוך", הי' נתבטל גם החלק של "עינוי נפש", וזה א"א, וע"כ דיש דין חדש של "מתוך", דכל הנדר מופר. ור' יוחנן ס"ל – דדין הנ"ל לא הוי' אלא בצירוף דשייך להפר גם מקצת השני. משא"כ בכה"ג, דמקצת השני לא הי' של "עינוי נפש", בזה שפיר יכול להפר אפי' רק חלק א' של הנדר (דהוא של עינוי נפש), וממילא אין הוכחה דאמרינן "מתוך", עיי"ש.
- ו. ע"ע בהר"ן דהוסיף, דזהו רק בנדר של "עינוי נפש". אבל בנדר של "דברים שבינו לבינה" – אף שמואל יודה דלא אמרינן מתוך, דבזה לא נאמר דין הנ"ל, ושפיר יכול הבעל להפר רק מקצת נדר, עיי"ש.
- ז. ואפי' הפר "בפירוש על שניהם" – אינו מופר לשאינו של "עינוי נפש", ר"ן.

◇ האשה שהיתה נזירה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה (את נדר הנזירות), והיתה שותה יין ומיטמאה למתים – פטורה ממלקות [דכפרה בלא ידיעתה כוונת הכפרה, ר"ש].*

• **"אין נזירות לחצאין":**

(היינו, דא"א לקבל נזירות להיות אסור רק ב"יין", ולא ב"חרצנים וזג" – אלא דנאסר על הכל)².
 < לפיכך: אם הפר הבעל (נדר הנזירות של אשתו) – חל הפרתו על הכל, ואפי' על "החרצנים וזג" (דאין בהן "עינוי נפש") [ואפי' לרי יוחנן (לעיל דף פז) – דשחני נזירות, כיון ד"אין נזירות לחצאין", כ"כ ד"אין כפרה לחצאין", גמ'].>

• **"אין קרבן לחצי נזירות":**

~ לכן: האשה שנדרה נזירות, והפר לה בעלה לאחר טו' יום – שוב אינה מביאה קרבן בשביל המקצת שכבר מנתה [אף דקיי"ל דכבעל אינו עוקר חלא "מכאן ולכבא", מ"מ אין מביאין קרבן על חצי מנין נזירות, ר"ן].
 ~ לכן: האשה שנדרה נזירות, ונטמאה למת, ואח"כ הפר לה בעלה – אינה מביאה הקרבנות של נזירות טומאה³ (דהיינו, העולת העוף והאשם, וזהו מלבד שאינה מביאה הקרבנות דנזירות טהרה, כנ"ל).
 < אלא דמ"מ צריכה להביא החטאת העוף [כיון דקיל כ"כ דכאח"כ אף על הספק, כ"כ דכאח"כ אף על רק חצי נזירות, גמ'].>

◇ הגומל חסד עם המת – יזכה שגם אחרים יגמלו לו כן במותו. כגון:

1. אם יספיד המת – יספידוהו אחרים. 2. אם יבכה עליו – יבכו גם עליו. 3. אם יקבור המת – יקברוהו אחרים.

~ לפיכך: האשה שנדרה שלא לטמא למת (או שלא לילך לבית האבל) – הוי' נדר של "עינוי נפש" [דאם היא לא תוכל לגמול חסד עם מתים, תדאג שלא יגמלו לה כן במותה, גמ'].>

• האשה שאמרה, "קונם מה שאני נהנה לבריות" – יכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה⁴ [דכו"י הפקר. וזכני לית זכו אפי' טובת כנאסר לזעלים (שאין יכולין לתס לזיכו עני שירלו) – דכתיב זכו "תעוז" ולא "נתינה", ונמלא דאינה נכנית מן הזעלים, ר"ן].

~ והאם יכולה ליהנות משל בעלה:

לעולא, ולר' נחמן – מותר⁵ [דס"ל דאין כבעל בכלל "צריות" שנדרה מהם].

לרבא – אסור [דס"ל דגם כבעל בכלל "צריות" שנדרה מהם].

• האשה שאמרה, "קונם מה שאני נהנה לבריות" – אין הבעל יכול להפר משום "עינוי נפש". והטעם:

לעולא, ולר' נחמן – שיכולה ליהנות משל בעלה [כשיטתם (כנ"ל), דאין כבעל בכלל "צריות"].

לעולא, ולרבא – שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה [כנ"ל].

א. ומ"מ צריכה סליחה וכפרה, מפרש (ע"פ הגמ' בנזיר).

ב. עי' בהר"ן, דזהו חוץ מן הדין "טומאה למת" – דיכול לקבל על עצמו כל דיני נזירות, חוץ מן האיסור טומאה למת [וזכ נקרא נזירות שמשון]. וכן להיפך, דיכול לקבל ע"ע האיסור טומאה למת (של נזירות), בלא שאר דיני נזירות, עיי"ש. [אלא דאח"כ כתב דאולי אינו כן, ושייך רק לקבל נזירות שמשון, ולא להיפך, עיי"ש].

ג. ואפי' אם כבר הפרישה כל קרבנותי קודם ההפרה, ר"ן.

ד. ובנוגע מעשר עני – עי' להלן (דף פד).

ה. ואף שהבעל מקבל את פרנסתו משאר הבריות, ונמצא שגם ע"י הבעל נהנית משאר הבריות – מ"מ מותר [דלא אסרה אנפשא "פירות" הצריות, אלא "כנאסר" הצריות, ממילא כל היכא שכבעל לוקח אותם, נמלא שאינה נכנית חלא משל בעל, ר"ן]. וע"ע בהגמ', דאם "נתגרשה אח"כ" – לכו"ע אסור לה ליהנות משל בעלה, דאז יחזור הבעל להיות בכלל איסור הבריות. וע"ע בהר"ן דהאריך בזה הרבה, עיי"ש.

ו. עי' בהר"ן, דזהו דוקא לר' יוסי. אבל להחכמים (לעיל) גם בכה"ג הוי' "עינוי נפש", אף שיכולה ליהנות ממקום אחר (כדלהלן), עיי"ש. ואפי' לר' יוסי – אף דאינו "עינוי נפש", מ"מ הוי' "דברים שבינו לבינה" (וכדאמר הגמ' לעיל דף פב).

ז. עי' בהר"ן דביאר, דהא דלא אמרינן כן גם לעיל (דף עט), "בחנוני שלא היתה פרנסתו אלא ממנו" (דפסקינן דהוי' "עינוי נפש") – היינו טעמא: לעולא – דכאן הוא רק בצירוף שיכולה ליהנות משל בעלה (אף דלמעשה אינו מפרנסה, שהוא עני). ולרבא – דאיירי כאן בזמן דשכיח בשדה לקט שכחה ופאה, ולכן לא הוי' "עינוי נפש". משא"כ לעיל (בחנוני) – איירי בימות הגשמים, דלא שכיח לשו"פ, וממילא הוי' "עינוי נפש", עיי"ש.

- האשה שאסרה על עצמה "הנאת תשמיש" של כל ישראל –
יפר הבעל את חלקו, ועדיין תהי' אסורה בתשמיש עם שאר ישראל (עי' להלן דף צ')
 [דצכה"ג לכו"ע "צעל צלל צריות" (עי' לעיל דף פג'), דזודאי על "כיתרא קא אסרה נפשה",
 וממילא מוכח דעיקר דעתה על צעלה, גמ'].
- ◇ הלוקח פירות מעם הארץ (דמאי) – צריך להפריש מהם מעשר ראשון², ותרומת מעשר [דחשודים ע"כ שאינן מעשרין].
 ~ ובנוגע "מעשר עני":
  - < לר' אליעזר – א"צ אפי' לקרות שם על מעשר עני.
  - והטעם: לרב יוסף – דס"ל, דהחויב מעשר עני אינו טובל את הפירות³ (שיהא האוכלו במיתה),
 הלכך א"צ להפרישו מספק.
  - לאב"י – דס"ל, לא נחשדו ע"ה על מעשר עני
 [דכיון דיכול להפקיר את נכסיו וייעשה עני, אף אם יפריש מעשר עני לא יפסיד זכך].
  - < להחכמים – צריך לקרות שם על מעשר עני (אלא דא"צ להפרישה משאר פירותיו⁴).
 והטעם: לרב יוסף – דס"ל, דהחויב מעשר עני טובל את הפירות (והאוכלה במיתה),
 הלכך יקרא שם מספק (דאל"כ יהי' טבל מספק).
  - לאב"י – דס"ל, דנחשדו ע"ה גם על מעשר עני
 [דצחמת חין אדם רולא להפקיר את נכסיו (אפי' רק לשעה מועטת), דחושש שמא יזכה בהם אדם אחר לפניו].
- ◇ "מעשר עני" – האם יש לבעלים בו "טובת הנאה" (שיכול לתת אותו לאיזה עני שירצה), או לא:
  - < לרב יוסף: [ס"ל דזכות של "טובת הנאה" תלוי אם הוא חיוב "כטובל את הפירות" או לא⁵, וממילא:]
לר"א – אין לו טובת הנאה [דס"ל, דהחויב מעשר עני אינו טובל את הפירות (כנ"ל)].
להחכמים – יש לו טובת הנאה [דס"ל, דהחויב מעשר עני טובל את הפירות (כנ"ל)].
  - < לרבא: אם מתחלק בתוך הבית⁶ – יש לו טובת הנאה [דצכה"ג נאמרה זו הלשון של "נתינה"].
אם מתחלק בתוך הגרנות⁷ – אין לו טובת הנאה [דצכה"ג נאמרה זו הלשון של "כנחמה"].
- ~ לכן: האשה שאמרה, "קונם מה שאני נהנה לבריות", האם מותרת ליהנות ממעשר עני –
 תלוי אם יש להבעלים בו "טובת הנאה":
אם יש לו "טובת הנאה" – אסור לה ליהנות [דנמלא דנכנית מן הצעלים].
אם אין לו "טובת הנאה" – מותר לה ליהנות [דנמלא דאינה נכנית מן הצעלים, ודומה ללקט שכחה ופאה (לעיל דף פג')].

א. ואח"כ יכול לעכבה לעצמו – דהרי מעשר מותר לזרים, "והמוציא מחבירו עליו הראי" שאלא הפרישו הע"ה. משא"כ בתרומת מעשר, דצריך ליתנו לכהן, ר"ן.
 ב. עי' בהר"ן דנתן טעם לזה, עיי"ש.
 ג. דא"צ לתת אותו לעני אחר, ד"המוציא מחבירו עליו הראי", ר"ן.
 ד. עי' בהר"ן, דהוסבר למה תלוי זה בזה, עיי"ש.
 ה. עי' בהר"ן, דבימות הגשמים – מתחלק בתוך הבית. ובימות החמה – מתחלק בתוך הגרנות, עיי"ש.

◇ "טובת הנאה" (שיכול לתת התרומות ומעשרות, וכדו', לאיזהו כהן או לוי שירצה) – נחשב כזכות "ממון" של הבעלים [ע"פ מסקנת סוגיותינו (תי' דרצא. אצל ע"ע צסוגיות אחרים)].

◇ הגונב תבואה של חבירו, והיו של טבל, ואכלו הגנב:

לרבי – צריך לשלם לו דמי החולין שבו, וגם דמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן [ד"טוצת הנאה ממון הוא"כ (כנ"ל)].

לר' יוסי ברי' – א"צ לשלם לו אלא דמי החולין שבו

[דס"ל, דקנסו רצון לזעל הבית, כדי שלא ישהה אדם את עצמו מצלי להפריש ממנו תרומות ומעשרות].

• האומר, "קונם כהנים אלו, ולוים אלו, נהנים לי" – אסורים אותן כהנים ולוים ליטול בתרומותיו ומעשרותיו [ד"טוצת הנאה ממון הוא"כ (כנ"ל), ונמלא דכהנים מן הצעלים].

~ אבל האומר, "קונם כהנים ולוים נהנים לי" (שאסר על כל הכהנים והלוים) –

יכולו הכהנים והלוים ליטול בתרומותיו ומעשרותיו, ואפי' בעל כרחו

[דכיון דאין תרומה ומעשר ראוי אלא לכהנים ולוים, וכוא אסרה על כולן, הרי הוא כאילו הפקיר כל זכות

(טוצת הנאה) שפיתח לו, וממילא יכולין ליטולן בע"כ, גמ'].

• האשה שאמרה לבעלה, "קונם שאיני עושה על פיך" – עי' להלן בזה (בדף פו').

◇ המקדיש מעשי ידי אשתו – אינו הקדש, ויכולה האשה לפרנס את עצמה ממעשה ידי².

~ המקדיש "מותר" מעשי ידי אשתו:

< בחיי אשתו – אינו הקדש³.

< לאחר מיתת אשתו:

לר"מ – הוי' הקדש

[דכיון דירש אותה ונעשית שלו, יכול להקדיש אפי' מעשיו – דס"ל "אדם מקדיש דבר שלא צא לעולם"].

לר' יוחנן הסנדלר – אינו הקדש. וכן הלכה.

[דכיון דעכשיו לא חל הקדשו, אף לאחר מיתתה לא תחול – דס"ל "אין אדם מקדיש דבר שלא צא לעולם"].

• אדם אוסר (בנדר) פירותיו על חבירו (אף שאין חבירו ברשותו);

וכן אדם אוסר (בנדר) פירות חבירו על עצמו (אף שאין פירות חבירו ברשותו).

– אבל אין אדם אוסר (בנדר) פירות חבירו על חבירו

[דצעינן דעכ"פ אחד מהם שיכ"י צרשותו – או הפירות, או האדם הנאסר בהם, ר"ן].

• האוסר (בנדר) "דבר שלא בא לעולם" – האם חל הנדר:

אם אסרו על "עצמו" – חל הנדר [ד"דבר שלא צא לעולם" – "כפירות חבירו דמי", ואדם יכול לאסור פירות חבירו על עצמו (כנ"ל)].⁴

אם אסרו על "חבירו" – לא חל הנדר [כמו דאינו יכול לאסור "פירות חבירו" על חבירו (כנ"ל)]. וע"ע לעיל דף מז'.

• האשה שאמרה, "קונם שאיני עושה ע"פ אבא, אביך, אחי, או אחיך" – אינו יכול להפר

[דאינו נדר של "עיניו נפש", ואינו "דברים שזינו לזניה"].

א. ואפי' אי הוי' ס"ל ד"טובת הנאה אינה ממון" – מ"מ קנסוה רבנן לגנב (לשלם יותר מדמי החולין). כי היכי דלא ליגנוב, גמ' (ע"פ הר"ן).
ב. עי' בהר"ן, דלמד מזה דה"ה באדם שאסר "הנאת פירות על עצמו" – דנחשב כאילו הפקירו לכל. אלא דיש לדון, אם אח"כ שאל על נדרו (הנ"ל), האם זה זוכה בפירותיו צריך לשלם לו (דבטל זכיתו למפרע); או דילמא אמרינן דאף דהנדר נתבטל, מ"מ קנין ממון של זה לא נתבטל, עיי"ש.

ג. והטעם לזה, עי' בהר"ן דהביא ע"ז מחלוקת (בכתובות): "א" – דאיירי כשאין הבעל מפרנס אותה, וממילא מעשי ידי' שלה היא; וי"א – דאיירי אפי' כשהבעל מפרנסה, אלא דהיא אומרת "איני ניוונת ואיני עושה", ולכך מעשי ידי' שלה היא, עיי"ש.

ד. ואיירי כשהבעל אינו נותן לה המעכה כסף שתיקנו תחת המותר, עי' בהר"ן.

ה. אף דבנוגע הקדש אמרינן "אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם" (כנ"ל).

◇ "אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם": (להלכה – עי' לעיל דף פה')

<< וכ"ז כשאין בידו להקדישה עכשיו. אבל אם בידו להקדישה עכשיו – יכול להקדישה שיהי' חל אף לאחר זמן.
– לכן: האומר לחבירו, "שדה זו שמכרתי לך, לכשאקחנה ממך תקדיש" – אינו הקדש [כיון דעכשיו אינו שלו, אין צידו להקדישה עכשיו].

אבל האומר לחבירו, "שדה זו שאני מוכר לך, לכשאקחנה ממך תקדיש" – הוי' הקדש (לכשיחזור ויקחנה ממנו) [כיון דעכשיו עדיין הוא שלו, וצידו להקדישה, יכול להקדישה שיהי' חל אף לאחר זמן].

<< וכ"ז כשעכשיו אין גוף השדה שלו. אבל אם עכשיו גוף השדה שלו הוא, וגם בידו לפדותו – יכול להקדישה שיהי' חל לאחר זמן (כשגם הפירות יהי' שלו).

– לכן: האומר לחבירו, "שדה זו שמשכנתי לך, לכשאפדנה" ממך תקדיש" – הוי' הקדש [אף שאין צידו להקדישה עכשיו (כיון דמשועבדת למלוה לפירוטי'), מ"מ גוף השדה שלו הוא ויכול גם לפדותו, אמרינן "כל שצידו, לאו כמחוסר מעשה דמי", ר"ן].

ואפי' האומר לחבירו, "שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים, לכשאפדנה ממך תקדיש" – הוי' הקדש [אף דאין צידו לפדותו קודם הזמן, מ"מ כיון דיש קצבה מתי יכול לפדותה, יכול להקדישה עכשיו שיהי' חל לאחר זמן הכול].

◇ "הקדש (קדושת הגוף למזבח), וחמץ, ושחרור" – מפקיעין מידי שעבוד".

• האשה שאמרה לבעלה, "קונם שאיני עושה על פיך", והיינו: דאמרה "יקדשו ידי לעושיהו"^ב – האם חל הנדר; והאם בעלה צריך להפר לה:

< להת"ק – לא חל הנדר, ולכן א"צ להפר לה [דס"ל כיון שיהא משועבדת לו למעשה ידי, אינה יכולה להפקיע שיעבודו].

< לר' עקיבא – לא חל הנדר על עיקר מעשי ידי, אבל חל על ההעדפה; וממילא צריך להפר לה, שלא ייאסר עליו ההעדפה.

< לר' יוחנן בן נורי – לא חל הנדר עכשיו, אבל חל לאחר שיגרשנה;

וממילא צריך להפר לה, שלא תהי' אסורה לשוב ולהינשא לו^ד

[ואף דהגירושין עדיין לא בא לעולם, מ"מ חל הנדר. והטעם: דבאמת מדאורייתא חל הנדר אפי' עכשיו, ד"קונמות כקדושת

הגוף דמי", ו"הקדש מפקיע מידי שעבוד". אלא דמדרכנן "אלמוכ לשעבודי דבעל ועשוכו כלוקח", וממילא אין הנדר חל

מעכשיו. אבל לאחר שיגרשנה, חשוכו הנדר כאילו חל מעיקרא (כיון שמעיקר הדין הי' ראוי לחול מיד), עי' צבר"ן].

• "הפרה" או "הקמה" שהיתה בטעות – אינה כלום. לכן:

– נדרה אשתו, וסבור שנדרה בתו; נדרה בתו, וסבור שנדרה אשתו:

– נדרה בניזיר, וסבור שנדרה בקרבן (שיהא כקרבן); נדרה בקרבן וסבור שנדרה בניזיר:

– נדרה מתאנים, וסבור שנדרה מן הענבים; נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים:

ועל דעת זו הפר או קיים את הנדר – אינה כלום (וצריך לחזור ולהפר או לקיים את הנדר)

[דילפינן מ"אותה" (צכפרה), ו"לכ" (צכקמה), ר"ן].

< וכ"ז במפרש (שאמרו לו בפירוש^ה, נדרה אשתו ונמצאת שהיא בתו);

אבל בסתם (שאמרו לו שא' נדרה, והוא סבר שהיא אשתו, ונמצאת שהיא בתו) – הוי' הפרה או הקמה.

< וכ"ז כשנודעה לו שטעה לאחר כדי דיבור (של הפרה או הקמה);

אבל אם נודעה לו שטעה תוך כדי דיבור (של הפרה או הקמה) – הוי' הפרה או הקמה (וא"צ לחזור ולהפר ולהקים).

א. ואיירי כשקידשה "בקדושת דמים", ולכן לא חל ההקדש אלא לאחר שיפדנה – ד"הקדש דמים" אינו מפקיע מידי שיעבוד, עי' בהר"ן.

[וע"ע בהר"ן (בע"ב), דהביא מחלוקת ע"ז, אי גם "קדושת דמים" מפקיע מידי שעבוד, עיי"ש].

ב. דאסרה ידי על בעלה למעשהיהן. ודוקא בכה"ג, דאל"כ אינה יכולה לאסור מעשי ידי, לפי שעדיין לא באו לעולם [ו"אין אדם אוסר

דבר שלא בא לעולם על חבירו" (עי' לעיל דף פה'). משא"כ הידים – שפיר הוי' בעולם].

ג. דס"ל לר"ע, ד"העדפה" – דידה היא. משא"כ הת"ק וריב"ן ס"ל דגם העדפה דבעל הוי'. ועי' בהר"ן, דאיירי בהעדפה שעשתה ע"י הדחק;

אבל בסתם העדפה – לכו"ע הוי' דבעל, כיון דאיירי שנותן לה המעה כסף שתיקנו תחת המותר, עיי"ש.

ד. ואיירי שאסרה על בעלה אפי' ה"ז מלאכות שחייבת האשה לעשות לבעלה. ולכן כשלא יפר לה, תהי' אסורה לשוב ולהינשא לו, ר"ן.

ה. זהו ע"פ פי' הר"ן. אבל עי' בהרא"ש ותוס' דפירשו באופ"א, עיי"ש.

◇ "קריעה" על המת שהיתה בטעות –

כגון: אמרו לו מת אביו וקרע, ואח"כ נמצא שבנו הוא שמת – לא יצא ידי חובת קריעה [וילפינן כן מפסוק].

< וכ"ז במפרש (שאמרו לו בפירוש, שאביו הוא שמת, ונמצא שבנו הוא שמת);

אבל בסתם (שאמרו לו שא' מת, והוא סבר שאביו הוא שמת, ונמצאת שבנו הוא שמת) – יצא ידי חובת קריעה.

< וכ"ז כשנודעה לו שטעה לאחר כדי דיבור לקריעתו;

אבל אם נודעה לו שטעה תוך כדי דיבור לקריעתו – יצא ידי חובת קריעה (כדלהלן).

◇ מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ונתעלף החולה וכמדומה שמת, וקרע קרובו את בגדיו, ואח"כ באמת מת החולה:

< אם מת לאחר כדי דיבור מהקריעה – לא יצא ידי חובת קריעה [דצזמן שקרע עדיין לא מת].

< אם מת תוך כדי דיבור מהקריעה – יצא ידי חובת קריעה [דנחשב כאילו קרע עכשיו לאחר שמת החולה].

◇ כל "תוך כדי דיבור" – "כדיבור דמי": חוץ ממגדף, ועובד עכו"ם, ומקדש, ומגרש

[כיון דכני חמיירי כ"כ, אין אדם עושה אותם אלא זכסממא גמורא, ואין זדעתו שיכי' יכול לחזור בו אפי' תוך כדי דיבור, עי' זכר"ן].

• "הקמה או הפרה במקצת" – האם מהני:

כגון: האשה שאמרה, "קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת", וקיים או הפר רק א' מהם:

לר' ישמעאל: "קיים" רק לתאנים – כל הנדר מקוים (ואינו יכול לחזור ולהפר על הענבים) [דילפינן מפסוק].

"הפר" רק לתאנים – אינו הפרה כלל (ואסורה אף בתאנים)

[דילפינן מפסוק ד"הפר מקלתו – אפי' מה שהפר אינו מופר", ר"ן (לעיל פ:)].

לר' עקיבא: "קיים" רק לתאנים – כל הנדר מקוים [דילפינן מפסוק].

"הפר" רק לתאנים – כל הנדר מופר [דילפינן הפרכ מהקמה].

להחכמים: "קיים" רק לתאנים – אינו הקמה כלל (ויכול לחזור ולהפר אף על התאנים) [דילפינן סקמא מהפרכ].

"הפר" רק לתאנים – אינו הפרה כלל [דילפינן מפסוק, כנ"ל].

• האשה שאמרה, "קונם תאנה זו שאני טועמת, וענבה זו שאני טועמת" – הרי אלו שני נדרים (לכו"ע).

לכן: קיים או הפר רק א' מהם – לכו"ע הוא לבדו מקוים או מופר.

~ אבל אם אמרה, "קונם שאני טועמת, לא תאנה ולא ענבה" (שלא אמרה "שאני טועמת ב' פעמים):

לר' שמעון – הוי' נדר א' (ודומה להנ"ל כשאמרה "תאנים וענבים אלו שאני טועמת").

להחכמים – ג"ז הוי' ב' נדרים.

• אדם ששמע שאשתו נדרה, ויודע שזהו נדר גמור, אלא דאינו יודע שהבעל יכול להפר נדרי אשתו –

יכול הבעל להפר את נדרה ביום שנודע לו (שהבעל יכול להפר) [דלוחו יוס נחשב לו כ"יוס שמעו"].

~ אבל אם יודע שיש נדרים שהבעל יכול להפר, אלא דאינו יודע שנדר זה הוא מאותן שיכול להפר:

לר' מאיר – יכול הבעל להפר רק באותו יום ששמע שנדרה, אבל לא ביום שנודע לו (שנדר זה יכול להפר)

[דס"ל, כיון שיודע שיש דין כפרכ, ידיעס גמורס הוי'].

להחכמים – אינו יכול להפר אלא ביום שנודע לו שנדר זה יכול להפר

[דרכ כשנודע לו כן, נחשב ידיעס גמורס, ונחשב כ"יוס שמעו"].

א. עי' בהר"ן, דהביא גירסא ושיטה אחרת: לר' ישמעאל – הפרה במקצת הוי' הפרה עכ"פ על המקצת שהפר, אבל לא על המקצת שלא הפר, עיי"ש.

ב. ולגירסא אחרת הנ"ל, יהי' ההקמה וההפרה חל רק על המקצת, כנ"ל.

ג. אבל א"צ להקם או להפר כל אחד בפנ"ע – דהא פסקינן דיכול להקם ולהפר כמה נדרים נפרדים בהקמה והפרה אחת, ר"ן.

ד. וכן הלכה, ר"ן.

ה. כן פי' הר"ן (כאן, ובדף עט). וע"ע בהר"ן כאן, דהביא פי' אחר בהמחלוקת: לר"מ – אינו יכול להפר כלל (לא ביום ששמע שנדרה,

ולא ביום שנודע לו); להחכמים – יכול להפר רק באותו יום ששמע שנדרה (ולא ביום שנודע לו), עיי"ש.

◇ "סומא" שהרג את הנפש בשוגג – האם חייב גלות:

לר' יהודה – אינו חייב גלות [דיליף מפסוק, דצעינן שיכי' האדם יכול לראות].
לר' מאיר – חייב גלות [דיליף מפסוק, דאף סומא נתרצה].

• המדיר חתנו מליהנות ממנו, והוא רוצה לתת לבתו מעות* –

צריך האב ליתן לה המעות במתנה, באופן שלא יזכה בהן הבעל לפירותי' [דבלא"כ נמלא שחתנו נהנה ממנו].
~ לכן: אם אמר לה, "הרי המעות האלו נתונין לך במתנה, ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן";

וכן אם הוסיף ע"ז ואמר "ומה שתרצי לעשות במעות עשי"²:

להחכמים – מהני, דבכה"ג אין הבעל זוכה בהמעות³

[דס"ל "יד האשה אינו כיד צעלה", ויכול להחנות שלא יזכה בהן הצעל].

לר' מאיר – לא מהני, דהבעל זוכה בהמעות לפירותי'⁴

[דס"ל "יד האשה כיד צעלה", ואפי' זכה"ג דהתנה שלא יזכה בהן הצעל].

< אבל אם אמר לה:

"הרי המעות... ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן, אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך" (למזונות)⁷ –

לכו"ע מהני, דבכה"ג אין הבעל זוכה בהמעות

[ואפי' לר"מ, כיון שאין האשה זוכה בה עד שתתן אותם לתוך פי, ר"ן].

◇ בעל שנתן מתנה לאשתו – קנתה האשה לגמרי, ואין הבעל אוכל פירות

[ואפי' לר"מ דס"ל צעלמא "יד האשה כיד צעלה" (כנ"ל) – מודה כשהצעל צעלמו נותן לה המתנה, דאין לו עוד בה כלום].

◇ "שיתופי מבואות" – כיצד:

מניח את החבית ואומר "הרי זה לכל בני מבו", ומזכה להן ע"י בנו ובתו הגדולים, או ע"י עבדו ושפחתו העברים.

~ והאם יכול לזכות להן ע"י "אשתו":

לר' מאיר – אינו יכול [דס"ל "יד האשה כיד צעלה" (כנ"ל), ונמלא דמעולם לא ילא מרשות הצעל]⁷.

להחכמים – יכול [דס"ל "יד האשה אינו כיד צעלה" (כנ"ל), וממילא יכולה לקנות מצעלה כדי לזכות לאחרים].

<< וכ"ז כשאין לאשתו חצר באותו מבו;

אבל אם יש לה חצר באותו מבו (שאיך לבעלה רשות בה') –

לכו"ע יכול לזכות להן ע"י אשתו [ואפי' לר"מ, דאמרינן "מיגו דזכי' לנפשא', זכי' לאחריני"]⁸.

א. נקט דוקא מעות (שנותן לה להוציא אותן בחפצי'). אבל אי רוצה לתת לה מזונות – א"צ להוסיף כדיבורו כלום [דמזונות צכל אופן אין לצעל שום זכי' בהן], ר"ן.

ב. עי' בהר"ן, דזהו לרוב ראשונים. אבל להרמב"ם – אם הוסיף כן, לכו"ע אין הבעל זוכה בהמעות, עיי"ש.

ג. ולהלכה – עי' בהר"ן דהביא מחלוקת ראשונים בזה.

ד. עי' בהר"ן, ו"א – דזהו דוקא כשיחד נתינתו שיהי' למזונות [דאין הצעל יכול לזכות אחר שנתנה המזונות לתוך פי]. ו"א – דלאו דוקא למזונות, אלא כל שיחדן לה לאיזה דבר שיהי', אין הבעל זוכה בהן [כיון שאף לה לא הקנה לגמרי אלא לאותו דבר בלבד], עיי"ש.

ה. ולא דמי לכשהבעל נותן מתנה לאשתו, דקנתה לגמרי (כנ"ל) – דדוקא התם דנותן לה שתזכה לעצמה, מכיון להוציא לגמרי מרשותו. משא"כ כאן שנותן לה רק כדי שתזכה לאחרים, דינה כאשה המקבלת מאדם אחר, דידה כיד בעלה, ולא יצאת מרשות הבעל, גמ' והשיטה.

ו. כגון, שנפלה לה בירושה בעודה ארוסה, והבעל כתב לה אז "דין ודברים אין לי בנכסידך", ר"ן.

ז. דבכה"ג שקונה החבית לעצמה – לכו"ע יש לה יד [דומי' ל"צעל שנתן מתנה לאשתו" (כנ"ל)].

- אלמנה או גרושה (וכן פנוי) שאמרה, "הריני נזירה לכשאנשא", ואח"כ נשאת – האם יכול הבעל להפר את נדרה:
  - לר' ישמעאל – יכול להפר [דיליף מפסוק, דאזלינן צתר "חלות הנדר" (ולא צתר האמירה), וצאותה שעה הוא כבר בעלה].
  - לר' עקיבא – אינו יכול להפר¹ [דיליף מפסוק, דאזלינן צתר "אמירת הנדר" (ולא צתר החלות), וצאותה שעה עדיין לא היא בעלה, "ואין הצעל מיפר בקודמין"]².
- ~ וכן, אשת איש שאמרה, "הריני נזירה לכשאתגרש" (ואח"כ נתגרשה) – האם יכול הבעל להפר את נדרה (קודם שתתגרש):
  - לר' ישמעאל – אינו יכול להפר [כנ"ל, דאזלינן צתר "חלות הנדר", וצאותה שעה כבר אינו בעלה].
  - לר' עקיבא – יכול להפר³ [כנ"ל, דאזלינן צתר "אמירת הנדר", וצאותה שעה הוא עדיין בעלה].
- אלמנה או גרושה (וכן פנוי) שאמרה, "הריני נזירה לאחר שלשים יום", ובתוך ל' יום נשאת (לאחר) – האם יכול הבעל להפר את נדרה:
  - לרב חסדא: לר' ישמעאל – יכול להפר [כנ"ל]; לר' עקיבא – אינו יכול להפר [כנ"ל].
  - לאב"י – לכו"ע אינו יכול להפר [דזככ"ג דתלתא את נדרה צ"ימיס", יכול להיות שישלמו אותם ל' יום והיא לא תינשא. וס"ל דכל היכא שהאמירה והחלות הנדר יכולין להיות ברשות אחד (אף שאח"כ נשתנה ברשות), לכו"ע אזלינן צתר שעת אמירת הנדר, גמ"ל].
- ~ וכן, אשת איש שאמרה, "הריני נזירה לאחר שלשים יום", והפר לה בעלה, ובתוך ל' יום נתאלמנה או נתגרשה – האם הפרת הבעל מהני:
  - לרב חסדא: לר' ישמעאל – אינו מופר [כנ"ל]; לר' עקיבא – הר"ז מופר [כנ"ל].
  - לאב"י – לכו"ע הר"ז מופר [כנ"ל, דכשהאמירה והחלות יכולין להיות ברשות אחד, לכו"ע אזלינן צתר שעת אמירת הנדר, גמ"ל].
- אשה שנדרה ביום שנשאת⁴, ונתגרשה בו ביום, והחזירה בעלה בו ביום – אין הבעל יכול להפר את נדרה [דכל שילאח לרשות עלמה אפי' לשעה אחת, אין הצעל יכול להפר]⁵.
- נערה המאורסה שהלך אבי' (או שהלכו שלוחי אבי') עם שלוחי הבעל ללוותה בדרך – אבי' ובעלה מפירין את נדרי' [כשאר ארוסה. ואף שהיא הולכת עם שלוחי הבעל, לא ילאת מרשות אבי' כ"ז שאבי' או שלוחי הולכין עמה].
- ~ אבל נערה המאורסה שמסר אבי' (או שמסרו שלוחי אבי') אותה לשלוחי הבעל – אין האב או הבעל יכולין להפר נדרי' [דכיון שנמסר לשלוחי הבעל, הוי' כך מסירה כ"נישואין", דשוב אין לאבי' רשות בה. וכן צנוגע הבעל, הוי' בני נדרים אללו כ"קודמין", ו"אין הצעל מיפר בקודמין", גמ"ל וכו"ל].
- אלו נשים שנדריהן קיימין (דאין יכול להפר להן) [דזכולן היא יולאח מרשות אבי'] –
  1. בוגרת 2. יתומה (ממש, שמת אבי') 3. יתומה בחיי האב (שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה, ועודה נערה)⁶.
- ◇ "יתומה בחיי האב" (שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה) אפי' היתה קטנה כשנשאת, וחזרה אצל אבי' – יוצאה מרשות האב.
- נדר "שעדיין לא חל", האם יכול הבעל להפר אותה – כגון, האשה שאמרה לבעלה:
  1. "קונם שאיני נהנה מאבי' או מאביך", אם אעשה אני דבר לפיך" [שלא תיאסר עד שתקיים כתנאי];
  2. "קונם שאיני נהנית ממך, אם אעשה אני דבר לאבי' או לאביך" [כנ"ל];
  3. "בטולה אני מן היהודים (איסור תשמיש), אם משמשתך" [כנ"ל];
- < לר' נתן – אינו יכול להפר [דיליף מפסוק], דאין הצעל מיפר אלא א"כ כבר חל הנדר].
- < להחכמים – יכול להפר⁷ [דיליף מפסוק], דהצעל מיפר אע"פ שעדיין לא חל הנדר].

א. וכן הלכה, ר"ן.

ב. ואף שעדיין לא חל הנדר – ס"ל לר"ע כהחכמים (להלן) דבעל מיפר אע"פ שעדיין לא חל הנדר, ר"ן (לעיל דף פ.).

ג. עי' בהר"ן, דה"ה אם נדרה זמן רב לאחר הנישואין, ונקט "ביום שנשאת" לרבותא, עיי"ש.

ד. והטעם בזה: אם חזר ונשאה – אינו יכול להפר, ד"אין הבעל מיפר בקודמין" (וגם נדר זה נחשב כ"קודמין", שנדרה קודם נישואין השני).

ואם חזר וקידשה – ג"כ אינו יכול להפר, דארוס אינו מיפר אלא בשותפות האב, ובכה"ג שכבר נשאה שוב אין לאבי' זכות בה, ר"ן.

ה. עי' בהמשנה, שצירף כמה מקרים ביחד, ומנה תשע מקרים, עיי"ש [ופי' הירושלמי, שעשה כן "לחדד את התלמידים"], ר"ן.

ו. עי' בהר"ן, שביאר החידוש שבכל הני ציורים, עיי"ש.

ז. זהו נדר של "עינוי נפש", ע"פ מ"ש הגמ' (לעיל דף פב.) "דהנאת פלוני עלי" – הוי' נדר של "עינוי נפש" (אלי' דהחכמים), ר"ן.

ח. הראשונים למדו, דבאמת חולקין רק בסברא, והביאו הפסוק רק לאסמכתא בעלמא, עי' בתוס' והרא"ש (דף צ.), עיי"ש.

- נדר "שעדיין לא חל", האם יכול לשאול לחכם להתיר אותה – כגון:
  1. האומר "תיתסר הנאת עולם עלי, אם אקח אשה לפני שאלמוד הלכה" [שאינו נאסר עד שיקיים התנאי];
  2. האומר, "קונם שאיני נהנה לפלוני [שאוסרו מליכנות ממנו], וגם לחכם שיתיר לי את הנדר" [שיאסר גם החכם מליכנות ממנו];
  3. האומר, "קונם שאיני נהנה לפלוני, וגם הריני נזיר לכשאשאל על הנדר" –
 << האם יכול לישאל על נדר (או נזירות) השני תחילה, אף שעדיין לא חל (כל כמה שאינו שואל על נדרו הראשון):
  - לרב אחא בר ר"ה: "לר' נתן – אינו יכול להתירה; להחכמים – יכול להתירה [דס"ל, כשם שחלוקים לגבי הפרס (כדלעיל דף פט)], כך גם חלוקים לגבי שאלה].
  - לרב פפי – לכו"ע אינו יכול להתירה²
  - [דס"ל, דחלוקים דוקא לגבי הפרס, אבל לגבי שאלה – כו"ע יליף מפסוק דאין החכם מתיר אלא כ"ח חל הנדר].
- "בראשונה היו אומרים" – דאלו ג' נשים יוצאות (בעליהן חייבין לגרשם), וגם נוטלות כתובה שלהן:
  1. אשת כהן האומרת לבעלה "טמאה אני לך" (שנבעלה לאחר באונס) [דנאמנת ליאסר עליו, ומ"מ יש לה כתובה (דיכולה לומר "מזלו גרם", ע"י להלן)].
  2. האומרת לבעלה "שמים ביני לבינך" (שאינן שכבת זרעו יורה כחץ בשעת תשמיש) [דכיון שאינו ראוי להוליד, יכולה לחייבו לגרשה].
  3. האשה שאמרה "נטולה אני מן היהודים" (שאסרה על עצמה הנאת תשמיש של כל היהודים) [דמוכחא מילתא דתשמיש קשה לה, ונחשבת כאנוסה, ומשום הכי כופין אותה להוליד וליתן כתובה, ר"ן].
 << "חזרו לומר" – שאין הדין כן [כדי "שלא תהא אשה נותנת עיני באחר", ומקלקלת על בעלה, משנה]:
  1. האומרת "טמאה אני לך" – תביא ראיה לדברי' [וזלא"ה אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה, ע"י להלן].
  2. האומרת "שמים ביני לבינך" – יעשו דרך בקשה [דאינה נאמנת בטענה זו, אלא יעשה סעודה ופייוס, ועל טובה קמ"ל, ר"ן].
  3. האומרת "נטולה אני מן היהודים" – יפר הבעל את חלקו (ומותרת לו), ותהא נטולה מן היהודים (שאם תתגרש או תתאלמן, תהי' אסורה על כל העולם).
- אשת כהן האומרת לבעלה "טמאה אני לך" (שנבעלה לאחר באונס), האם נאמנת – בנוגע:
  - < לאסור עצמה על בעלה – אינה נאמנת¹ [כדלעיל, ד"חזרו לומר" שמוותרת לבעלה בלי שתביא ראיה לדבריה].
  - < לפסול עצמה מתרומה:
    - לרב ששת – אינה נאמנת, ומותרת בתרומה [כדי שלא תוילא לעז על בני', כשיראו שאסורה בתרומה].
    - לרבא – נאמנת, ואסורה בתרומה [דלא יוילאו לעז, כיון שיכולה לאכול חולין, יאמרו שאין לה תרומה לאכול].
  - ~ ואם אח"כ נתארמלה (או נתגרשה) – לכו"ע אסורה בתרומה [דזכה"ג אין עוד חשש לעז על בני', דיאמרו "לאחר שנתאלמנה (או נתגרשה) נאנסה, ונאסרה בתרומה", גמ'].]
- אשת כהן שנאנסה² (בעדים), אף שנאסרת על בעלה (ומחויב הבעל לגרשה) – מ"מ יש לה כתובה [דיכולה לטעון, "אנא הוה חזינא (דמותרת לישראל), והצעל הוה דנסתחפה שדכו" (קדושת כהונתו גרמה לו, ומזלו גרם), גמ' ובר"ן].

א. ע"פ הבנת רבא, ע"י בהר"ן.

ב. וכן הלכה, ר"ן. וע"ע בהר"ן, דהביא מחלוקת: ז"א – דכל הנידון הוא דוקא כשתולה נדרו ב"תנאי" (שאפשר שלא יחול); אבל אם תולה נדרו ב"מים" (כגון שאמר, "קונם עלי דבר פלוני לאחר ל' יום") – לכו"ע יכול החכם להתירה [דכיון שבדלתי סופו לחול, "חל הנדר" מיקרי]. וז"א – דאף בכה"ג, כיון דלמעשה עדיין לא חל, אינו יכול להתיר, עיי"ש.

ג. ע"י להלן בהערה ה'.

ד. וזוהו רק כשהיא טוענת דצריכה ילדים משום "חוטרא לידא ומרא לקבורה", דבלא"ה אינה יכולה לחייבו לגרשה [דנשים אינן מלוות צפרי' ורבי'ן, ע"י בהר"ן].

ה. ע"י בהר"ן דהאריך לבאר למה אינה נאמנת. ולבסוף מסיק הטעם – דבאמת אין כח לאשה להפקיע עצמה מבעלה, שהיא משועבדת לו. והא ד"בראשונה היו אומרים" דנאמנת, הוא מטעם "דלא עבידא לבזויי נפשה" (כדאמר הגמ' בדף צא). אלא דכשראו חכמים דיש חשש של "עיני נתנה באחר", אוקמוה אדינא, דאינה נאמנת, עיי"ש.

ו. דאי ברצון – בודאי אין לה כתובה. ובנוגע אשת ישראל: אי ברצון – אין לה כתובה. ואי באונס – הרי היא מותרת לבעלה, גמ' (דף צא).

- האשה שאמרה לבעלה "גרשתני" (ונתקרה או שאבד הגט, ר"ן) – האם נאמנת: לרב המנונא – נאמנת, ומותרת לינשא לאחר*
[דכיון דכבעל יכול לידע (אם היא משקרת או לא), אמרינן "חזקה אין אשה מעיזה פניו צפני בעל", גמ"ז].
לרבא – אינה נאמנת
[דזימנין דתקיף לה נגד בעלה (מחמת כעסה), ומעיזה ומשקרת צפניו, גמ"ז].
- באופנים הללו אין האשה נאסרת על בעלה [אף שנראה מתוך מעשה שאסורה על בעלה]:
1. אשה שמתוך דברי' נתבאר שנבעלה לאחר תחת בעלה
[דחיישינן שמשקרת דזיבורה, ד"שמא עיני' נתנה צאי' אחר", גמ"ז].
2. כשיחדה עם איש, והחשוד לא החביא עצמו
[דאילו עזר עזירה הי' מחזיא עלמו מן כבעל (כדי שלא יראה קלונו צפניו), גמ"ז].
3. כשיחדה עם איש, ואח"כ הציל החשוד את הבעל ממיתה
[דאילו עזר עזירה, הי' ניחא לי' שימות כבעל" (שתהא האשה מזוי' לו בכל עת), גמ' וברא"ש].

תם ונשלם בסייעתא דשמי' מסכת נדרים

-
- א. וכן הלכה, ר"ן. וע"ע בהר"ן, דנאמנת גם ליטול כתובתה [דכ"ז שמוסרת לינשא לאחר, מקבלת כחוצתה] – אלא דאולי נוטלת רק ה"עיקר כתובה", אבל ה"תוספות כתובה" אינה נוטלת, עיי"ש בהר"ן דהאריך בכ"ז, ובפרטים אחרים.
- ב. משא"כ באשה שאומרת "טמאה אני לך" – דהבעל אינו יכול לידע (אם היא משקרת או לא). וכן כשאומרת "השמים ביני לבינך" – דסובר האשה דבעלה אינו יודע ["דזכי דצביא ידע, ציורכ כחן מי ידע"], ולכן נפסק בהמשנה ("חזרו לומר") דאינה נאמנת.
- ג. משא"כ בצירורים של המשנה (הנ"ל), "לא עבידא לבוויי נפשה", ואי היתה משקרת הייתה מתביישת לטעון כן – ולכן פסק המשנה ("בראשונה היו אומרים") דנאמנת, גמ'.
- ד. עי' בהר"ן, דבהני אופנים מעיקר הדין בודאי אינה אסורה על בעלה, דהא "אין האשה נאסרת על בעלה אלא (בעדים או) בקינוי וסתירה". אלא דמ"מ יש דין דעכ"פ "בעל נפש ראוי להחמיר" לצאת ידי שמים, ולחשוש שמא באמת אסורה לו. ולזה קמ"ל, דבאופנים הללו גם בעל נפש א"צ להחמיר ע"ע, מפני הטעמים דלהלן, עיי"ש.
- ה. ולא אמרינן להיפך – דאילו עבר עבירה לא הי' ניחא לי' שימות הבעל, משום "מים גנובים ימתקו", גמ'.

